

breviter dicendum est: quod si quis priuatus est membro magno et manifesto: quod scilicet inducit notabilem deformitatem eius priuatio: sicut priuatio nasi et homini: vel etiam inhabilitatem ad exequendum officium: ut priuatio manus et huiusmodi: tunc quacumque causa sit priuatio seu mutilatus iusta vel iniusta: naturali vel accidente tali promotione impeditur: et cum tali defectu promotus deicitur: ut eo. c. exposuisti. Si vero prius erat promotus et postea supervenit defectus: tunc si propter hoc non reddatur nimis deformis: exequi poterit illa officia ad quam non ipse dicitur per illum defectum: puta si factus sacerdos amisit visum: tunc licet missam celebrare non potest: nec alius in altari ministrare: poterit tamen predicare: confessiones audire et similia: nec etiam beneficium priuari debet si sine culpa sua tale defectum incidit: quia afflictio addi non debet afflictio: ut. vij. q. j. c. cum percussio: dabitur ei tamen adiutor: si tale beneficium est cui ipse defuit non poterit: ut extra de cle. ergo. c. ij. Nota tamen generaliter quod deformitates que enumerantur in di. c. hinc etiam: et alie quacumque secundum Hugonem ibidem non repellunt aliquem nisi quando inducunt nimiam deformitatem in quo non poterit certa doctrina tradita: nam in talibus multum attenditur scandalum: nec etiam aliqua deformitas impedit promotionem nisi sit hoc in iure expressum: quia edictum de promotione est prohibitivum: unde poterit contingere quod aliquis alibi licite promovetur et alibi non licite: ut quia in uno loco surgit scandalum et non in alio: in talibus namque scandalum proli maxime considerabitur: secundum Franciscum de zab. et si dubitatur an surget inde scandalum tunc recurrendum est ad arbitrium episcopi: ut eo. ti. c. cum in tua: etiam facilius dispensandum esset cum religiosus in monasteriis suis latentibus ut quod cum pede ligneo ministraret et similia: que sunt iudicio diocesano arbitranda. Si vero quis mutilatus vel priuatus est membro parvo vel occulto: tunc si hoc factum est sponte et sine iusta causa: utpote ex indignatione: impatiencia: superbia vel simili causa: et tunc indistincte a quocumque factum fuerit siue a seipso siue ab alio: repellitur a promotione et promotus deicitur: etiam si putabat obsequium se prestare deo: ut seipsum castrando: ut eo. ti. c. significavit: si tamen ex hoc non est impotens ad executionem officij poterit cum eo dispensari quod vis difficulter cum eo qui se castravit: ut. lv. di. c. si quis absciderit: et. c. se. Secus tamen si sine sua culpa sunt abscisa virilia: utpote consilio medicorum: ut de corpore vitiat. c. ex parte. ij. vel etiam a barbaris per violentiam

ut. lvj. di. c. si quis a medicis: nec est necessesse ut rustici dicunt quod testiculos suos pulverisatos vel alius secum portant in bursa: quasi tunc intelligantur habere cuncta membra sua: cum aliquibus bonum esset quod nec portarent virides: ut notat Bern. eo. ti. c. ex parte. Similiter si sponte et ex iusta causa: utpote propter periculum lepre: ne totum corpus inficeret sibi amputaret virilia: cum esset bene perit in chirurgia: tunc nec repellitur a promotione nec deicitur promotus: ut dicto. c. ex parte. ij. et idem iudicium si sic natus est. Veruta tamen hermaphrodita que scilicet participat de utroque scilicet de masculino et feminino repellitur a promotione propter deformitatem et monstruositatem: ar. xxxvj. di. c. illitteratos: talis enim quis ordinari non debet: tamen si magis vergit in sexum masculinum quam femininum suscipit characterem: secus autem si magis vergeat in femininum: vel si equaliter participat de utroque. Preterea si quis operam dando rei licite casu sibi absciderit membrum occultum: vel etiam membrum parvum manifestum: utpote digitum non necessarium ad signum crucis faciendum et similia: per que non redditur impotens vel inhabilis ad exequendum officium tunc non repellitur: secus autem si daret operam rei illicite: et sic casu abscideret: nihilominus si membrum esset vel pars membri que generaret modicam deformitatem: talis misericorditer in susceptis tolerari potest: scilicet per dispensationem episcopi: bene colligi possunt ex dicto Ray. Guil. Inno. et Ber. trahuntur ex dicto. c. si quis absciderit: et extra eo. ti. c. significavit. Denique hi qui sunt servilis conditionis etiam pro tanto dicuntur irregulares: quia non debent ordinari nisi prius plenam libertatem consecuti fuerint: ut. liij. di. c. j. et. ij. et. liij. Ratio huius est clericalis dignitas et servilis vilitas: ut extra de ser. non or. c. de servorum in fi. Quod si servus se promovet fecerit dishoneste vel etiam scilicet et tradicente: tunc si fuerit ordinatus in minoribus reducitur ad servitutem ut prius: ut. liij. di. c. nulli: Si vero fuerit ordinatus ad subdiaconatum vel diaconatum: oportet quod det alium loco sui: vel per aliquam personam percuret redemptionem sui: aut si non habuerit ipse reddat: ut patet expressum. liij. di. c. ex antiquis: et extra de ser. non or. c. miramur: ubi dicit etiam de subdiacono quod in. c. ex antiquis fuit pretermisum: si proinde promotus est in sacerdotem remanet quidem in ordine suo reddito tamen percussio domino suo si quod habet: ut in dicto. c. ex antiquis: et si non habet debet pro

curare redēptionē suā : quō si nō potest: tūc
 in seruitijs sacerdotio cōuenientibus ser-
 uire tenet domino suo: vt officiendo ei in
 missis et horis canonicis ac alijs similibus :
 vt. lliij. di. c. frequēs: in fi. et dicto. c. de ser-
 uoꝝ: in glo. in fi. q. si nollet ei seruire depo-
 nendus esset. Et si queritur quāto tpe pōt
 eum repetere. Ad hoc dicendū q. dñs suus
 eum repetere potest infra tēpus vnius an-
 ni a tpe notitię: vt patet. lliij. di. c. si seru⁹ :
 ij. Verumtamē si incognit⁹ monasteriū in-
 greditur debet probari per trienniu infra
 quod tēpus si fuerit requisitus debet red-
 di dño suo: post trienniu aut a dño suo q̄ri
 nō potest: nisi sit tam longe q. inuenire nō
 potest: nam tales post trienniu si mōachi
 effecti fuerint liberi efficiuntur: vt dicto. c.
 si seruus. ij. et xvij. q. ij. c. si quis incognit⁹.
 Si proinde seruus p̄motus est dño scien-
 te et non stradicente tūc eo ip̄o liber factus
 est: vt dicto. c. si seruus. ij. Et nota q. cū ser-
 uus ordinatus vel in religiōe p̄fessus red-
 ditur domino suo: non licebit dño manus
 in eū violētās iniicere: al̄s incidere in ca-
 nonē scdm̄ Inno. ar. in dicto. c. si quis ico-
 gnitus: nec seruū suū cōstitutū in sacris vl̄
 p̄fessum religionē approbatā: cogere pōt
 ad strahendū matrimoniū p̄pter votū solē-
 ne annexū ordinī: vt extra de p̄uer. q̄. lu. c.
 quidā. Ceterū si seruus ordinat⁹ nesciēte do-
 mino suo sed ep̄scopo sciēte vel etiā rep̄-
 sentatore q. sit seruus: tūc ille seruus effici-
 tur liber: et ep̄scopus vel representator te-
 net dño duos reddere seruos eque bonos:
 vt. lliij. di. c. si seru⁹ p̄mo: et in glo. dicti. c.
 de seruoꝝ. Deniq. seruus ecclie liberat⁹ te-
 netur ad hoc etiā si nō fuisset expressū ī sui
 manumissioe q. nō iniuriat ecclie: nec ac-
 cuset eā: nec testificet strā eā: al̄s reuocat
 in seruitutē: vt. xij. q. ij. c. diaconi: et scōꝝ q̄s
 dā etiā ad opas honestas: vt ī dicto. c. dia-
 conī: nō tamē ecclie manumittēti seruire te-
 netur in officio clericali: nisi in manumis-
 sione fuisset expressum et in ordiatiōe: vt eē
 eo. ti. c. eo libentius. Verūtamē seruo pri-
 uate persone liberato vt p̄moueat nō pōt
 retinere sibi dñs aliq̄s operas in quib⁹ te-
 neat: vt. xliij. di. c. j. nisi dūtaxat spiritua-
 les q̄s exprimi debet si hoc vult patronus
 et hoc in sui manumissione: ac postea decla-
 rare in ordiatiōe s̄m Hosti. q. si sic p̄mo-
 tus noluerit in hmōi deseruire: nō tñ reuo-
 cabit in seruitutē s̄ degradabit si fact⁹ est
 sacerdos s̄m Ray. Hof. et Inno. Secun-

do vero strabit ex parētū illegitima dñi-
 ctione: nati nāq. ex illegitimo thoro p̄hi-
 bentur a p̄motione: et hoc p̄pter tria. P̄mo
 p̄pter dignitatē clericālē q. dari non de-
 bet hmōi vllibus p̄sonis: eē de excels. p̄lat.
 c. inter dilectos. Secundo p̄pter detestati-
 onē paterni criminis: nec em̄ incōueniens
 est vnū puniri p̄ alio: vt filiū p̄ peccato pa-
 rentū: pena saltē tēporali: nō eterna: exem-
 plū p̄mi eē de heretic. c. vergentis: exem-
 plū scōi. j. q. lliij. p̄ totū. Tertio p̄pter imita-
 tionē: nā tales filij cōiter esse solēt imitato-
 res paterni sceleris: vt. lvj. di. c. si gens: vñ
 quīs aliquādo reperiant hmōi viri valde
 industrii et virtuosi: ex hoc reddunt ma-
 gis laudabiles: non tñ adaptant iura nisi
 s̄m ea que in pluribus accidūt: nihil tñ eis
 nocet illegitimitas quo ad deū et virtutum
 opera si in se boni sunt: vt diffuse patz. lvj.
 di. c. nasci. cū quinq. c. sequētibus. Ceterū
 si quis se ignorat illegitimū eē cū tñ sit: tūc
 s̄m Hosti. ignorātia p̄habilis excusat eū:
 ar. l. de testam. l. j. et ff. de offi. p̄si. l. iij. vñ
 durante tali ignorātia nō peccat faciendo
 se p̄moueri: cū tamē hoc sciuerit sufficiēte
 quīs alijs occultū sit disp̄satiōe indiget
 quo ad ordinē et dignitatē: et ad hoc labora-
 bit anteq. exequat vltē officiū suū vt
 legitime. P̄mo quo nota q. legitimat⁹ q̄s
 tripliciter. P̄mo p̄ sequens matrimoniū
 sc̄z strahēdo cū illa ex qua habet filios il-
 legitimos: et hoc est vix quādo illa potuit
 esse ei⁹ vxor: q̄n filios ex ea genuit: al̄s nō
 vt extra qui. fi. sūt legit. c. q̄stus: q̄tū ad
 primū: et. c. cām. c. tāta: q̄tū ad scōm. Secū-
 do mō p̄ specialē indulgētā pape: vt e. ti.
 c. p̄ venerabilē: que legitimatio sicut p̄ma
 valet ad s̄ vt talis p̄moueri valeat ad om-
 nes ordines et dignitates ecclesiasticas: vt
 de fi. p̄sbyteroꝝ. c. is qui: li. vj. si p̄inde fi-
 at ab ep̄o: tunc valet ad hoc q. minores or-
 dines recipere possit et beneficiū sine cura
 vt ibi. Tertio modo p̄ leges seculares s̄m
 modos in eis traditos qui reduci possunt
 ad tres. P̄imus est si pater filiū naturalē
 offerat curie impatoris efficiat q̄s curialis
 vt in aut. q̄bus mo. na. effi. le. s̄. si quis igi-
 tur. colla. viij. Idem si offerat eū curie ciui-
 tatis de qua vel de cuius vico est oriund⁹:
 instituit. de nupt. s̄. vlti. Secūsus est si pa-
 ter decedens in testamento filiū inaturalē
 nominet legitimū heredē: et ipse postea te-
 stamentū offerat principi: vl̄ si pat̄ in iſtru-
 mēto p̄ publicā manū p̄fecto vl̄ alio scri-

pto cũ subscriptione triũ testiuũ eũ filiũ no
minet: nec adiciat naturalẽ: vt i aut. vt li/
ceat matri vel auct. s. ad hoc. Tertius est si
nullo modo filio legitimo existente: ipse
naturalis fili? seipm offerat curie: vt i au/
tenf. qbus mo. na. effi. legit. s. j. sed hec le/
gitimatio nihil pfert qtu ad hoc q pmo /
ueri posset ad ordines ⁊ dignitates ecclesi/
asticas. Cetex restat adhuc vna dispesa /
tio illegitimoꝝ que fit per ingressũ appro/
bate religionis: tunc em̄ pmoueri pōt ad
omnes ordines fm̄ Ray. ⁊ glo. sumariã di/
stin. lvj. c. j. sed ad plationes ⁊ dignitates
sine dispensatiõe pmoueri nō pōt: vt in di/
cto. c. j. Ray. ⁊ glo. in quo etiã capitulo po
nit exempla de summis pontificib? illegi/
time natis. Insup nota q ordinati in sacrl
si suscipiũt filios ex vxoribus cũ qbus an /
te ordinationẽ p̄traxerant: tales filij sũt il
legitimi: si p̄senserunt vxores q viri ordi /
narent v̄ hoc scientes nō p̄tradixerũt: se /
cus tñ si ignorauerũt v̄ p̄tradixerũt. xxij.
distin. c. seriatim. Ad laudem dei omnipo
tentis.

De irregularitate q̄ cōtrahit̄ in
homicidio v̄ mutilatione q̄ttuoꝝ
modis: scz voluntate: iusticia: ne /
cessitate v̄ casu: Ser. XXIX

Non occides. Exo.

N xx. Secũdo vero p̄trahitur irre /
gularitas opis v̄ ozis ppetratio
ne: ⁊ hoc multis modis: nã primo p̄trahi /
tur p̄ homicidiũ v̄ mutilationẽ. Ad cu /
ius euidentiã dicit̄ in cle. vna. de homic. /
q̄ si furiosus v̄ infans seu dormiẽs homi /
nẽ mutilat vel occidat: nullã ex hoc irregu /
laritatẽ incurrat: sic ⁊ ille q̄ mortẽ aliẽ vita /
re nō valẽs suũ occidat v̄ mutilat̄ inuaso /
rẽ: p̄ hoc patenẽt̄ innuẽs q̄ alij ibidẽ nō ex /
cepti quẽpiã occidẽtes v̄ mutilãtes irre /
gularitatẽ incurrũt. Et dicit̄ ibidẽ glo. q̄ q̄
ad irregularitatẽ p̄trahẽdã: mutilatio mẽ /
broꝝ homicidio cõparat̄: sup verbo muti /
lat: ⁊ allegat multa iura fm̄ Laud. tñ irre /
gularitas nō inducit̄ ex qualibet mutila /
tione sed solũ cũ mutilat̄ aliq̄ de p̄ncipa /
lib? mẽbris: vt est ocul? man? pes: nasus
⁊ filia. lv. di. si euãgelica: de cle. pug. i. duel /
lo. c. j. in fi. de homi. c. is q̄: li. vj. Cui? occa /
siõe queri potest Atrũ digitus sit mẽbruz:

⁊ vtrũ mutillare digitũ sit mutillare mẽbrũ.
Ad hoc dicẽdũ q̄ qdã doctor de bononia
nomie Saluan? in studio paduano presen /
tẽ questionẽ formauit ⁊ disputauit de cleri /
co beneficiato mutillate digitũ alteri cleri /
co eiusdẽ ecclie: in q̄ q̄stioẽ q̄ ad vltimũ q̄st /
tũ est dubiũ: vtz mutillãt digitũ mutillare
dicat̄ mẽbrũ adeo q̄ sit irregularis: in q̄ du /
bio determinauit q̄ sic: qz iura dicũt idistin /
cte de mutilatione mẽbroꝝ: vt de cor. viti.
c. j. lv. di. c. penitẽtes. In p̄trariũ aut̄ est q̄
digit? nō ẽ mẽbrũ s; ps mẽbrũ: vt. ff. de edi.
edil. l. idẽ filius: in p̄n. ⁊. ff. de sta. ho. in. l.
nō sũt liberi: qd̄ videt̄ veri? ⁊ ideo dictuz
Saluani nō videt̄ vex: qz canones etiã ex /
p̄munt de mutillate ptẽ mẽbrũ: imo etiã de
mutillate ptẽ digitũ: vt. lv. di. c. q̄ partẽ cu /
iuslibet digitũ. Sed ibi loquit̄ de mutillan /
te sibiip̄i ptẽ digitũ: vnde qz materia irre /
gularitatis ẽ restrigẽda tanq̄ penalis: vi /
detur q̄ quis nō sit irregularis nisi quãdo
mutillat mẽbrũ: vt extra ne cler. vel mo. c.
cleri. ⁊ de homi. c. is qui: li. vj. nã vtrobiq̄
exp̄mit de mutillatiõe mẽbroꝝ: ⁊ videt̄ ca /
nones voluisse tũc fieri quẽpiã irregularẽ
actiue qũ ipse reddidit aliũ irregularẽ pas /
siue: vt de cor. viti. c. j. ⁊ p̄ hoc optime va /
let q̄ ibi dicit̄ in glo. j. ⁊ cor. etiã Franc. de
zab. Secundo queri pōt: vtz mẽbrũ de /
bilitãt̄ ita q̄ p̄sus inutile fiat nō tamẽ mu /
tilans efficit̄ irregularis. Ad hoc dicẽduz
q̄ Gasper de cald. hanc questionẽ p̄tractãt̄
in. c. j. qui cle. vel vo. putat q̄ curia roma /
na tenet talẽ irregularẽ: ⁊ p̄ hoc facit q̄ ta /
le mẽbrũ dicit̄ esse mortuũ. j. q. j. c. sicut vtz /
geri: ⁊ ergo large loq̄ndo dici potest muti /
latũ: hoc etiã tenet Archid. de homi. c. vl.
li. vj. scz q̄ ex debilitate mẽbrũ cōtrahit̄ ir /
regularitas: vnde ⁊ mẽbroꝝ diminiutio ir /
regularitatẽ inducit: vt de cler. pug. i. in
duello. c. j. vbi glosa diminiutionem acci /
pit pro mutillatiõe. Et licet iura que loquũ /
tur de mẽbris mutillatis vtuntur verbo
detruncationis vel truncationis aut muti /
lationis: aut mutillare pp̄rie signat incide /
re vel succidere scdm̄ glosariũ: dicit̄ enim
glosarius q̄ mutillare aliquid est qd̄ sit in /
tegruz detruncare: large tamẽ sumpto vo /
cabulo ẽ idẽ qd̄ cõmouere: debilitare ⁊ mu /
tare: veruntamẽ non est tantus horroz in
visu: nec tanta commissio in actu mẽbrũ
esse debilitatum sicut mutillatum: vide la /
tius de hac materia: Bar. Brix. in vltima
questione dominicali: ⁊ Jo. an. in regla. in

penis: vi. m. j. q. et in specu. titu. de penis.
 Quibus premisis notandum est: quod homicidium corporale committit multis modis. scilicet facto: precepto: consilio: defensione: adhortatione: consensu: ut extra de homic. sicut dignum: et de cleri. pug. in duello. c. Heinricus: in fi. et hi omnes efficiunt irregulares nisi declaratio ecclesie vel dispensatio ipsos excusabiles reddat secundum Hosti. in dicto. c. Heinricus. Unde si tu eunt ad occidendum associas: voluntate quidem eum renocandi ab homicidio: sed tamen cum intentione eum defendendi si alter eum prevaleret: et sic homicidium committit irregularis es secundum Heinricum: in. c. sicut dignum: de homic. Primo namque facto vel opere quis occidit et hoc voluntate iusticia necessitate vel casu. Primo quidem spontanea voluntate cum ope subsequente quod requirit ad irregularitatem: quia sola voluntas non inducit irregularitatem: eo quod lex promissionis factum requirit: ut. xv. q. j. c. vi. Si vulnerasset hominem gravissime nec secuta esset mors nec membri mutilatio directe vel indirecte non esset irregularis: ideo dico indirecte: quia si vulnus intulisset non de se mortale: et vulneratus propter impetiam medici vel incustodiam propria moreretur: nihilominus efficeretur peccatiens irregularis secundum Lamb. et de. de ancho. Ad irregularitatem ergo requiritur actus cum voluntate: unde siue veneno siue gladio siue quocumque modo: etiam sine peccato ut per iusticiam aliquis alium interficit irregularis est xxiiij. q. viij. c. j. et ij. dicit tamen Heinricus: extra ne clerici vel monachi. in. c. clericis: quod si clericus interesset morti vel effusioni sanguinis alicuius licite et iure approbate: ut suspensio vel decapitatio latronis vel homicide: hoc solum non redderet eum irregularem: nisi inefficax ut prestans auctoritatem: auxiliium: consilium etc. ut de homic. c. sicut dignum. Hinc si spectaret ad eum iurisdictio: nullo modo vindicte deberet interesse: ut de excess. plato. c. ex litteris. Idem specu. et glo. Ray. et Job. in summa. Verum tamen si interesset effusioni illicite et reprobate a iure: ut si interesset duellis capitalibus que omnino damnata sunt: ut eo. ti. c. j. et ij. et ij. q. v. monachiaz: tunc secundum Lamb. de statu mo. c. ne in agro. s. porro: in cle. si clericus iuerit ad associandum et honorem faciendum alteri de pugnantibus et mortem adversarij sitierit quantum potest et in animo gesserit: quod forsitan si auderet etiam facto faueret: tunc videtur quod sit irregularis per dictum. c. sicut dignum. s. clericos: pro. boyc: in. c. sic dignum: nuda

tamen presentia alius exhibita non inducit irregularitatem licet aliter peccet graviter quam interest: ut extra ne clerici vel monachi. sententiam in glo. Idem specu. et addit Heinricus: boyc: quod omnes quoquo modo adiuuantes in duello peccant mortaliter: et si stingeret aliquem mori imputaret omnibus homicidium et omnes fierent irregulares. xvij. q. iij. c. oes: secundum Hosti. Bern. Jo. an. et Jo. in summa. Dicit in sup. Jo. cald. in. c. gaudemus de divortijs: quod quavis irregularitas surgens a lege divina locum etiam habeat in non baptisato: ut si est bigamus: tamen in ea que surgit a lege positiva: ut propter homicidium non dum baptisati non ligantur. Hic ergo queri potest utrum clericis licitum sit arma mouere. Ad hoc videtur dicendum secundum Job. cald. in. c. petitio: de homicidio quod si armis utitur in continentem vim vel repellendo cum debito moderamine: hoc ei licet: nec efficit irregularis: ut. l. di. c. q. te: et in cle. vna de homicidijs. Si vero alio casu utitur armis et hoc auctoritate pape in bello iusto: tunc etiam si mutilat vel occidat non est irregularis: quia papa licite potest iustum bellum indicere: precipue contra hereticos et infideles fidei resistentes: quod probatur. xxiiij. q. iij. sic excellentiam: et. c. si non ex fidei merito: et in tali bello papa licentiam dare potest clericis utendi armis quibuscumque sine metu irregularitatis: immo cum homicidio voluntario dispensare potest eo penitente: ut de pe. di. j. c. j. et de homic. c. sicut dignum: et etiam clerico licentiam dare potest quod utatur armis offensibilibus in bello iusto quod tenet Hosti. dicto. c. sic dignum: et. c. occidit. xxiiij. q. viij. si proinde clericus utitur armis motu proprio sed in bello iusto ut pro defensione patrie: vel alius: tunc ibidem esse poterit cum armis defensionis: ut xxiiij. q. iij. c. fortitudo: et poterit hortari non autem pugnare. xxiiij. q. viij. ut patet: et orationibus ac lachrymis intercedere: ut. e. q. c. conuentio. Dicunt etiam Innocentius et Hosti. quod clamare possunt capite et pugnare sed non occidite: cum armis tamen offensibilibus non debet adesse nisi ea intentione ut se defendat et non ut pugnet impediende ordinis professione. xxiiij. q. viij. c. clericis. c. quicumque extra de voto. c. ex multa. s. fi. et in tali bello si neminem occiderit vel mutilaverit non est irregularis: licet ab alijs plures occisi vel mutilati fuerint: hoc enim potius eorum factis imputandum est qui bellum iniustum mouerunt. Ad tollendum tamen omnem dubium potest ad cautelam in hoc casu sibi penitentia imponi: et sic

intelligit .c. presentiu: extra de cler. p. c. u. s. et ibi in vl. glo. Si tamē in tali bello cleri- / cus aliquem vulnerauit non tñ occidit vel / mutilauit qui post ab alijs occisus est: tñc / si vulnus clerici discerni potuit a vulnere / bus alioꝝ et ppendi q non erat vuln^o mor- / tis: nō efficit irregularis: vt eo. ti. c. signi- / ficasti. ij. vbi plane de hoc: q si discerni nō / potuit ppter dubiū irregularis iudicatur: vt / ibi: et eo. ti. in. c. petitio: dicit Hosti. q si q̄s / in bello iusto pugnauerit in p̄pria p̄sona: / quibus alios percussit dūmodo de morte a- / licuius remorsū p̄sciētie nō habeat nō cen- / set irregularis: qd etiā. c. petitio: pbare vi- / detur. Et q̄tū ad ea q̄ dicta sunt nota gene- / raliter: q̄ Hosti. et Joh. an. tradūt duas re- / gulas. Prima est q̄ in dubio nec magister / nec iudex. aliquē iudicatur debēt irregularē / vt de pe. di. j. c. pene: de sen. ex. is q̄ in eccle- / sia: li. vj. Secūda ē q̄ vnus q̄sq̄ i dubio se / debet irregularē iudicare et reputare: vt p̄ / de simo. ca. matthe^o. Dicit etiā Hosti. q̄ in / bello iusto cleric^o pugnāti lanceā dare pōt / ante p̄sictū: et hic s̄m Hein. boye: in. c. ita / quorū dā: de iudeis si petunt ad defensio- / nē et tutelā: nō aut si petunt ad inuasionē / et ipugnationē: sufficit em̄ q̄ p se nō interfi- / ciat vel mutilet: vt pbat tex. in dicto. c. pe- / titio. Ecōtra mouētes arma in bello iniu- / sto sunt irregulares si reperiunt aliq̄ in- / fecti vel mutilati: siue fuerint ex pte iniuri- / antiū siue ex parte recipientiū s̄m Ray. in / sum. qd quidē intelligūt qñ clerici fuerunt / in culpa: et hoc apparet ex verbis eius duz / dicit mouerint arma q̄si voluntarie et sine / necessitate: nā si defenderēt se vl̄ socios ne- / cessarie: licet aliq̄s a defendētib^o sit inter- / fectus ex alia parte: si reliqui nec interfecis- / sent nec vulnerassent nō essent irregulares / licet occidendi volūtate habuissent: qz lex / p̄motionis factū requirit: vt dictū est: nō / aut sic est de inuadētibus: qz vno mutilato / vel occiso iudicant̄ oēs irregulares: p̄ser- / tim in iusto bello: deniqz mandās vl̄ cōsu- / lens aliquē occidi si mādatus p̄ hoc / aggrediens nō occidit sed occidit: tñc mā- / dens efficit irregularis s̄m Jo. an. et Ho- / sti. in. c. ad audiētā: et c. Petr^o: de homi. / sic mādās aliquē verberare: p̄hibēs tñ eū / occidi vel mutilari: si mādatus excedit et / mutilat: mādās efficit irregularis: vt eo. / ti. is q̄: li. vj. Scdo q̄s sit homicida p iusti- / ciā q̄tū ad cōttahēdā irregularitatē: nā cū / iudex vel minister reū iuste p̄denatū occi-

dit homicida est et irregularis: vt dicto .e. / sicut dignū: vnde clericus in sacris nō pōt / esse iudex sanguis: saltē in p̄pria p̄sona co- / gnoscēdo et iudicādo: vt dicit Hein. boye: / in. c. clericis: extra ne cle. vl̄ mo. et h̄ p̄tz et / in dicto. c. clericis: et .c. sn̄iam: eo. ti. nec vt / ordinarius nec vt delegat^o: vt de rap. c. i. / archiepiscopatū: pōt tñ cōmittere iure suo / et vice sua iurisdictionē t̄palē si quā habet: / et hoc siue generalit̄ p̄stituēdo laicū aliquē / generalē vicariū suū vl̄ baliuū: qui de om- / nib^o malefactoribus faciat vindictas: siue / etiam specialiter certā cām: vt eo. ti. c. ep̄s: / li. vj. et ibi p̄ Joh. an. in glo. sua p̄ma: idem / Ber. et Hosti. ibi dicūt q̄ si appelles in ta- / li causa debet appellari ad ip̄m prelatus: et / ipse alij delegabit: q̄ scdm̄ eos specialit̄ de- / legare pōt: et licet nō pōt cōmittere vel mā- / dare specialit̄ et exp̄sse penā sanguinis in / ferri vsqz ad mortē vel mutilationē: tñ ge- / neraliter mandare pōt alicui q̄ de malefa- / ctoribus exequat iusticiā: vt di. c. ep̄scop^o / Ex dictis igit̄ videt̄ q̄ cleric^o iure patro- / nat^o talē habēs iurisdictionē: hanc cōmis- / sionē facere pōt sine pena irregularitatis: / et si clerico hoc licet: videt̄ q̄ laic^o talē iu- / risdictionē habēs nō p se sed p baliuū cau- / sas sanguinis agēs ordinari possit: verū / tamē si p̄latus alicui clerico cōmittit q̄ vi- / ce sua baliuū vel specialē iudiciariū depu- / tet et hoc facit: talis nō videt̄ tutus a peri- / culo irregularitatis si p̄cessum est ad mor- / tem vl̄ mutilationē p̄ dictū .c. ep̄s: ibi i iu- / risdictionē sua cōmisso: et in fi. ibi: cū iurisdic- / tionē obtinet temporalē: iste nāqz nullam / habz iurisdictionē sed cōmissionē vel man- / datū volūtarie recipit et volūtarie cōmit- / tit. Ceterum. c. prelatis: de homi. li. vj. dī- / cit q̄ sine pena irregularitatis cleric^o pos- / sunt de suis malefactorib^o p̄queri et coram / suo iudice seculari: etiā de criminib^o ex q̄ / bus pena debet sanguis exp̄sse p̄testādo / q̄ ad penā sanguinis nō intēdūt: sec^o tñ si / tēderēt ad penā mortis vl̄ mutilatiōis: li- / cet ore p̄trariū p̄testarent: licet em̄ clerico / suā iniuriā corā iudice p̄se q̄ civilit̄: quibus / nō criminalit̄: tñ s̄m Hof. si actor crederet / nullo mō posse puēire ad effectū sue petiti- / onis nisi p mortē vl̄ mutilationē: nō ē iuo- / cādū brachiū seculare: sec^o si crederet dīffī- / cultē posse puēire ad optatū effectū: et sic ex- / ponit̄ vix absqz rē. i. c. postulasti. de homi. / Iudex nō si modum civilis actiōis excedēs / gladio vtit̄: excessus nō ip̄tat̄ actori sed

iudici: vt ibi fm Hof. ⁊ Jo. an. ⁊ cōcordat Archi. sic clericus nō potest esse p̄siliarius iudicātis in causa sanguinis: vbi mors vl' mutilatio sequit̄: nec etiā aduocat⁹: nec testis nec tabellio: qz nō potest dare p̄siliuz: auxiliū: opē: operā vl' fauorē: nec etiā dīctare vel scribere sententiā ex q̄ sequitur mutilatio vel homicidiū: nec q̄ aliq̄s capiat p̄ delicto: secus tñ pro debito: licet postea p̄ delicto detineatur ⁊ inficiat̄. Et si queritur vtrū clericus absqz pena iudici seculari cōsultare potest aut ei respōdere in causa sanguinis vbi sequit̄ mors vl' mutilatio. Ad hoc dicēdū fm Job. calō. in. c. ex litteris: de excels. prelato. cui satis p̄cor. Hein. boyc. ibidē: qd̄ si consuluit sup certo facto imminente ad puniendū tunc irregularis iudicatur: vt hic: si saltē ex cōsilio suo sine generali siue speciali sequatur p̄pinquū homicidiū: ad hoc dicto. c. sicut dignū. h. fi. ⁊ c. significasti. j. ⁊ ij. quod est dicendū scdm Hosti. ⁊ Job. an. ne cle. vel mo. c. clericis: idē specu. ⁊ archi. Si vero cōsultuit sup facto nō imminēte ad puniendū: ⁊ p̄sulens bene cōsultuit vl' rñdit vt iura canunt: tūc nō efficitur irregularis: ⁊ sic intelligit̄ opinio Job. ⁊ Ber. ad hoc. c. pessimā. xxij. q. vlti. in glo. penul. ⁊ vltra. Si vero errauit q̄uis nō erat iurisperitus: sed erat casus super q̄ erant opiniones: ⁊ ip̄e sequēs aliquoz opiniones sic consuluit: tūc etiā nō est irregularis: quia cum de certo facto nō consuluerit: satis est q̄ non fuerit in culpa. argu. in e. ti. c. significasti. ij. ⁊ c. petitio: si tamē errauit in casu in quo nullus peritus errasset tunc eius ignorantia crassa iudicat̄ ⁊ fit irregularis si sequitur mors: quia fuit in lata culpa. Qz si nō est iurisperitus ⁊ tamē p̄sumit q̄ iudex sequatur eius cōsiliū tūc est in culpa ⁊ fit irregularis: si vero non p̄sumit sicut nec presumere debet: ⁊ simpliciter dixit q̄ sentiebat: non tñ suggerēdo q̄ si ex affectu: sed tñ quod sentiebat exprimendo tunc quia cessat culpa nec factū est certū non est irregularis: similiter si iudici vel officiali maleficū insequētī simplici animo demonstrarat nesciens nec suspitionē habens q̄ ad punitionē quereretur: sed p̄pter aliud: tūc credunt eū nō esse irregularē ex quo non fuit eius intentio corrupta. secus tamen si sciuit vel scire debuit q̄ ad penā quereretur. Tertio quis fit homicida necessitate defendendi se: de quo q̄ri potest vtrū homicidiū ex necessitate cō-

missum inducit irregularitatē. Ad hoc respondit Hein. boyc. i dicto. c. sicut dignū: q̄ si necessitas illa fuit euitabilis tūc est irregularis: ita q̄ nec ad superiores ordines pōt ascendere: nec in susceptis ministrare nisi dispensatiue: vt. l. di. c. de his clericis: fm Bern. ⁊ Hosti. hic. Si vero necessitas omnino fuerit inuitabilis: tūc licet tres sint opiniones: tñ opinio Bar. Brix. i. c. de his: j. ⁊ ij. l. di. tenēda est q̄ hodie seruat̄: q̄. s. eidē in nullo imputat̄: nec quo ad peccatū nec quo ad irregularitatē: ita q̄ sine aliq̄ dispensatiōe ministrare pōt in ordine suscepto: ⁊ hoc hodie approbatū est p̄ cle. vnaz de homi. ⁊ ibi p̄ Job. an. in glo. sup verbo nullā. Itē de illo qui mortem aliter vitare nō potuit exēplificat glo. de illo q̄ erat in singulari ita q̄ fugere nō poterat: ⁊ sic videtur q̄ si fugere poterat nō excusat̄. Idē paulus: verūtamē fm Hein. boyc. i. c. suscepimus: de homi. dicit q̄ si in fugiendo immineret periculū sic frequēt̄ solet: qz fugiēdo cadere posset: vel p̄ insequētē velociorē interfici: tūc nō tenet fugere: absit em̄ dicere q̄ tāto periculo se exponere teneret: vt lit. nō p̄test. c. accedens. ij. ⁊ hoc idē dici potest vbi fm p̄sone qualitatē fuga esset alii cui vituperosa: nā ⁊ al̄s p̄seruatio honorū p̄fertur vtilitati rex. An de hoc arbitrarie p̄siderandū est fm Henze. eo. ti. in cle. vna glosa vltima: ⁊ idē laud. ⁊ hoc maxime cōstare pōt p̄ iuramētū suū cū de sua p̄sciētia ⁊ periculo agat sine alterius p̄iudicio: puta de p̄motiōe ad ordines: vt eo. ti. c. significasti: secus tñ si cū alio p̄tēdat vt de bñficio ⁊ similib⁹: de defensione vero rex suaz dicit Archi. ⁊ etiā Laud. ac Alincē. h̄ idē notāt in. c. suscepimus: de homi. q̄ quis hostis fortior sit ⁊ sine armis impetit ⁊ spoliat: nō est tñ dicendū ob res suas trāsitorias clericū armis se tueri debere ⁊ interficere spoliatorē: ⁊ in hoc p̄cor. Hosti. ⁊ Jobā. an. in dicto. c. suscepimus: ⁊ c. Petrus. e. ti. ⁊ spe. ti. de lega. alij tñ dicūt q̄ bona sua tñ armis defendere licitū est: vt de sen. ex. c. dilecto: li. vj. Et q̄ infectores de quib⁹ i. c. suscepimus: dicit vltā p̄fectiōis. i. religio nis arripuerunt: q̄bus vim illatā sibi repellere non licebat: ⁊ hoc in repellendo in culpa fuerūt s̄z Ala. ⁊ Alincē. h̄: ⁊ idē Hof. qui dicit q̄ istud locū habet in monachis qui viam perfectionis assumpserunt: sed p̄mum securius est: vnde ⁊ si quis occideret vel mutilaret occidere volētē patrē: filiū:

cōtingē vel aliā psonā sibi coniunctā quam aliter defendere nō poterat: nihilominus irregularitatē incurrit s̄m glo. qz nō dicif necessitas inenitabilis: idē Pau. ⁊ Lap^o oportet em̄ qz offēsus irruere nō velit in offendente ad hoc qz offēsus si occidit vl̄ mutilat nō incurrat irregularitatē. Quarto quis fit homicida casu: verūtāmē si dabat operā rei licite ⁊ adhibuit diligentīā quaz debuit s̄m iura tūc nō imputaf ei nec quo ad peccatū: nec quo ad irregularitatē: s̄m om̄es doctores. xxij. q. v. c. de occidēdis: ⁊ eo. ti. c. ex litteris. ij. c. significasti. c. Jo. ⁊. c. si. Si vero nō adhibuit diligentīā quā debuit tūc imputaf ei tā quo ad peccatum q̄ etiā quo ad ordines suscipiēdos: qz nec debet pmoueri: nec in susceptis ministrare eo. ti. c. p̄byterū. c. ad audientiaz: s̄cōm Bern. ⁊ Hosti. in dicto. c. sicut dignū: similit̄er si dabat operā rei illicite quibz adhibuit omnē diligentīā: tūc imputaf ei q̄ ad peccatū ⁊ irregularitatē. l. di. c. clerico. c. si q̄s volūtate: de homi. c. p̄tinebat. c. dilect^o. ij. ⁊ Hosti. h. ⁊ in. c. sicut nob: de testa. ⁊ Hof. Bay. Josti. in sūmis eoꝝ. p̄terea q̄cunqz dat causā p̄p̄inquā ⁊ ordinatā ad homicidū: homicida iudicat dūmō occasionē p̄stando dederit opam rei illicite: ⁊ h̄ tenet Bern. ⁊ Hosti. ⁊ Hein. boyc. secus tūc de occasione remota: ⁊ ad illud homicidū non ordinata. Itē qui potest hominē a morte liberare ⁊ nō facit: vl̄ qui nō pascit fame morientē s̄m Matt̄. in cle. de homi. nō est irregularis: retrahēs tūc aliquē volētē aliuz ab iniusta morte liberare: s̄m Hein. boyc. irregularis efficiet: ⁊ allegat. c. si q̄s viduā l. di. ⁊ de pe. di. j. c. periculose. Hic generaliter due regule generales sūt notāde: p̄rimā ponit Gaspar dicens: qz q̄si culpa p̄cedit casum tunc imputatur illi q̄ fuit in culpa: licet nō fuerit in causa agēs: secus tūc si nō fuit in culpa: exēpli gratia si q̄s rixā incipiat ⁊ in ip̄a male tractet: p̄pter qd̄ eius p̄sanguinei vel amici p̄ter p̄scientiā suā inferētē occidāt vl̄ mutilāt irregularis erit: qz culpa sua casum p̄cedit: vt patet eo. ti. c. p̄byter. ⁊. c. significasti. ij. exemplū secundū patet exp̄ssū eo. ti. in. c. Petr^o: caueat q̄ cleric^o ne sit rixosus: vt. xlvi. di. h. j. ⁊. h. ecce Scōdam vero ponit Jo. in sūma p̄fes. qz scz vbi bona fide fiūt ea q̄ circa egrotos p̄tingunt: nō debet aliq̄s defacili scrupulosam habere p̄scientiā: licz in aliq̄ fuerit erratū: dūmodo non sit ibidem lata ⁊ euidēs cul

pa aut negligentia dissoluta: que p̄p̄rie dōlus est: de quo videbitur in. vij. p̄cepto: vt si bona fide dederit infirmo aquaz bibere vel limphatū vinū vel vocauit minutores ⁊ similia que tamen scōm p̄ditionē persone vel infirmitatis vel tēporis aut aliaruz circūstantiaz essent illi p̄nitiosa ⁊ mortifera: secus tamen si non fuerit bona fide: exēmpli gratia si quis infirmuz verteret vel trasuerteret in aliud latus vt citius moriatur irregularis est: vt dicit specu. ti. de le. ga. h. iuxta propositionis: si saltem ex hoc citius moreretur: si tamē hoc faceret ad reuelandū infirmū ⁊ non vt citius moriatur non erit irregularis: quia bona fide subuenire voluit infirmo. Ad laudē dei.

De diuersis alijs irregularitatibus que cōtrahuntur oris vel operis p̄p̄tratione: Sermo XXX

Non occides Exo.

N xx. Viso de primo modo quomodo contrahit irregularitas operis vel oris p̄p̄tratione: tā reliquos modos breui stilo percurramus. Itā secundo modo p̄trahit p̄pter bigamiā irregularitas ⁊ hoc triplici ratione: prima ⁊ principalis causa quare bigamus promoueri p̄hibetur est: propter defectum sacramēti q̄ est in eo: qz scz coniunctio diugalis facta p̄ eū significare nō potest illā p̄iunctionē spiritalē xp̄i ⁊ ecclie q̄ est vnica sp̄s cū ecclia q̄ est vna sp̄sa. cū em̄ carnē suā diuiserit in plures vxores: nō est vn^o vn^o. xx. vj. di. c. acutius: ⁊ extra de biga. c. debitū. p̄pro quo nota qz in matrimōio duplex sacramētū attendit p̄pter duplicē cōiunctionē q̄ est in ip̄so: scz animoꝝ ⁊ corpoꝝ. p̄p̄ma p̄iunctio scz aīoꝝ signat p̄iunctionē christi ⁊ ecclie: q̄ fuit q̄si matrimōiū inītiaruz q̄dē in patriarchis ⁊ p̄phis ratuz in christi natiuitate ⁊ p̄summatū in cruce: vl̄ ratum in cruce ⁊ p̄summatū in gloria. Secūda vero cōiunctio significat etiā vnionē diuinitatis ⁊ humanitatis factā in vtero virgīnis: vt dicco. c. acutius: et dicto. c. debitū. Cum ergo tam coniunctio christi ⁊ ecclie q̄ etiam vnio diuinitatis ⁊ humanitatis nō sit nisi vnica: merito signatur in cōiunctiōne p̄imi matrimōij: ⁊ cum quis transit ad secundum recedit ab vnitate: ⁊ sic non potest signare dictā vnica p̄iunctionē quā etiā rationē tāgit Aug^o. in dicto. c. acuti^o.

In fi. r qz dñctio fornicaria nō signat illaz
 cōiunctionē chisti r ecclesie: hinc si q̄s nō
 straxit s̄ tñ cū mltis fornicat⁹ fuit nō cen
 ses irregularis. Secūda rō est ppter digni
 tatem ordinū. xxvj. di. c. vna: r. c. vltra: vñ
 nec tollit irregularitas ista p baptismū: si
 eut irregularitas homicidij: cuius rō ē: qz
 strahit ex matrimonio r baptismū nō sol
 nit matrimoniū: vt dicto. c. vna. Tertia rō
 est ppter signū incōtinētie. Dic̄ em̄ Amb.
 in dicto. c. vna. Quō aut̄ pōt hortator esse
 viduitatis: q̄ ip̄a dñctio frequētauerit: et
 lxxxij. di. c. pposuisti. ver. s̄ fortasse: vñ et
 bigam⁹ omni p̄uilegio clericali nudat ac
 seculari foro penit⁹ adijct⁹: nō obstāte q̄cū
 qz cōsuetudine: adeo q̄ eis sub pena excōi
 catiōis inhibitiū est deferre tonsurā vñ ha
 bitū clericalē: vt patet exp̄sum de biga. li.
 vj. c. altercatiōis. Nec ḡ bigamia mult̄ mo
 dis strahit. Primo cū q̄s successive r di
 uersis t̄pib⁹ duas h̄z vxores r vtrasqz co
 gnoscit: r hic p̄prie p̄fecte dic̄t bigam⁹. x.
 xxj. q. j. c. appareāt: secus tñ si nō cognouit
 set ambas s̄m Tho. in. iij. licz magister s̄
 tentiaz aliter dicat: nō em̄ tenet in hoc ei⁹
 opinio: cōcor. etiā dictū. c. debitū. Secun
 do vero cū q̄s diuersis t̄pib⁹ duas h̄z vx
 res: vnā de iure: r aliā de facto: puta qz cō
 trahit cū sanguinea r vtrāqz cognoscit: h̄
 etiā censet bigam⁹ ppter intētiōis affectū
 cū ope subsecuto: vt eo. ti. c. nup: r ideo ē si
 plures habet vno t̄pe: vtpote ducēs vnā
 clādestine r aliā in foro ecclie: r vtrāqz co
 gnoscit: vñ etiā si strahit cū duab⁹ de facto
 tñ r eas cognoscit: vt qz sūt ambe p̄sāgni
 nitatis vñ affinitatis linea dñcte: vt dicto
 c. nup. Tercio qñ strahit cum cognita ab
 alio r eā cognoscit: r hoc ē. vey siue sciuerit
 eā corruptā sine nō: vt. xxxiiij. di. c. curan
 dū: r. c. p̄cipim⁹. Si tñ ip̄e solus eā deflo
 rasset r postea cū ea cōtraheret nō cēsere
 bigamus: vt dicto. c. acuti⁹: arg. extra q̄ si.
 sint legit. c. tāta. Quarto qñ p̄p̄riā vxorez
 cognoscit siue sciēt siue ignoranter postqz
 ab altero cognita est: vt. xxxiiij. di. c. si cu
 ius: r. c. se. vnde si vir accusaret de adulte
 rio vxore: r accusatiōe p̄dēte vir debitum
 adultere redderet etiā ad p̄ceptū ecclie fie
 ret irregularis: qz bigam⁹ s̄m Tho. Ray.
 r Host. Quinto qñ strahit cū vidua ab a
 lio viro cognita: sec⁹ tñ si fuisset relicta vir
 go. xxxij. di. c. seriatim. xxxiiij. di. c. maritū:
 r notā. xxxiiij. di. c. p̄sbyteri. s̄ vidua. Se
 xto qñ q̄s vile p̄sonā ducit in vxore: sic an

ellā seruilis dñctiōis: vñ ioculatricem: vñ
 aliquā ex illis q̄ publicis spectaculis man
 cipant: licet virginē: tūc repellit ab ordie:
 vt patet exp̄sum. xxxiiij. di. c. si q̄s viduā:
 ij. Septio qñ q̄s p̄stitur⁹ in sacris: vñ post
 p̄fessionē in religione contrahit cū corru
 pta: vt patz. xxvij. q. j. c. quotquot: r de bi
 gamis: c. a nobis: r in glo. vnde licet quis
 credit strahere cuz virgine r inuenit eam
 corruptā r sic cognoscit eā: ad ordines p
 moueri nō potest: cū sit maritus corrupte:
 vt patet. xv. q. j. c. si. r. xxxij. q. v. c. ille aut̄:
 Ceterū quia p baptismū nō tollit hec irre
 gularitas: vt dictū est: ideo si quis vnā ha
 buit vxore ante baptismū r aliā post bap
 tismū: vñ vtrāqz ante baptismū irregularis
 ē: vt. xxxiiij. di. c. si quis viduā. j. r. xxxv.
 di. c. j. Similiter is qui ante baptismū d̄
 misit vxore ppter fornicationem: r post ba
 ptismū eā itex recipit irregularis ē. Dic
 ergo queri potest vtrū in irregularitate cō
 tracta p bigamiā potest fieri disp̄satio. Et
 dicunt quidā q̄ non: quia p̄tra doctrinā
 apostoli est: p̄tra quā nec papa dispensare
 potest. Tho. tamē in. iij. di. xxvij. dic̄t q̄
 bigamie nō est adiuncta irregularitas de
 iure naturali: sed de iure positio: nec ē eti
 am de essentialibus ordinis q̄ aliquis nō
 sit bigamus: quod patet ex eo: quia si q̄s
 ad ordinem accedit characterem recipit: r
 ideo papa disp̄sare potest in tali irregula
 ritate: nō tamē inferior prelati. Quō autē
 in strariū obijci pōt p decre. extra. eo. ti. c.
 nup: soluit Tho. dicēs q̄ p illā decre. ostē
 dit q̄ eadē est difficultas disp̄sandi in ill
 q̄ de facto cū plib⁹ straxerūt sic si de iure
 straxisset: nō q̄ subtrahat potestas disp̄
 sandi. Quod etiā obijcitur nō esse licitum
 dispensare p̄tra doctrinā apostolicaz: sol
 uit ibidē Tho. dicēs q̄ est verū q̄tuz ad
 ea que sunt de iure naturali: r q̄tū ad ea q̄
 sunt de necessitate sacramentorū r fidei: s̄
 in alijs que sunt de institutiōe apostolorū
 cū ecclesia: nūc eandē habeat potestatē sta
 tuendī r destituendī quā tūc habebat: po
 test per eū dispensari qui primatū tenet in
 ecclesia: q̄ntis cū tali irregularitate disp̄
 sare nō p̄uenit nisi forte subesset aliq̄ cau
 sa maxima. Tercio modo strahitur irre
 gularitas in crimine heresis: in qua scz he
 resi post vuln⁹ sanatū remanet cicatrix: scz
 irregularitas: vt dicitur. j. q. j. c. ventuz: et
 ideo prohibentur heretici a promotione: r
 promoti deijciuntur. Pro quo nota q̄ he /

heretici puniuntur pena quadruplici. Primo excommunicatione: quia sunt ipso facto excommunicati: ut est eo. ti. c. ad abolendam. et de hoc. s. Secundo vero de depositione: quia indistincte siue clericus siue laicus etiam papa vel imperator vel quilibet alius deponi debet ab omni dignitate: ut. xl. dist. si papa. et. xxiiij. q. j. c. contra pacem: insuper omni officio et beneficio talis spoliari debet ac degradari si clericus est: et iudicio seculari tradi puniendus ad maiorem uersionem debita. scilicet crematione: nisi continuo post comprehensionem erroris ad fidem conuertitur velit et errorem suum abiurare ac satisfactionem exhibere: et sic redeuntes in perpetuo carcere retrudi debent: ut patet est eo. ti. c. excommunicationem. ij. Nec solum heretici sed etiam eorum receptores credentes defensores et fautores ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium vel officium publicum admittuntur: aliter est irritum: ut de heretico. c. quibus. li. vj. quod intelligas sane per lineam paternam: nam per matrem non puniuntur nisi usque ad primum gradum: ut eo. ti. c. statutum. Tertio puniuntur rerum ablatio: quia bona eorum omnia sunt ipso iure confiscata: executio tamen confiscationis vel occupatio bonorum fieri non debet per principes seculares antequam per iudicem ecclesiasticum super eodem confiscatio fuerit promulgata: ut. eo. ti. c. cum secundum. li. vj. Quarto puniuntur militari persecutione: quia si aliter fieri non potest armata manu sunt ab eis omnia bona auferenda: si tamen reuertuntur ad fidei veritatem de iure communi post abiurationem heresis: admittuntur ad laicam communionem postquam reconciliati fuerint: ut. j. q. vij. c. j. et. c. daybertum. excipiuntur tamen illi qui post abiurationem erroris vel postquam se propriam antistitis examinatione purgauerint: si deprehensi fuerint in abiurata heresi recidisse: tales enim sine ulla penitus audientia seculari iudicio relinquuntur: ut eo. ti. c. super eo. li. vj. Ceteri vero non solum ad laicam recipiuntur communio: ut dictum est: sed insuper meritis propriis suffragantibus circa eos quadruplex dispensatio fieri potest. Quibus enim sit cum eis dispensatio semiplena: ita quod solum recipiuntur in ordinibus ante hec omnia susceptis: ut. j. q. j. c. si quis heretice. ubi plane de hoc. Quibus vero sit cum eis dispensatio plena: ita quod possint ad sacerdotium promoueri: ut. j. q. vij. c. conuenientibus. Quibus primum sit cum eis dispensatio plenior: ita quod episcopi esse possunt: ut. xij. dist. c. nos consuetudinem. Quibus fit cum eis dispensatio plenissima: ita quod promoueri possunt

ad superiores dignitates: ut. xxij. q. liij. c. ipsa pietas. Quarto modo contrahitur irregularitas per dilationem baptismi: nam si quis adultus sanus distulit baptizari: et postea in egritudine timore mortis se fecit baptizari: promoueri non potest: cuius causa est: quia presumitur non esse contritus: non enim ex voluntate sed ex necessitate videtur recepisse baptismum: ut patet expressum. lvij. dist. c. si quis. Est etiam alia causa secundum Guill. ut scilicet per hanc penam homines inducerentur non negligere suam salutem: nec mirum quod tales non promouentur: cum et neophyti prohibentur ordinari iuxta sententiam apostoli: ut patet xlviij. di. c. j. et. c. quoniam. Cuius ratio duplex est secundum Ray. Prima ne incidant in superbiam: putantes quod fides siue religio christiana multum eis indigeat: ut dicto. c. j. et. c. quoniam. Secunda est: quia non sunt experti status ecclesie vel religionis: nec sciunt modos personarum: nec ieiunauerunt nec fleuerunt etc. ut patet in dictis. c. unde tales nec ad minores ordines promoueri debent: imo nec tonsurari: ar. xix. q. iij. c. monasterijs: et satis concordat. Hoff. et Hosti. et idem intelligitur de neophytis in religione: ut dicto. c. monasterijs. Et si quis querat cur non tollitur irregularitas ista per baptismum. Ad hoc dicendum secundum Ray. quod baptismus ita dilatus inducit eam: et ideo non potest eam tollere: quia idem non operatur contrarios effectus: ut extra de bapt. c. maiores: secundo tamen est de illo qui distulit sic communionem usque ad talem egritudinem: quia hic non repellit ab ordine: ut. l. dist. c. is vero. Similiter potest ille qui distulit sic baptismum in duobus casibus per dispensationem ordinari. Primum est si post baptismum fides et vita illi probabilis apparuerit. Secundum est si raritas clericorum bene exegerit: ut. lvij. di. c. si quis. Quinto modo contrahitur irregularitas per suspensionem iterata sacramentorum characterem impeditum: ut baptismi: confirmationis et ordinis: ut. l. dist. c. confirmandum. j. q. j. quod quidam. de consue. dist. iij. c. qui bis. Unde qui scienter rebaptizati sunt vel reconfirmati vel reordinati: seu etiam ignoranter sed post scitum ratum habuerunt absque dispensatione pape promoueri non possunt. Si vero tale sacramentum ignoranter susceperunt ut infantes vel absolute coacti: tales secundum quosdam de iure promoueri possunt: secundum alios tamen tutius est dicere quod cum dispensatione: et hoc vult dictum. c. qui bis. et. c. sequens. Si vero quis probabiliter dubitat facta diligentem super hoc inquisitione: nec certificari potest utrum aliquid dictorum sacramentorum susceperit vel non: tunc talis

non efficit irregularis licet in hoc casu iteret sacramentū: quia non putatur iteratū quod necessit esse factū: ut de pse. di. j. c. solennitates. et extra de psby. non bap. c. veniens. unde dicitur debet in forma cum dubitatur. Si non es baptizatus vel confirmatus ego te baptizo. Ratio vero predictae irregularitatis est propter infortiā factā sacramētis: quae consistit in hoc quod sacramentū non iterandū propter effectū indelibilem characteris simpliciter iteratur. Sexto contrahitur irregularitas per solennem penitentiam: ut di. l. c. ex penitentibus. ubi plane de hoc. Pro quo nota quod penitentia solennis de qua nunc loquimur tamen imponitur ab episcopo vel de eius mandato: nec imponitur clerico nisi deposito et fieri debet cum solennitate quae ponitur. l. dist. c. in capite: ubi eandem penitentiam in forma prescripta ex scilicet Agathe. Nec imponitur talis penitentia pro crimine enormi et vulgarissimo quod totam civitatem vel terram commovet. Et secundum Ray. iterari non potest: ut de pe. di. iij. c. repluntur: quibus alia quolibet penitentia siue publica siue privata potest iterari quotiens homo peccat: ut ibi. c. septies. et. c. adhuc instat. sed quia hodie talis penitentia non habetur in usu: ideo gratia brevitate de ea supersedeo. Ratio vero cur tale impeditur promouendum est: quia non sunt digni suscipere vasa sacramentorum: qui dudum fuerunt vas vitiosum: ut dicitur in. c. illud. l. di. Secunda ratio est propter scandalum populi evitandum qui crimine eius agnoscunt. Scandalum est enim populo dei tales personas super se positas habere: quae ultra modum vitiosas existat esse: ut patet expressum di. l. c. de his vero. Tertia ratio est timor: ne iterum labantur in voragine vitiorum: qui timor de pristina consuetudine consurgit. lxxv. dist. c. in sacerdotibus. Quarta ratio est: quia non haberent libertatem reprehendendi alios: nam qua fronte peccantem corripere poterit: cum tacitus ipse sibi respondeat eadem se commississe quae corripit: ut. xxv. di. c. primum. Concordat Ray. et Tho. in. liij. potest tamen cum eis in minoribus propter necessitatem vel utilitatem ecclesiasticam dispensare. dist. l. c. placuit. et hoc per episcopum ex quo non est et prohibetur in iure: verum tamen publica penitentia non inducit irregularitatem quae secundum Ray. iniungi potest per confessorum: et fit in publico: non tamen cum predicta solennitate: ut cum iniungitur peregrinatio per mundum cum baculo cubitali et cum scapulari: hanc enim imponere potest quilibet sacerdos parochiano suo. Septimo contrahitur irregularitas per obligationem ad aliquod officium alicuius curie: et ordinari prohibetur nisi prius a curia sit absolutus

ut patet. l. j. dist. c. j. et sequentibus. Pro quo sciendum quod tribus modis possunt dici curiales secundum Ray. Primo modo large dicuntur illi curiales qui quacumque conditione sunt obligati curie alicuius publice potestatis: siue sint milites siue advocati siue officiales siue etiam histriones: et generaliter omnis officium honestum vel inhonestum habentes dummodo curie sunt obligati. Secundo modo stricte dicuntur curiales: qui curam et gerunt honesta officia curie: sicut decuriones: iudices et siles. Tertio modo stricte dicuntur curiales: qui scilicet in causa sanguinis sunt officiales: hi namque dicuntur curiales a cruore: sed alij dicuntur curiales a cura. Omnes ergo curiales indistincte secundum Ray. ordinari prohibentur nisi prius a curia sint absoluti: ut. l. j. dist. c. j. et sequentibus. Postquam autem absoluti sunt a curia: tunc se exercuerunt seu ut officiales vel milites quae sanguinem humanum fuderunt: vel turpia et inhonesta ut histriones: non possunt promoveri: ut. l. j. di. c. j. et. ij. de consue. di. ij. c. per dilectionem. Si tamen exercuerunt honesta officia sicut iudices: advocati: tabelliones: et hoc in causa civili seu pecuniaria tamen: tunc admittuntur ut. l. j. di. c. ostius. sed in causa sanguinis repelluntur ut. l. j. di. c. aliquantos. Nam in causa mutilationis vel mortis quicumque fuerit iudex vel advocatus pro actore siue pro reo: cum actor obligatur ad talionem: vel assessor officialis vel testis aut notarius sententiam scribens vel proferens seu qui scribit attestaciones vel legit eas dum publicantur: et qui scripserit vel dictauerit litteras pro vindicta sanguinis omnes tales promoveri non possunt: ut dicto. c. aliquantos. et di. l. c. si quis post remissionem. extra ne cleri. vel mona. c. sententia. Quare etiam ceteri curiales ordinari prohibentur: secundum Ray. tres sunt cause principales. Prima est: quia quidam ex predictis ut frequenter irregularitatem contrahunt ex officio eis commissis. Secunda: quia tales quandoque repetuntur et sic ecclesia perturbatur. Tertia: quia presumunt contra eos quod non transeant ad clericatum voto religionis sed ut ratiocinia dominorum subterfugiant: ut. liij. dist. c. legem. Ideo Hoff. et Hosti. et similiter obligati ad ratiocinia per personas secularibus: sicut tutores: procuratores et similes ad ordines promoveri non possunt: ut. xxj. q. iij. c. j. et. ij. extra ne cleri. vel mo. c. j. et. ij. secus tamen si exercet ea per persona ecclesiastica vel etiam seculari sed miserabili: sicut cecus pauper pusillus vidua et siles: quia tales promoveri possunt nisi alio

canonicū impediatur: vt. lxxxix. dist. c. indi-
catū. lxxxvj. dist. c. puenit. xvj. q. j. c. mona-
chi. ij. Si tamē officiū quod gesserunt finitum
est: et tamē adhuc obligati sunt ad ratio-
ciniū: tunc s̄m Ray. si non mouetur eis
questio nec mota est bene pmoueri possunt
nisi manifestū sit aliquē talē teneri de do-
lo. Si x̄o mouet questio de dolo: tūc pmou-
eri non debet ante decisam litē: vt. lxxxj.
dist. c. tantis. ē de obligatis ad ratiocinia
v. c. et in glo. debet t̄m taxari t̄pus infra q̄d
q̄stio decidat: ar. ē qui si. sunt legi. latoz.
et qui ma. accu. pos. c. insup. Si deniq; que-
sti mouet de culpa t̄m: tūc pmoueri potest
nō obstāte reclamatiōe actōis: cū lis post-
ea pcederet: sicut p̄sus et sub eodez iudice.

Octauo crimē mediocre et notoriū indu-
cit irregularitatē. Pro quo nota s̄m Ray. in
summa: q̄ in hoc loco crimē enorme di-
cit homicidiū et aliqua simonia: et etiā s̄m
Boff. heresis: et q̄dlibet horū siue fuerit oc-
cultū siue manifestū impedit pmouendū et
deicit pmotū etiā post penitentiā. Crimē
aut leue dicit hic illud mortale q̄d de se nō
inducit depositionē nisi ex cōtumacia post
admonitiōē: vt ebrietas et lud⁹ alee: vt pz
xxxv. di. c. j. vel strepitus in synodo: vt. v.
q. iij. c. in loco: et similia que reperiunt in iu-
re: talia ḡ siue fuerint occulta siue manife-
sta nec impediūt pmouendū: nec deiciūt
pmotū: extra d̄ coba. cleri. et mu. c. vestra.
Crimē deniq; mediocre dicit h̄ adulteriū
furtū: sacrilegiū: piuriū: falsuz testimoniū
et similia: q̄ si sunt occulta nō impediūt pro-
mouendū nec deiciūt pmotū: nec indigēt
dispensatiōe: sed sufficit penitētia sacramē-
talis: vt ē de tem. ordi. c. ex tenore. et. c. q̄-
sitū. vbi plane de hoc et in glo. Si x̄o sunt
manifesta p̄ p̄p̄tā confessionē delinquentis
extra iudiciū factā: tunc etiā nō faciūt talē
irregularitatem: quāuis ille si clericus est suspē-
di deberet ab officio et b̄nficio: vt extra de
exces. pla. c. q̄ sit graue. Si p̄inde sunt ma-
nifesta p̄ famā deficiente accusatore et legiti-
ma p̄batione: tūc etiā non inducit irregu-
laritatē: vt dicto. c. quesitū: purgatio tamē
canonica talibus est indicenda: qua p̄stita
debēt absoluti: sed si defecerint in ea debēt
deponi: vt ē de adul. c. significasti. Si de-
niq; sunt manifesta p̄ sententiā vel cōucti-
ōē aut p̄ euidentiā facti: sic q̄ nulla tergi-
uersatiōe celari pōt: tūc inducūt irregulari-
tatē: vt dicto. c. q̄sitū: pōt t̄m i b̄mōi medio-
crib⁹ notorijs in iure vel de facto in tali ir-

regularitate p̄ ep̄m dispensari s̄m Inno. in
glo. sup dicto. c. ex tenore. Infames etiā tā-
de iure q̄ de facto repellunt a pmotione
dignitatū et ordinū: vt. l. di. c. q̄ in aliq. de
regu. iur. c. infamib⁹. li. vj. Idē Ray. infam-
is de iure est: quē ius ponit esse infamē:
vt q̄ cōuctus ē de facto: vel q̄ pugnat in
arena cū bestia p̄ lucro et h̄mōi: vide d̄ hoc
plura. iij. q. vij. c. infamis. Scipue in. s̄. por-
ro. in textu et glo. Infamis aut factō dicit
ille cui⁹ apud bonos et graues grauata est
opinio super aliquo crimē: de quo gratia
breuitatis supersedeo. Ad laudē dei.

De irregularitatib⁹ que cōtra-
hunt p̄ ecclesiasticarū censurarum
violationē: Sermo XXXI

Non occides Exo.

n xx. Tertio strabit irregularitas
ecclesiastice censure violationē. An
breuiter hic psequēdo q̄n qualis et vtrū ex
cōicatus: suspēsus v̄l interdict⁹ durate ex-
cōicatione: suspensione vel interdicto cele-
brās: aut diuinis vel ecclesiasticis officijs se-
imiscēs irregularitatē incurrit. Omissis di-
uersis opinionib⁹ sciendū est: s̄m q̄ notat
Jo. cald. et An. de bu. Itē Tho. Pe. de pa-
lu. et Huil. q̄ si celebrans aut vtens officio
ordinis est mulier siue laica siue religiosa
seu qualiscūq; sit: nō efficit irregularis: q̄
cū nō sit capax ordinis clericalis: in eā nō
cadit irregularitas p̄ quam quis impedit
ab ordine vel ordinis officiū celebrare: et
hec ratio sumit ex. c. hec aut imago. xxxiiij.
q. v. et extra. c. debitū. de biga. Hinc est q̄ si
mulier excōicata vel interdicta vel in loco
inēdicto: vel indebite tractet officia sacra:
temere quidē agit et puniri debet: vt de pe.
et re. c. noua. nō t̄m efficit irregularis. Si x̄o
est virilis p̄ditionis: s̄ furiosus: infans: vel
dormiēs hoc agit: non est irregularis nec
peccat: vt patet supra. Si p̄inde sane men-
tis est: sed laicus siue religiosus siue secu-
laris et cum solēni p̄paratu alicuius ordi-
nis celebrat aut exequitur actum alicuius
ordinis: tunc videt q̄ sit irregularis: licet
hoc iudicet esse rigorosum: vt de cleri. nō
ordi. m. c. j. nec cū tali vt pmoueri valeat
alius q̄ papa dispensare pōt: sicut et cū ordi-
nato ac suspēso celebrāte alius q̄ papa nō
dispensat: et ergo idē est in isto casu: sed hoc
intelligēdū videt t̄m de ordinib⁹ sacris et i-

apparatu solenni: cum officia minorū ordi-
num licite s̄m Tho. in. iij. ⁊ alios docto-
res exerceri possūt: etiā ab his qui nō sunt
ordinati in illis. Hinc si hoc agit sine appa-
ratu solenni non efficit irregularis. Si p̄-
terea clericus est: tunc aut celebrat in ordi-
ne quem non habet: ⁊ hoc agens in ordi-
nibus sacris iudicatur irregularis. De subdi-
aconatu tamē dicit Huil. q̄ si est in minori-
bus cantare potest epistolam: dūmodo si-
ne solēnitate: et addit Inno. q̄ hoc est lici-
tum quādo deest subdiaconus: ⁊ tunc etiā
cātet sine ornamētis subdiaconi. Solēnis
autē apparatus subdiaconi videtur esse ma-
nipulus. Dicit enim De. de palu. in. iij. q̄
tunicellam licet etiā non subdiacono por-
tare: quia nō est ei propria vestis sicut ma-
nipulus quē nullus inferior subdiacono
portare debet: hec ille. Unde si talis cantet
epistolam cum tunicella sine manipulo tū
nec porrigit calicem diacono vel sacerdo-
ti: quod est proprium officium subdiaconi
⁊ p̄ncipalis actus ordinis illius: et ubi est
consuetudo q̄ etiā in minorib⁹ cōstitutus
illo mō cantet epistolā: non videtur ex hoc
irregularis: secus tamē ubi cum manipulo
vel porrigēdo calicē: vel ubi nō est mos q̄
aliq̄s cantet inferior subdiacono. De alijs
tamē ordinib⁹ superioribus non est dubium
q̄ incurrit irregularitas. Si itaq̄ clericus
celebrat in ordine quē habet: sed est excō-
catus excōcatione maiori: vel celebrat aut
officium exercet diuinū in loco interdicto
ab homīe vel a iure: tūc efficit irregularis
⁊ indispensabilis nisi p̄ papā: vt de senten-
excō. is. qul. li. vj. Dicit tamē Huil. q̄ in mi-
noribus cōstitutus mīstrando seu officiu
suum etiā cum solēnitate exercendo cū est
excōcatus non efficit irregularis: q̄ illa
duo. c. si quis ep̄us. j. et. ij. que ponunt. xj.
q. iij. nō loquunt de eis: vt patet intuenti:
⁊ pene sunt restringēde: secus etiam est de
subdiacono: vt iam dictū est. Credūt etiā
quidā q̄ subdiaconus excōcatus epistolā
sine solēnitate legens vel diaconus vl etiā
p̄sbyter nō incurrat irregularitatē. Si autē
talis clericus est suspensus: stricte sumēdo
suspensionē. s. quo ad se ⁊ quo ad alios: ⁊ hoc
ab homīe seu iudice: sed ignorat ignorātia
pbabili: tunc nō efficit irregularis: ⁊ hoc
est verū si se ignorat pbabiliter excōcātū
suspensū vel interdictū: non ignorātia iu-
ris sed facti: ar. de excōmunicato. xj. q. iij.
si quis ep̄iscopus. j. et. ij. ⁊ de suspēso ⁊ in-

terdicto: ar. de senten. excō. c. cum medici-
nalis. li. vj. §. vlti. ⁊ ibi glo. penul. ⁊ p̄ In-
no. Hosti. ⁊ Jo. an. de sen. excō. c. cum illo-
rum. in glo. j. Idem Hein. boyc. Si tamen
ignorat ignorātia crassa ⁊ supina: tūc si sen-
tia excōcationis suspētionis vl interdicti
fuerit nulla: de quo vide plures casus per
Jo. an. de sen. excō. c. solet. in fi. et. c. licz. li.
vj. ⁊ tūc nō efficit irregularis: vt est exp̄s-
sum extra de appel. c. ad p̄sentia. et. c. dile-
ctus. in fi. et extra de sen. excō. c. solet. in fi.
⁊ eo. ti. c. solet. li. vj. ⁊ hoc in sentētia excō-
municatiōis notat Inno. in dicto. c. ad p̄-
sentia: ⁊ Jo. an. in nouella. dicētes etiā q̄
licz talis ab alijs sit vitā dus vt ibi: ipse tū
nō debet se gerere p̄ excōmunicato: q̄ s̄m
veritatē talis nō est ligatus: sed intelligū
sane p̄dicta de sententia que est nulla: que
scz nec ligat apud deū nec apud ecclesiaz:
licz quādoq̄ de facto toleret: vt no. extra
de testi. c. dilectus. secus tamē est de sentē-
tia iniusta: que licz nō liget apud deum: li-
gat tamē apud ecclesiā: que sentētia semp
est timēda: vt. xj. q. iij. c. j. et. ij. ⁊ p̄ sequēs
obseruāda: altoquin sententiā sui pastoris
videret cōtemnere: ⁊ sic ligaret p̄pter cō-
temptū: vt ibi. c. audi deniq̄. §. cum ergo.
Porro siue sentētia fuerit iusta siue iniu-
sta si se immiscet aliquo officio nulli ordi-
ni deputato seu qd nō competit ratioe ali-
cui⁹ ordinis: sicut est officiu magistri scho-
lariū: aduocati: tabellionis: iudicis: bene-
dicentis mēsam vel legentis in mensa lecti-
onem ⁊ similia: nō est irregularis. Similiter
si se quidē immiscet officio ecclesiastico ⁊ spi-
rituali: sed ea tū facit que sunt non alicui
ordini vel officio deputata: nec a iure nec a
cōsuetudine: nec etiā ecclesie cōstitutione:
sicut si cantat respōsoria vel legit lectiōes:
nō est irregularis: vnde videtur q̄ si in aliq̄
ecclesia sit cōsuetudo q̄ sine distinctiōe or-
dinis quisq̄ legat epistolā portat cereos:
vel quid aliud faciat ptinēs ad aliq̄d offi-
ciū: nō esset irregularis qui facit illud offi-
ciū: quia cōsuetudo attendit in sacramen-
tis ⁊ ecclesiasticis officijs: vt de cele. miss.
c. p̄nciosus: s̄m Inno. Hosti. ⁊ Jo. an. et
Spe. Idē de excōcatis: suspēsis vel inēdi-
ctis qui recipiūt aliquē in canonicū qd fa-
cere possunt: de rescrip. c. capitulū. ⁊ notat
Berh. Inno. ⁊ Hosti. de p̄ben. c. p̄ illorū.
glo penul. Idē de religiosis medicātibus
suspēsis a receptiōe quoulibet ad p̄fessio-
nē sui ordinis: iuxta. c. nō solū de reglā. li.

vj. q. tales ppter hoc nō sunt irregulares p pmissa: et hoc notat Job. an. in nouella: ibi sup verbo: suspensos: licz Hosti. in hoc vltimo cōtrariū tenere videat: de re iudi. li. vj. et male. Si pterea clericus imiscet se his q̄ sunt ordini certo deputata: et hoc cū solēni apparatu: tūc si est excōicatus excōicatione maiori: fit per hoc irregularis siue sit excōicatus ab homīe siue a canone fm Inno. Hosti. et Spe. et a solo papa releuari pōt: vt de re iudicata. c. cū eterni. §. scituri. li. vj. et dicto. c. cū medicinalis: etiā si fuerit sentētia iniusta: secus si nulla vt dictum est: secus tñ de excōicatione minori: vt. c. si celebrat: extra de cle. ex. mt. Quidā tñ dicunt: q̄ licz nō requirit dispensatio papalis: tamē requirit dispensatio ep̄alis: vt de cleri. cōm. c. sane. ij. vel saltem etus qui ab excōicatione minori pōt absoluere: sicut innuit dictū. c. si celebrat. et hoc obtinet iam cōsuetudo fm Hosti. Inno. et Jo. an. Similiter ille qui i ecclesia sanguis vel seminis effusione polluta: vel q̄ p̄sentib⁹ excōicatione maiori innotatis sciēter celebrare p̄sumit: licet in hoc temerarie agat: irregularitatis tamē laqueū cum hoc iure nō sit exp̄sum nō incurrit: vt de sen. excō. c. is qui. li. vj. et de hoc p Inno. de excē. p̄la. c. si. Si x̄o talis imiscens se his q̄ sunt ordini certo deputata cū apparatu solēni fuit suspēsus tñ a bñficio: tunc dicit Hein. boyc: talem nō esse irregularē celebrando vel diuinis se imiscēdo: quia hoc nullo iure cauet de elec. cum in cūctis. §. cleri. et. c. cū Ant. toñ. et. c. statuimus. Item li. vj. de cōcessi. p̄ben. c. quia diuersitatē. et hoc tenent Inno. et Hosti. in dicto. c. si celebrat. et Bern. eo. ti. c. latores. et Spec. ti. de lega. §. iuxta p̄positionis. X. item nota. q̄ suspēsus: imo talis celebrans vel se diuinis imiscens meret: qm̄ illa sunt in nr̄is officijs gratiora: q̄ licz impēdere nō tenemur tñ causa dilectionis impēdim⁹: vt. xxvij. q. j. c. iam nunc. circa mediū: vbi dicit: Multa aut sunt faciēda nō iubente lege sed libera charitate: et ea sunt in nr̄is officijs gratiora: q̄ cum licerēt nobis etiā nō impēdere tñ causa dilectionis impēdim⁹. Si suspēsus tñ a pōtificialib⁹ diuinis se imiscēdo vel sine pontificalib⁹ celebrādo nō est irregularis: qz b̄ iure non cauet: et pene sunt restringēde: vt de pe. dif. j. c. pe. An pōticialia nō sunt de substantia ordinis vel officij: qz sine eis q̄libet officij fieri pōt: vt notat Inno. i dicto

c. medicinalis. Idē spe. et cardinalis: quoꝝ opinionē Hein. boyc: credit esse verā. Quid aut Hosti. h̄iū tenet in dicto. c. medicinali. hoc intelligendū ē q̄ cū ab officio seu ordine pontificali: id est ep̄ali fuerit suspēsus: tūc officio ordinis ep̄alis se imiscendo fieret irregularis: et hoc notat Benzelinus in extrauagañ. Jo. xxij. q̄ incipit: suscepti regiminis. ad fi. sup verbo: a pōtificialibus: vbi dicit: q̄ suspēsus a pōtificialib⁹ p̄hibet ab his q̄ sunt sibi als vt pontifici pmissa et dependētibus ab eis: puta ab ordinū celebratiōe: frontis chrysmatiōe: basilicay seu virginū cōsecratiōe: misse cū mitro et baculo celebratiōe et silib⁹: nō aut ab alijs: puta a misse celebratiōe sine ornamētis pōtificialib⁹ celebrare: penitētias dare et silib⁹: q̄ cōpetūt ei rōne sacerdotalis officij: vt sentit Lōpost. ex de p̄sue. c. cū dilect⁹. et Bern. d̄ offi. dele. c. sane. Et addit Job. caldrini: q̄ ep̄us suspēsus vel interdict⁹ a pōtificialib⁹ si exercet officij sacerdotis etiā cū pontificalib⁹ nō est irregularis: et sic intelligit dictū Inno. in dicto. c. medicinalis. vbi dicit q̄ is cui sunt interdita tñ pōticialia: si celebrat vel officij exercet i inferiori ordine nō est irregularis: qz hoc iure nō cauet: et pene nō sunt extendēde: de sen. excō. is q̄. li. vj. Verūtāmē suspēsus ab officio sacerdotali nō poterit vti pontificali etiā aliter q̄ in missa: qz interdicto officio vno omnia sibi censent interdita q̄ sine illo nō posset explicare: sed sine sacerdotali officio nō potest explicare pontificale. Itē suspēsus a sacramētoꝝ p̄ceptione vel p̄cipatiōe si celebrat vel diuinis se imiscet: fm Hein. boyc nō est irregularis: vt est exp̄sum i dicto. c. si celebrat: qz p̄cipare sacramētis non est officij vel ordinis eo q̄ etiā laici p̄cipant eisdē. Si tñ esset suspēsus a collatiōe sacramētoꝝ vel etiā p̄uatus: tūc mīstrando ea in officio suo vt pus efficere irregularis: nisi mīstraret aliqua sine solēnitare q̄ in casu necessitatis etiā laicus mīstrare potest: vt patet de baptisimo. Si suspēsus ab ingressu ecclie fm Inno. Spe. et Hein. boyc: si intrat ecclesiā nō efficit irregularis: qd̄ intellige verū nisi in ecclesia se diuinis ingesserit: vt de sen. ex. is cui. li. vj. Sic suspēsus ab aliquo certo officio si se imiscet alio officio q̄ illi a quo suspēsus ē: tūc nō est irregularis: vt de sen. ex. c. ij. ibi de mīsterio sibi interdicto: Idem Jo. an. in dicto. c. is qui. Et nota generalit̄ q̄ de p̄sona inter-

dicta idem p oia dicendū est sicut de psona suspēsa: qz tale interdictū nō differt a suspē sione. Secūdo nota q ea q dicta sunt de suspē sione a iudice: generalit̄ intelligunt̄ quocūqz mō fuerint suspēsi siue simpliciter seu ad tempus determinatū vel indeterminatū siue etiā rōne criminis defect⁹ vel infamie. Putant enī doctores tales durante suspē sione celebrātes esse irregulares: nec posse cum eis dispensari nisi p papā: ar. ad hoc. xj. q. iij. c. si q̄s p̄sbyter. et dicto. c. cum medicinalis. Porro si quis fuerit suspē sus a canone hoc fit triplici ratiōe. Primo rōne criminis: et tūc si simpliciter est suspē sus celebrādo fit irregularis: vt. xj. q. iij. c. si quis episcopus: similis si suspēsus est ad tempus determinatū: tunc infra illud tempus celebrando efficit̄ irregularis. Si vero suspēsus est ad tempus indeterminatū cū cōditione donec satisfaciāt: sicut in. c. si q̄s āmodo. lxxxj. dist. et de cohab. cleri. et mu. c. sicut. et in clemē. de deci. c. j. et tūc s̄m Jo. cald. licz quidā cōtradican̄: verius tamē est q sic suspēsus ante absolutionē celebrans efficit̄ irregularis: quia in hoc factū iudicis est necessariū vt habeat̄ p absolu to: vt no. de eta. et quali. c. cum bone: et sic cum factū hominis sit necessariū: sequit̄ q ad suspē sionē dei canon aliquid addit: vt in dicto. c. sicut. quod bene pbat̄ de p̄uil. c. episcopo. l. vj. Si autē suspēsus est cū cōditione donec peniteat: sicut in. c. osius. de elec. et in. c. j. de his que fi. a ma. parte ca. tunc equū est tenere q interim celebrā do non fit irregularis: quia talis videtur suspē sio dei tm̄ ad quā nihil addit canon nec vt habeat̄ p sublata factū aliquod iudicis est necessariū: et ideo dicendū est de eo sicut de suspē sione dei tm̄ cum eadē sit ratio. Similiter si est suspēsus a canone q ad se tm̄ vt excōmunicat⁹ minori excōmunicatiōe vel p̄motus per saltū non est irregularis: primū patet in dicto. c. si celebrat. secūdum patet. liij. dist. c. sollicitudo. s̄ hoc vltimū sane intelligendū est q celebrando vel officiano in ordine ad quē per saltum est p̄motus non est irregularis. Secundo quis suspendit̄ a canone ratiōe alicuius defectus: vt est defectus ordinis sicut clericus p saltū p̄motus q̄tum ad ordinem obmissum cui⁹ si exercet officium anteq̄ illū recipiat est irregularis: sicut prius dictum est de laico diuinis se solēniter imiscēte: vel talis suspēsus est ratiōe defectus alte

rius sicut bigamus illegitimus corpore vitatus a nō suo episcopo: vel ante legitimā etatem ordinatus. Et in hoc casu cōcordāt omnes doctores q talis celebrādo nō fit irregularis: qz hoc nō inuenit̄ exp̄ssum in iure: vt de sentē. excō. c. is qui. li. vj. et ideo tales nō incurrūt nouam irregularitatē si celebrāt ante dispē sationē obtentā: et s̄ seruat romana curia: qz cū in curia mādaf cū iam ordinatis in supradictis defectib⁹ dispē sari nil dicit de irregularitate quā incurrissent ex celebratiōe ante dispē sationē: vt patet. lvi. dist. c. aplica. et. c. cenomanēsem. Stylus autē curie attendēdus est: vt de cri. fal. c. q̄graui. Nec obstat q ordinatio iam facta ante legitimā etatē vel a non suo ep̄o fuerit cū peccato: qz p̄ncipalis causa ppter quā dicim⁹ tales suspēsos est defectus nō peccatū: ergo rōne defect⁹ nō criminis talis debet censerī suspēsus: et ex hac rōne puto q licz irregularis ex celebratiōe diuinorū sit suspēsus a canone ppter h̄mōi irregularitatē: si tamē al̄s nō est suspēsus a iure vel ab homīe: puta qz fuit absolutus ab excōi catione vl̄ suspē sione sed nō fuit cū eo dispē satus in irregularitate: vel etiā nō suspē sus cōtraxit irregularitatē: qz celebrauit in loco interdicto: tunc talis ex noua celebratiōe postea facta in loco nō interdicto: nō incurrit nouā irregularitatē: cū hoc nō sit exp̄ssum in iure: vt dicto. c. is qui. Tertio q̄s suspendit̄ a canone rōne infamie vl̄ scādali: et talis celebrādo nō efficit̄ irregularis: vt extra de cle. p̄gri. p totū. p̄cipue c. iij. et de homi. c. ex lris. tūc enī p̄prie non est suspēsus quo ad se et quo ad alios: vt patet dicto. c. iij. Unde dicit Mein. boyc: q suspēsi nō quo ad se sed q̄ ad alios tm̄ sicut p̄grini et ignoti clerici: tales nō sunt suspē si quo ad se nec ab homīe nec a iure: et ideo sine peccato celebrare possūt: dūmō essent in loco vbi celebrare possent: s̄ plebes suspē se phibite sunt audire eorū officia s̄m Inno. et ideo illi bñ faciūt abstinēdo ppter infamiam q̄ pōt esse s̄ illū: vl̄ vt scādali euitēf nō tm̄ peccare vident̄ postq̄ talis sacerdos p̄grinus a p̄lato ecclesie in q̄ celebrat admissus fuerit: qz subdito q̄ nō est diuidicare vtrū se legitime pbauerit sacerdotē idoneū. Ex dictis etiā sequit̄ s̄m Inno. q illi quorū crimina sūt notoria: q̄ etiā post penitē tiam phibent̄ celebrare ppter scādali et infamiam: vt d̄ coha. cle. et mu. c. fi. si celebrāt a dispē sationē nō incurrūt nouā irregulari

tatē. Et ex allegatiōe quā facit intelligere videt etiam de notorio fornicatore: quod prius est tenere: et quod non. in. c. j. de sen. ex. li. vj. intelligat de notorio fornicatore an penitentiam celebrante: ne videat sibi ipsi contrari: tamen de rigore sola penitentia non tollit suspensionem canonis in notorio fornicatore: ut videt expressum. l. dist. c. puenit. quia requirit factum iudicis: ut supradictum est de suspensione a canone donec satisfaciatur: sed absolutione facta a sententia canonis a qua potest hoc casu episcopus absolueret: quia aditor canonis sibi non seruauit si penitet remanente irregularitate quae contraxit homicidii fornicator notori ex celebratione diuinorum. Dicit enim Innocentius. quod talis celebrans antequam peniteat efficaciter irregularis indispensabilis nisi per papam: sed antequam secum dispenset si celebrat penitens: id est omnia concubina non contrahit nouam irregularitatem ex illa noua celebratione. Denique nota generaliter: quod licet bigamus: illegitimus: corpore vitiat: ordinatur ante legitimam aetatem: ordinatur a non episcopo suo: et sic de alijs celebrando non efficiunt irregulares: si tamen propterea fuerit eis a iudice interdicta celebratio: et nihilominus ante dispensationem vel interdicti relaxationem ingererent se diuinis in officio suo ut prius efficerent irregulares et sic ut breuius potui patet de nota irregularitatis. Ad laudem dei.

De homicidio quod fit solo affectu per inuidiam et de peccato inuidiae:

Sermo XXXII

Non occides Exo.

xx. Jam denique de tertio modo occidendi primum vel seipsum succinet sermo percurrat: quod scilicet homicidium fit corde vel affectu. Sic enim tertio modo preceptum hoc exponi potest: non occides: id est corde vel affectu non reuolues quod vita proximi vel tua corporalis vel spiritualis indebite primi vel detrimentum pati desideres. Tertium igitur genus homicidii persequendo sciendum est: quod istud homicidium cordis grauius est quam homicidium corporis: quanto anima persistentior est corpore: per inuidiam namque propria occidit animas ac proximorum insidias vite saltim per affectum: de quo homicidio dicit Sap. iij. Inuidia enim diaboli mors introiit in orbem terrarum: imitant autem illum qui sunt ex parte eius sic per odium affectu mortifero propria interimunt animas: ac proximorum tamquam aere quam corporis quirit mortem. Hinc dicitur. j. Jo. iij. Quis qui odit fratrem suum

homicida est: et scitis quod omnis homicida non habet vitam in se manentem: glo. ibidem et si uiuēs in sanctos per fidem uiuere cernit: impetuum tamen cum Layn damnabit. An huiusmodi tam pueri quam mulieres et etiam sequaces iudeorum christum crucifigentium facti sunt homicide dominum Iesum odietes: sicut et iudei hodierni predecessorum suorum imitantes vestigia sunt adhuc homicide per affectum: de quibus dicit Sap. ij. Proprii hominicide thesaurizauerunt sibi malum insipientes et maligni oderunt sapientiam et re facti sunt in cogitationibus suis. Non tamen igitur ad primum peccatum: scilicet inuidie dicit Aug. sup. Gen. iij. quod inuidia est dolor aliene felicitatis: cuius peccati malicia ex hoc considerari potest: quia peccatum huiusmodi ortum habet a propria malicia absque culpa proximi: quod est vitium omnino diabolicum: sicut dicit Aug. lib. de doctrina christiana. Inuidia vitium diabolicum est: quo solo reus est et inexpiabiliter reus: non enim dicitur diabolo ut damnetur: adulterium commisit: furtum fecisti: villam alienam rapuisti sed hominum statui inuidisti: cuius inuidia mors intrauit in orbem terrarum: quem imitant omnes inuidiosi: qui dicunt esse ex parte eius eo quod nulla carnali delectatione puocante sed solo spiritu diabolico suggerente conspirant inuidias: rancores: detractioes: suspensiones et similia semina mentis amaricate. Quae enim cetera peccata dulcedinis aliquid corrupte menti conferre noscunt solum istud vitium amaritudine tabescente repletum marscere cogit proprium subiectum: quod in proximorum prosperitate cruciat velut infernale tormentum: vnde dicuntur inuidi specialiter amici diaboli: quia secundum Tullium: Amici sunt qui habent idem velle et nolle: sic inuidi cum diabolo videntur habere idem velle et nolle: cum uterque mala velit et bona respuit letaturque de perditione hominum. Hinc etenim vitium hoc cum omnibus spiritibus reprobis tam rationalibus quam intellectuales perseuerabit in eternum: sicut contra charitas sancta non excidet a saluandis imperpetuum: vnde descenditibus in lacum sola committantur inuidia et eius pessima filia. scilicet odium: et sicut charitas obtinebit principatum in celicis incolis: sic inuidia in reprobis spiritibus: inquit illud ps. cxj. Peccator videbit et trascesat etc. Hic primo queri potest: vtrum inuidia est dolor vel tristitia: sicut sentire videt Aug. in auctoritate predicta: et Damasc. lib. ij. vbi ponit inuidiam esse speciem tristitiae: et dicit: quod inuidia est tristitia in alienis bonis: cum tamen obiectum tristitiae est

malū: sed oblectū inuidie est bonū: qz causat ex aliena felicitate: vñ memoria bonorū habitōrū est causa delectatiōis: nō igit̃ est causa tristitiae: qz oppositorū nō est eadē causa: est tñ causa inuidie. Dicit enī Grego. in v. moral. de inuido loquēs: Tabescentem mētē sua pena faciet quā felicitas torquet aliena. Ad h̃ rñdet Tho. scōa 2. q. xxxv. qz obiectū tristitiae est malū ppriū. Contingit autē id qd̃ est alienū bonū apprehendi vt malū ppriū: et fm̃ h̃ de bono alieno pōt esse tristitia: sed h̃ cōtingit duplici. Uno mō qñ qd̃ tristat de bono alicui⁹ in q̃tū imminēt sibi ex h̃ piculū alicui⁹ nocumētī: sic cū hō tristat de exaltatione inimici sui timens ne ledat eū: et talis tristitia nō est inuidia sed magis est timoris affectus: vt dicit phus in. iij. rhetorice. Alio mō bonum alterius estimat vt malū ppriū: in quātum est diminutiū pprie glorie vel excellentie et hoc mō de bonis alterius tristat inuidia et ideo p̃cipue de bonis illis inuident in quibus est gloria et in quibus homines amāt honorari et in opinione esse: vt dicit phus in. ij. rheto. Ad maiorē tñ euidentiā sciendū fm̃ Tho. ibidez: qz talis tristitia de bonis alienis q̃tuor modis cōtingere pōt. Uno mō qñ vt dictum est aliquis dolet de bono alterius in quātū ex eo timef̃ nocumētū vel sibi ipsi vel etiā alijs bonis: et talis tristitia non est inuidia vt dictum est: vnde pōt esse sine peccato. Dicit enī Grego. xxij. moral. Euenire plerūqz solet vt non amissa charitate nos inimici ruina letificet: et rursum eius gloria siue inuidie culpa cōtristet cū ruente eo quosdā bh̃ erigi credimus: et p̃ficiēte illo plerosqz iniuste opprimi formidamus. Hinc dicit̃ Prouerb. xxix. Cū impij sumpserint p̃ncipatū gemet plus: et talē tristitiā ostendit Abachuc p̃pha q̃ Habuchodonosor regē babilonis p̃speritatē illius tēporalē admirans: cui⁹ esset idolatra pessimus cū omni pplo suo. Ande. c. j. conquerit̃ dño dicens: Usqz quo dñe clamabo scz in orōne cōtra Habuchodonosor tēplū destructōrē et ciuitatis: vt dicit Vira. Sequitur: Vociferabor ad te vim patiens: scz in oppōsitione ppli et non saluabis: quare respicis cōtemptores tuos cōferēdo: scz eis potestātē et gloriā tēporalē: et taces impio cōculcante iustiorē se scz iudeos: talis igit̃ tristitia nō est inuidia sed potius nemesis: qz nemesis tñ tristat de bono inique agētū: in illud ps̃. lxxij. Zelauit sup iniquos et̃,

Inuidus aut̃ tristat de bono eorū etiā qui sunt digni: verūtamē vt dicit glo. sup Abachuc. j. Nō debem⁹ sup hoc turbari videntes a p̃ncipio mūdi ab impio Cayn occisū Abel iustū: exultāte Jacob regnare in domo patris sui Esau: ipse quoqz circa quem hec q̃rela dirigit̃ a iudeis crucifigit̃ et barbaras latro dimittit. Secūdo mō qd̃ tristat de bono alteri⁹: nō quidē ex eo qd̃ alē habet bonū illud: sed ex eo qd̃ nobis deest bonū illud qd̃ alter habet: et hoc est pprie zelus: vt dicit phus. ij. rhetorice. P̃ro quo nota: qz si zelus ille cōsistit circa bona honesta vel virtuosa: tunc laudabilis est: fm̃ illud. j. Cor. xiiij: Emulamī spiritualia: sic Esaias p̃pha: vt patet eiusdē. vj. Videns dñm sedentē sup soliu excel. et ange. cōci. s. s. sc̃tus dñs de⁹ exerci. interno dolore tact⁹ ait: ve mihi qz tacui. s. a rephēsiōe Ozie regis: qui scz tñc a dño sedente in solio tanq̃ ad iudiciū suscepit vindictā lepre: eo qd̃ officiu sacerdotale sibi voluit vsurpare. Sequitur: quia vir pollut⁹ labijs ego sum. Sicut enī pollunt̃ labia dicendo qd̃ nō decet: sic etiam tacendo quod dici deberet: et sic pollutus labijs erat ac per consequens indignus laudare deum. De hoc etiā zelo scribit Hiero. ad Aletā de instructōe filie. Habeat in q̃t socias cum quibus addiscat: quib⁹ inuideat quaz laudib⁹ mordeat: sic enim vnusquisqz laudabiliter aliorū exemplis optimis excitari debet ad proficiendum in bonum: hac namqz ratioe reor esse p̃ceptū a dño: luceat lux vestra corā hominibus vt videant opa vestra bona et̃. Si vero zelus ille fit de bonis tpalibus: tñc potest esse sine peccato: p̃pter finem intentū debite circūstantionatū vel etiā cum peccato: si finis est inordinatus vel affectus imoderatus. Tertio modo tristat aliquis de bono alterius in quātū ille cui bonū accidit ē eo indignus: que quidē tristitia nō potest oriri ex bonis honestis: ex quibus aliquis iustus efficit̃: sed sicut phus dicit. ij. rhetorice. est de diuitijs et similibus que possunt equaliter puenire dignis et indignis: et h̃ tristitia fm̃ ipsum vocat̃ nemesis: et p̃tinet ad bonos mores: sed hoc ideo dixit: qz cōsiderabat ip̃a bona tpalia fm̃ se: put̃ possunt magna videri nō respiciētib⁹ ad eterna: sed fm̃ doctrinā fidei tēporalia bona q̃ pueniūt indignis ex iusta dei ordinatione disponūt: vel ad eorū correctionē: vel etiā ad eorū maiorē dānatōez. Nā q̃tū ad p̃mū

refert magister Bull. parisiensis. in li: de uoluntate corporali: de quodā q̄ q̄to floruit prosperitate tanto creuit malicia. Tandem tñ ad ep̄atū electus: stupēs de bonitate diuina: q̄ maliciā suā grata prosperitate p̄ se q̄ uidebat se eoz ad b̄ officii recognoscēs indignissimū ep̄atū refutauit et in gratia actionē in perpetuā seruitutē se dño fidelit̄ consecrauit. Q̄tū etiā ad sc̄dm dictū est diuiti epuloni: Fili recordare qz recepisti bona in uita tua. Chrys. ibidē. q. dicat: si qd boni fecisti unde premiū deberet: oīa recepisti in illo mūdo epulās ditatus: oblectat̄ successibus prosperis: ut sic nihil minuas ex meritis in futuro de penis eternis. Hinc p̄pheta Job prius uelut humanū aliq̄d passus admirans super his prosperitatib⁹ impiorū diuinū iudiciū ait: eiusdem. xxj. Quare uiuunt impij sublimati confortatqz diuitijs: semen eoz p̄manet corā eis: dom⁹ eoz secure sunt et pacate et nō est uirga dei sup illos: bos eoz p̄cepit et nō abortiuit: vacca peperit et nō est priuata fetu suo: egrediunt̄ quasi greges puuli eoz et infātes eoz exultant iustibus. Tandē uero r̄sione sua diffinitiuā subinfert p̄clusionē dicens: Ducūt in bonis dies suos et in puncto ad iferna descēdūt: qui dixerūt deo. Recede a nobis sciētia uiaꝝ tuarū nolumus. Sic p̄s. in p̄sona pusilloꝝ p̄rupens in uocē admiratiōis ait in p̄s. Q̄ bonus israel deus: q̄ ē. lxxij. Ecce inquit ip̄i peccatores et abūdātes in seculo obtinuerūt diuitias: et dixi: ergo sine cā iusti. cor me. et laua. in ē inno. ma. me. et fui flagellat⁹ tota die et. paululū tñ respicēs s̄dit: si dicebā narrabo sic: Ecce nationē filioꝝ tuoꝝ reprobauit: existimabas ut cogno. h̄ la. est ante me donec intrē in sanctuariū dei: et intel. in nouiss. eoz: et qd ibi dē intellexit subdit: quō facti sunt in q̄t in desolationē subito defecerūt: perierūt propter iniquitatē suā. Sed qualit̄ inquis: uelut somniuz surgentiū dñe in ciuitate tua imaginē ipsoꝝ ad nihilū rediges: vñ dicit apt⁹ i alio p̄s. xxxvj. Aidi ip̄iū sup exaltatū et eleuatū sicut cedros libani: scz t̄pali prosperitate: et trāsini: glo. ad nouissima eoz et ecce nō erat scz potēs: diues: gloriosus: delitiosus: et hoc q̄tū ad corp⁹: q̄sini eū scz q̄tū ad animā: et nō ē inuēt⁹ loc⁹ ei⁹ scz in sorte iustoz: custodi igif inocētā scz ad deum: et uide eq̄tatē q̄tū ad p̄ximū: qm̄ sunt reliq̄e hōi pacifico. Cū igif bona t̄palia q̄ dant: etiā ip̄ijs vl̄ ad correctionē vl̄ ad ma-

lorē dānationē caduca sunt et trāsitoria: fmo pene nihil in p̄paratiōe ad bona et̄na: q̄ tñ bonis p̄fuant in p̄miū: ideo talis tristitia p̄hibet i sacra scrip. s̄z illd̄ p̄s. xxxvj. Noli emulari. i. imitari in malignatib⁹: neqz zelaueris. i. inuidias faciētes iniquitates et prosperates. Dicit em̄ Lyra q̄ hūc psal. fecit Dauid: ostēdere uolēs q̄ prosperitas maloz sit p̄tēnda et afflictio iustoz appetenda: tūc em̄ multi uidētes Saul ip̄ium et doech ei⁹ armigēꝝ p̄tra dauid et fautores ei⁹ iniquā agētes ac in omnib⁹ prosperitatē habētes. Dauid aut̄ cū suis iniuste affligit: et tamē aduersitatib⁹ p̄mi: declinabāt ad malū recedētes a deo quasi deus curā de actibus humanis non haberet: q̄bus Dauid. Noli emulari et. et causā p̄tinus subdit dicens: qm̄ tanq̄ fenū uelocit̄ arescēt: et quē admodū olera herbarū cito decident. Unde q̄quid delectatiōis vl̄ prosperitatis p̄ se q̄ ualet in p̄ti: min⁹ ē a pena futura q̄ p̄ctū circuli a magnitudine celi chrySTALLINI ratio est: qm̄ q̄ malignat̄ exterminabunt̄ sustinētes aut̄ dñm ip̄i here. ter. et adhuc pusillū et nō erit peccator. s. prosperatus: gloriosus: delitiosus in hac uita: et q̄res locū ei⁹ et nō inuenies in eterna uita: qz sepult⁹ ē in iferno: ubi frequētabit illd̄ cāticū. Sap. v. Quid nob̄ p̄fuit supbia: aut diuitiarū iactātia: quid p̄tulit nobis: heu transferūt b̄ omnia uelut umbra. Quarto deniqz tristatur quis de bonis alienis in q̄tū alter excedit ip̄m in bonis et hoc p̄prie est inuidia et istud sēp est puū: ut dicit p̄s in. ij. rhetorice: qz dolet de eo de quo est gaudendum scz de bono p̄ximi. Secūdo q̄ri pōt: ut inuidia semp est peccatū mortale: p̄sertim cū inuidia sit quedā tristitia ut dictū est: s̄ tristitia est passio quedā appetitus sensitui: et s̄m Aug. xij. de trinita. in sensualitate non est peccatū mortale sed solū i rōne: vñ et infantib⁹ nōdū rōne utētib⁹ pōt esse inuidia: quia dicit Aug⁹. in. j. confes. uidi ego et expertus sum zelantem puerū qui non dum loquebatur et ituebatur pallid⁹ amaro aspectu collectaneū suū. Ad hoc respōdet Tho. ubi supra q̄ inuidia ex suo genere est mortale peccatū: genus enim peccati consideratur ex obiecto: s̄ inuidia s̄m rationē obiecti sui p̄trariat̄ charitati: p̄ quā est uita spiritualis anime sc̄dm illud. j. Joh. ij. nos scimus quia translati sum⁹ de morte ad uitā qm̄ diligimus fratres: nam obiectū utriusqz scz charitatis et inuidie ē

bonū pximi: sed fm contrariū motū: qz charitas de bono pximi gaudet et inuidia tristat: et sic directe contrariat charitati: verū / tñ in quolibet genere peccati mortalis inueniunt aliqui motus imperfecti in sensualitate assistentes: q̄ sunt peccata venialia: sic in genere adulterij primus motus concupiscētie: et in genere homicidij primus motus ire: sic etiā in genere inuidie reperiunt aliqui primi motus: etiā qñqz in viris pfectis: q̄ sūt peccata venialia: motus igit inuidie fm q̄ est passio sensualitatis est quoddā imperfectus in genere actuum humanorum: quorum principium est rō: et sic nō est mortale: et idem est de inuidia puulorum quibus nō est usus rationis.

Pro quo nota fm q̄ dicit cōpendiū theologie: q̄ dolor vlt tristitia de alieno bono est quadruplex: quia vel est primo primus motus ex nā veniens: sic qdā naturalis inuidia sunt: et hoc nullo mō est peccatū cū nullo modo sit in nostra potestate: vel est secundo primus motus qñ scz appetitus sine cōpleta deliberatione rationis tali passioni afficit et sic est veniale peccatū: vel trahit per intentionē extra suā rationē: vt qñ dolor de alieno bono surgit ex causa bona: sicut qñ quis dolet de bono alterius: qz videt illud redundare in detrimentū anime eius: vel etiā in detrimentū cōmunitatis: et talis dolor bonus est: qz maius bonū magis ē appetendū: vel deniqz est actus voluntari⁹ de liberatione: et sic est mortale peccatū habēs cōpletā rationē inuidie: et fm phm. ij. r. herozice tales inuidebūt: quibus sunt aliqui similes aut s3 gen⁹ aut s3 cognationē aut scōz staturā aut scōm habitū aut scōm opinio / nē. Cū em̄ inuidia fit de aliq̄ excellētia alterius inq̄tū diminuit gloriā quā q̄s appetit: sequēs est vt ad illos tñ inuidia habeat: quibus hō vult se vlt pferre in glia vel eq̄re: qd̄ eē solet respectu psonarū nō multū a se distātū: vñ dicit Aug⁹. q̄ tal inuidet inferiorib⁹ ne sibi equant: superiorib⁹ qz eis nō equat: et parib⁹ qz eis equant: quā inuidiā Saul cepisse noscitur contra David quē in glia sibi eq̄ri timuit. Cū em̄ reuertetur de plio cū David percusso Philisteo cū exercitu Philistijm: et mulieres in occursum egredientes canerēt: percussit Saul mille: David decē milia: irat⁹ est Saul nimis: et iste sermo displicuit in oculis eius: et dixit dederit David decē milia: et mihi dederūt mille: qd̄ ei sup̄ ē nisi solū regnū: vt patz. j. Reg. xvij. Ex h̄ igit tpe quis eum David

cū exercitu suo liberasset a p̄clo mortis: statim inuidie liuore percussus: deinceps nō rectis oculis David inspiciebat: p̄ qd̄ post diem alterā inuasit eū spūs dei mal⁹: et David psallebat manu sua vt p̄ Saul refocilla / res et leui⁹ haberet: ac spiritus malus ab eo recederet. Et rōnabiliter credi pot̄ q̄ p̄ melodiam seu p̄ aliq̄ alia sensibilia possunt a demonibus afflicti leuius ferre: etiā naturaliter: qz actus actiuorum sūt in patiēte p̄disposito: vt dicit. ij. de anima: p̄ melodiam igit in humano corpore causari pot̄ aliq̄ dispositio per quā min⁹ subijcit actiōi demonū: et sic afflictio ab eis causata diminuit vlt alleuiat: potuit et a Saule virtute diuina immediate vlt mediātibus scriptis angelicis tūc ex merito David ad tps demon expelli: q̄ laudes diuinas in cithara canebat p̄ salute Saul: sicut p̄ orationes scōz frequē demones expulsi leguntur a corporibus obsessis: verū tñ qz nūc cor Saul inuidie liuore tenebat: psallente David nō leui⁹ habebat s̄ acri⁹: ac velut i infanti versus nisus ē p̄figere David cū pariete: et ex hoc agitat⁹ a sathana rācorē illius vsqz ad mortē nō dposuit: q̄tūcūqz David postea mitissime contra regē: strenuissime contra hostes: fidelissime p̄ populo dei: ac prudētissime in omni negotio se gerebat: sic Esau p̄ subrepta b̄ndictione ex inuidie liuore Jacob persecutus ē. Deniqz pestis inuidie tā p̄nitiose venenositas est: qz plima suo veneno sil p̄imit: nō em̄ solū subiectū p̄riū inuicit veneno mortifero diabolice prauitatis: s̄ et oīa eius opera bona velut infecta serpētina malicia deo reddūt ingrata: ac inuidioso i fructuosa: qd̄ bñ signat in natura serpētis q̄ salamāder d̄: sol⁹ in igne viuēs: cui⁹ ē maxima vis inf̄ omnia venenata: nam cetera singulos feriūt h̄ plima sil inficit: vñ si arozi irrepsit vlt in aquā ceciderit: vntuersos fructus seu totā aquā sil inficit: et oēs gustātes p̄ inficit: sic inuidie serpens sua virulēta p̄nitie velut igne infernali cōfortō totū subiectū q̄si diabolicū reddit: et omnia opa virtuosā fundit necat: q̄si vir⁹ letale diuini amoris et grē. In sup̄ Basilisco aptissime similitat: q̄ solo visu inficit et p̄imit et longe positos. Legit em̄ in hystoria Alexandri q̄ abulās cū exercitu suo p̄ montē altū: reperit i vrtice Basiliscū q̄ p̄mos exercit⁹ sui solo visu p̄strauit: admiratib⁹ igit ceteris nec p̄ timore p̄cedētib⁹: ascendit Alexander p̄timētis a lōge volēs inq̄rere cām illi⁹ pestilentie: viditqz Basiliscū in media via dor /

mentē: q̄ cū exercitū a p̄pinq̄re sibi sensit
oculos aperuit ⁊ aspiciēs solo visu p̄ximi/
ores exercitus subito pemit. Facto igit̄ elī
peo septē cubitoꝝ longitudis ⁊ quattuor
latitudinis in exteriori pte illius speculū ī
gens poni iussit: q̄ p̄ecc̄ Basiliscū aggre/
dit q̄ speculū aīo turbato p̄tues: ac sese p̄/
tinus in illo p̄spiciēs p̄prio veneno statim
infempt̄ est: sic miser inuidus se p̄mum in
anima p̄mēs multos etiā nō visos ferit: dī
lacerat ⁊ infimit: p̄nus ad suspitiōes: de/
tractiones: susurratiōes: ac temeraria iu/
dicia: cūcta curuo lustrās oculo: q̄d nō in/
ficeret hec maledicta bestia q̄ ⁊ opa p̄ximi
q̄libet sc̄tā sua malicia infecit: ⁊ in p̄p̄ta/
tione falsa p̄uertit: nullā execrās iniuriā:
maliciā v̄l violentiā: nimīꝝ cū ip̄a sit fomē
tū inferni: nutrimentū diaboli: dānatorū
exercitiū ⁊ eternū suppliciu: a quo nos cu/
stodiat iesus christ̄ dei filī. Ad laud̄ dei.

De odio p̄tra proximū ⁊ p̄tra de
um ac de detestabilitate huius vi
tū: Sermo XXXIII

Non occides. Exo.

N xx. Vt cūq̄ de vitio inuidie:
iam de illius filia pessima p̄seq̄/
mur que dicit̄ odiū. Mā licet sc̄d̄z Greg.
xxxj. mora. Inuidie q̄nq̄ sunt filie: sc̄z odi
um: exultatio in aduersis p̄ximi: afflictio
in p̄speris p̄ximi: susurratio ⁊ detractio:
tū ip̄m odiū est p̄ctm̄ magis detestanduz:
q̄d sic p̄t̄z: q̄ fm̄ Tho. sc̄da. 2. q. xxxiiij. in
om̄i conatu inuidie est aliq̄d tanq̄ p̄ncipi/
um sc̄z affect̄ d̄minuēdi gl̄iam alteri. Et
hoc duplicif: vel em̄ potest ⁊ sic est exulta
tio in aduersis: v̄l nō p̄t̄: ⁊ sic est afflictio ī
p̄speris: cū sc̄z p̄ximi p̄spera eueniūt p̄tra
conatū inuidētis q̄ nitif̄ ip̄edire: q̄ sc̄z af/
flictio q̄nq̄ tū cū inuidia tabescēte p̄ualu
it: q̄ in p̄p̄iū subiectū manus crudel̄ iniice
ret: sic Achitophel cernēs q̄ Chusi p̄siliū
eius p̄silio p̄ualuisset: inuidia mot̄ laq̄o se
suspēdit: vt patet. ij. Reg. xvij. Est etiā ali/
quid tanq̄ medium cū sc̄z quis actu d̄mi/
nuit gl̄iaz alteri ⁊ hoc v̄l ī occulto p̄ susur
rationē que sc̄z intendit amicitia aliquorū
separare: ⁊ ideo talia de proximo p̄fert q̄
p̄nt animū adietis mouere p̄tra ip̄m: q̄cqd
sit illud etiā si sit simplicif̄ bonū ⁊ tū appa
rens malū inq̄tū displicet ei cui d̄iut̄ q̄ vo/
catur alio nom̄e bilinguis: v̄l etiā in mā/
festo: ⁊ sic est detractio. Est etiā tertio ali

quid ta nō terminus vel finis q̄ est in ip̄o
odio: q̄ sicut bonū delectans causat amo/
rem: sic tristitia causat odiū. Sic igit̄ in bo
nis finis melior est his q̄ sunt ad finem: sic
econtra in malis. Et licet odiū oriri p̄t̄ ex
ira sc̄d̄m quoddā augmentū q̄d p̄ irā appe
timus. P̄rimo q̄d malū p̄ximi fm̄ quan
dā mensurā: put sc̄z habet rationē vindī/
cte per cuius continuationē postea p̄uent̄
ad hoc q̄ proximi malū absolute desiderat
q̄d p̄tinet ad rationē odij. Dicit em̄ Auḡ.
in diffinitionib̄ q̄ odiū est ver̄ ira ex plu/
rib̄ causis collecta diuturno tpe p̄seuerās:
tamē ex inuidia directius nascit̄ per quas
ip̄m bonū p̄ximi reddif̄ contristabile ⁊ p̄
consequēs odibile: ⁊ est vltimū in p̄gressū
peccati siue in deum siue in proximum: eo
q̄ opponit̄ dilectioni qua naturalif̄ deus
⁊ proximus diligit̄ q̄ est vltima in progres
su virtutum: quia omnia alia ad dilectio/
nem referuntur: vnde tantum habet odiū
de ratione mali q̄tū amor de ratiōe boni:
⁊ sicut charitas habentē facit diuinum: sic
odium possessorem facit omnino diaboli/
cum. Hinc dicit Grego. v. moralis: q̄ quis
per omne vitū quod perpetratur huma/
no corde antiqui hostis virus infunditur:
in hac tamen nequitia tota viscera sua ser/
pens concutit: ⁊ imprimende malicie pestē
vomit. Hic ergo queri potest de odio in
proximum: vtrū sc̄z odium proximi sit pec
catum et peccatū grauissimum: p̄sertim
ex eo q̄ Johannes in canonica. j. .liij. c. di/
cit: Omnis qui odit fratrem suum homicida
est: cum tamen econtra nullum peccatū in
uenitur in p̄ceptis vel consilijs diuine le
gis sc̄d̄m illud prouerbioꝝ. vij. Recti sūt
omnes sermones mei: non est in eis p̄raui/
um quid neq̄ p̄uersum: sic Luce. xiiij. di
cit dominus: si quis venit ad me ⁊ nō odit
patrem suū ⁊ matrem nō p̄t̄ meus esse discipu
lus: ⁊ hoc sc̄d̄m gratiā: fm̄ naturā etiā ni/
hil naturalū est peccatū: q̄ peccatū est re/
cessus ab eo q̄d est fm̄ naturā: vt dicit Da/
mas. li. ij. sed vniciq̄ rei nāle est illō odi
re q̄d est sibi p̄trariū ⁊ q̄d nitif̄ ad eius cor
ruptionē. Ad hoc dicēdū s̄z Tho. sc̄da. 2. q.
xxxiiij. q̄ odiū amorī opponit̄: vnde tū
habz odiū de rōne mali q̄tū amor de rōne
boni: amor ḡ debet̄ p̄ximo fm̄ illō q̄ h̄z a
deo: id est sc̄d̄m naturam ⁊ gratiam: non
autē ei debetur amor sc̄d̄m illud q̄d habet
a seipso ⁊ a diabolo: sc̄z fm̄ p̄ctm̄ ⁊ iusticie
defectū: ⁊ ideo licitū est in fratre peccatum

odio habere: et etiā omne illud quod pertinet ad defectū diuine iusticie: quia hoc pertinet ad fratris amorē: eiusdem enim rōnis ē quod velimus bonū alicuius: et quod odimus malū ipsius. Pro quo nota quod inter alia sunt tria quod meritoze homo potest et debet odire et hoc in quibus nos impediunt ad beatitudinē consequendā: in quibus vero nos iuuāt ad beatitudinē consequendā sunt diligenda. Primo namque debemus odire nos ipsos: id ē corpus nostrū: tum propter infectionē culpe: tum propter corruptionē nature: que duo aggrauant animā ne possit videre deū: in quibus tamen corpore possumus vti ad dei seruitiū: sicut illud Ro. vi. Exhibete membra vestra seruire iusticie: sic debemus ipsū diligere dilectione charitatis: vnde dicit Grego. in omel. quadā: tunc etiam animā nostrā bene odimus cū eius carnalibus desiderijs non acquiescimus cū eius appetitū frangimus: et eius voluptatibus reluctamur. Secundo debemus odire peccatorum transgressiones et eorum vitare conuersationes: ne eorum cōmunicatione maculemur: quia culpa eorum deo contrariatur: et est beatitudinis impedimentū: vnde sicut ea quibus deo aduersantur sunt odendi quicunque peccatores et pater et mater et propinquus: et sic intelligit illud Luce. xliij. si quis uelit ad me et non odit patrem suū et matrem et fratrem et sororem. adhuc autem et animā suā non potest me esse discipulum. hinc dicit ps. cxviiij. Iniquos odio habui: et ite x. xxv. d. diuine ecclesiarum malignā et ad deum: nonne quod oderunt te domine oderant: nec mirū cū amor ipsorum odiū in deū reputat: Unde dictū ē Josaphat. iij. Reg. vii. ipso preces auxiliū et his qui oderunt deum iungeret amicitia: idcirco iram domini merebaris etc. Tertio debemus odire parentū et amicorum carnalē affectionē: et hoc in quibus nos impediunt et retrahunt a beatitudine consequenda alii autem sunt honorandi et diligendi: de his dicit Hiero. licet sparso crine et scissis vestibus uera quibus te nutrierat mater ostendat: licet in limine pater iaceat: pro calcato proge prece et pro calcata proge matre: et clausis oculis ad vexillū crucis euola: solū pietatē genuus est in hac re esse crudelē. Et ite x. Hiero. in omel. ama post deū patrem: ama matrem: ama filios: si autem necessitas uenerit ut amor parentum ac filiorum amorī dei comparetur ut non possit utrumque seruari: odium in suos: pietas in deum est: sic nimirum et inimicos nostros precipimur diligere sed aduersarios in uia dei: licet carnis coniunctioe

proximus precipimur odire. Unde Grego. in omel. quadā: ametur quilibet in hoc mundo aduersarius sed in uia dei contrarius non ametur etiā propinquus: quod quis enim iam eterne concupiscit in ea quam aggreditur causa dei extra matrem: extra patrem: extra uxorem: extra filios: extra cognatos: extra seipsum fieri debet: ut eo uerius deū cognoscant quo in eius causa neminem recognoscit. Teruntamē duo sunt que prohibemur odire in proximo: siue fuerit cognatus siue amicus siue inimicus. Primo namque iubemur non odire naturā humanam quā utique deus bonā condidit et bonarum ualde: utpote rationalē et ipsius diuinitatis capacē: hinc ergo non debemus appetere malū: nec etiam amicum quo ad corpus nisi in quibus corporal afflicto de seruire posset ad salutē anime sue etiā causa uindictę susceptis prius iniuriis: quod ostendit dominus in suo Matth. xviii. qui debebat decem milia talenta: quem tamen non soluentē neque uocare non uoluit: sed rogatus omnia remisit: postquam autem pro seruo debitū dimittere noluit: propterea seruus neque appellari meruit: et in carcerē donec uniuersū debitū solueret tradi iussus ē: et dominus subiunxit: Sic pater meus celestis faciet uobis si non remiseritis. Hinc dicit magister sententiarum in. iij. di. xxij. quod qui diuini beneficii oblitus suas uult uindicare iniurias: non solū de futuris peccatis uentū non meret sed etiam propter ita que sibi dimissa credebat ei ad penā replicabuntur: quia propter ingratiudinē ita reus et peccator constituitur ut antea fuerat. Et hoc doctores specialiter in quattuor peccatis contingere dicunt: vnde versus. Fratres odit apostata sit spernitque fateri. Penitus ille piget. i. penitet propterea culpa redit. Utius causa ē sicut Tho. quod sunt quattuor non solū contra remittentē peccata sicut omnia alia uitia: sed etiā sunt contra remedium quo peccata dimittuntur: quorum remissio primo attribuitur fidei sine qua impossibile ē placere deo: quod scilicet ipsum peccatū agnoscit. Secundo charitati quod peccatū execrat et humanū affectū auertit. Tertio penitentię quod de propteritatis satisfacit: et ideo odium fraternū quod opponit charitati et apostasia quod opponit fidei: et duo alia quod opponunt penitentię specialē habent rōnē quod faciunt redire peccata: quia sunt contra remediū quod peccata dimittuntur: vnde cōtra odij seminariū pertinacię prostantes corporali maledictione mulctantur a deo: iuxta illud Eccl. xxvij. laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor autem presumet

eos anteq̄ moriantur. Porro laqueo perit q̄ iprouise perit. Sic absalon odio pat̄ no cōmotus in eius p̄secutiōe suspensus ī arboze perijt. Sic pharao ferali odio p̄sequens filios israel cū om̄i exercitu suo submersus est. Sic ip̄ij iudei per odiū christuz occidentes a tito ⁊ vespasiano morte crudelissima mulctati sunt: vt sic qui gladius acceperint gladio pereāt. Ex quib⁹ liq̄t q̄ detestabile vitiū sit odiū q̄tū ad naturam p̄ximī. Pro quo sciēdū fm̄ Tho. scda. 2. q. xxxiij. q̄ peccatū cōmissū in p̄ximū habet rōnē mali ex duobus. Anū est nocumētū qd̄ infertur ei p̄tra quē peccat: ⁊ sic homicidiū actuale grauissimū est peccatoruz qd̄ in p̄ximū cōmittit: qd̄ materialit̄ se habet ad peccatū homicidij. Secundum vero qd̄ formaliter se habet est deordinatio voluntatis eius q̄ p̄petrat: ⁊ qz formale potissimū est in omni actu: ideo odiū simpliciter est maius peccatū q̄ exteriores actus q̄ fiunt in nocumētū p̄ximī: qz per odiū deordinat̄ volūtas hominis q̄ est potissimū ī homine ⁊ ex qua est peccati radix. An̄ si act⁹ exteriores inordinati essent absq̄ inordinatiōe voluntatis nō essent peccatā: puta cum quis ex ignorantia p̄babili vel zelo iusticie hominē occidit: ⁊ si quid culpe est in exterioribus actibus qui p̄tra p̄ximū cōmittunt totū est ex interiori odio: ⁊ ideo dñs in lege veteri vindictā homicidij moderauit fm̄ homicide affectū pot⁹ q̄ effectū: mandauit em̄. Deut. xix. dicēs: hec erit lex homicide fugientis: q̄ p̄cusserit p̄ximū suū nesciēs: ⁊ q̄ heri ⁊ nudius tertius nulluz cōtra eū odiū habuisse cōprobat: sed ab ip̄se simplicit̄ cū eo in siluā ad ligna cedēda: ferrūq̄ lapsū casu p̄cusserit amicū: confugiet ad vnā de vrbibus refugij ⁊ viuet: nō em̄ est reus mortis: qz nullū p̄tra eū q̄ occisus est odiū p̄ius habuisse mōstrat. Si q̄ aut̄ odio habēs p̄ximū insidiat⁹ fuerit vite eius: surgēsq̄ p̄cusserit illū ⁊ mortu⁹ fuerit: fugeritq̄ ad vnā de vrbibus refugij: arripient eū seniores illius vrbis: tradentq̄ in manū p̄ximī cuius sanguis effusus est ⁊ moriet⁹: nec misereberis eius: sanguinez noxiū auferēs de israel vt bene sit tibi. Et Exo. xxj. Si q̄s p̄ industriā occiderit p̄ximū suū: ⁊ p̄ insidias ab altari meo euellat eū vt moriat⁹. Ex quib⁹ patet qd̄ dñs plus pensat affectū q̄ factū: ⁊ sic odiū in homicidio tanq̄ formale videt̄ esse potissimum in malicia. Secūdo vero inuenitur in ho-

mine nō odire diuinā gratiā: qd̄ em̄ damnablem̄ odiūt ⁊ inuidēt diuine gratie crescenti in mūdo: qd̄ est vitiū omnino diabolicū ⁊ obstinatioz vitiū speciale: q̄ gaudent habere socios impietatis dolētes de om̄i religiofitate: quo nimirū vitiū diabolus īexpiablem̄ reus est: tales em̄ q̄tū in se est q̄rūt extinguere vex cultū diuinū. Hoc vitiū stimulat⁹ Achā rex iuda cū Esa. vij. iubere tur petere signū liberatiōis a duobus regibus scz israel ⁊ syrie q̄ venerūt ad deuastrandū terrā iuda: p̄cipendēs ille diuinā bonitatē cū esset idolatra pessim⁹ signū petere recusauit: qz timuit qd̄ in optato signo deus glorificaret: ⁊ sic a pplis idola relinquerentur: eligēs cū periculo regni sui refutare signū ne diuina religio sumeret augmentum. Sic hodie multoz pueritas augmento christiane religionis inuidet. in cui⁹ argumentū nō solū corde recalcitrat sed etiā plerūq̄ cōuitijs irrisionib⁹ ⁊ p̄secutiōibus insequit̄ diuinā gratiā ⁊ operadores eius. Qd̄ vtiq̄ peccatū corā deo tanto dinoscit̄ execrabilius: quāto nimirū obiectū ī quod peccat̄ est excellētius ⁊ om̄i gratiarū actione dignius qd̄ est ip̄a gratia diuina. Cui⁹ etiā peccati magnitudo satis ostēdit̄ ī vñ dicta pueroz. iij. Reg. ij. vbi dicit̄: qd̄ cum ascēderet Heliseus vt iret p̄ viā in Bethel pueri qui egrediebant̄ de ciuitate: q̄ vt v̄ra dicit̄ ibidē ad hoc edocti fuerāt ⁊ incitati a suis parentib⁹ idolatris: vt subsannarent p̄phetas dñi: qz cultores dei diuināq̄ religionē odio habuerūt: ⁊ dixerūt ad Heliseū: ascēde calue ascēde calue: capite nāq̄ caluus erat Heliseus: cōsiderās q̄ radicē huius illusionis maledixit pueris vt et eoz parētes in ipsis punirent: nec decetero parentū maliciā imitarent: subitoq̄ venerunt vñ duo lacerantes ex eis. xl. duos pueros ad illusionem p̄phete vindicandā. Si talis ergo pena debet̄ illudētib⁹ puul: o quid erit senibus inuidētib⁹ ⁊ p̄sequētibus. Secūdo queri pōt de odio dei vtrū scz deus odio haberi possit: p̄sertim cū dicit̄ Dyoni. iij. c. de diu. no. qd̄ omnib⁹ amabile ⁊ diligibile ē p̄mū bonū ⁊ pulchz: s; de⁹ est ip̄a bonitas ⁊ pulchritudo. Ad h̄ rōndet Tho. vbi. s. qd̄ odiū est qd̄a mor⁹ appetitue potētie q̄ nō mouet nisi ab aliq̄ apphēso. De⁹ igit̄ ab homīe dupliciter apphēdi pōt. Anō mō fm̄ seipm̄: puta cū p̄ essentiaz videt̄ p̄ quā est ip̄a bonitas: quā visā nullus odio habere pōt: qz de ratione boni est

q̄ amef: et impossibile est q̄ q̄s deū p̄ essenti
 am videns odio habeat. Hinc in beat̄ fir/
 mata erit tā affectuosa charitas in deū et
 etiā in primū p̄pter p̄cipiū sūmi boni q̄
 q̄libet singulos alios diligit sicut seip̄s:
 et in singulis ac omnib⁹ deū diligit ac plus
 deū diligit q̄ se et omnes alios: q̄d̄ magis
 amplectēdū ē: plus mille milies diligit a
 deo q̄ deū diligit. Alio mō deus p̄ effect⁹
 suos videri p̄t eo q̄ sc̄dm apl̄m iuisibilia
 dei p̄ ea que facta sunt intellecta aspiciun/
 tur. Sunt igif aliqui effect⁹ ei⁹ q̄ nullo mō
 p̄t esse strarij humane volūtati: sicut esse
 viuere: intelligere: qui sunt oib⁹ appetibi
 biles et amabiles: sc̄dm q̄ q̄ app̄hendit vt
 hoz dator effectū odio haberi nō p̄t: cū
 oīa inq̄tū sunt in dei similitudinē tendūt
 q̄ est ip̄m esse. Sunt etiā alij quidā effectus
 dei q̄ repugnāt inordinate volūtati: sic in/
 flicio penarū et inhibitiō peccatorū p̄ legez
 diuinā: q̄ repugnant volūtati p̄ peccatū de/
 prauate: et p̄ p̄siderationē taliū effectū ab
 aliq̄bus deus odio haberi p̄t: inq̄tū app̄
 henditur vt peccatorū p̄hibitor et penarū
 inflictor. Non tñ quicunq̄ penas odit de/
 um auctorē penarū odit. Multi nāq̄ penas
 odiūt q̄ tñ eas ex reuerentia diuine iusticie
 patient̄ ferūt. Dicit em̄ Aug. x. p̄f. q̄ ma
 la penalia deus iubet tolerare non amare.
 Sed prumpere in odiū dei punientis hoc
 est odio habere ipsam dei iusticiā: ex q̄ vt
 frequenter sequitur blasphemā: quā hoz/
 ribiliter vindicatā in puero quinq̄ annoꝝ
 scribit Gregori⁹ in dialogo. De qua simili
 ter Leuit. xxiiij. habetur: q̄ filius mulier
 Israelitidis quē p̄ceperat de viro egyptio
 dicunt em̄ doctores Hebrei Exo. ij. q̄ egypti
 ptius quem moyses interfecit erat vn⁹ de
 p̄positis ad cōpellendū filios israel ad af/
 flicionē laboris: qui percussit quendē ex
 ex Hebreis qui fuit maritus Solomith q̄
 fuit pulchra valde: de qua habetur Nume
 ri. xxiiij. Hāz ille egyptius in auroza fecit
 surgere maritū occupando eum in labore
 et tunc redijt ad vxorem ei⁹ que recepit euz
 credens esse maritū suū: cum ergo ma/
 ritus postea cognouisset rem gestā argue/
 bat inde egyptium: propter quod egypti⁹
 eum percutiebat ac grauius affligebat: in
 cuius vltionem a moyse interfecit: q̄
 in adulterio predicto genuit filiū: blasphe
 mum: vt patet Leuitic. xxiiij. mozes enim
 paternos imitans: dum ad ip̄patientiā mo/
 zis erat detestationē diuini nominis et cul

tutus que prius in corde latuit tunc effun/
 debat: sc̄dm Hebreos em̄ nominauit i pu/
 blico nomē domini tetragrāmaton: quod
 p̄pter reuerentiā diuinā nō erat licitū no/
 minare: nisi in benedictionibus sacerdo/
 tū: et illud nomē maledixit: p̄pter q̄d̄ ex di/
 uino mādato morte mulctatus ē. Sic ad/
 huc multi diabolico spū sc̄z inuidie v̄l odij
 p̄citati quasi p̄ nihilo ducunt diuinas blas/
 phemias. Tertio deniq̄ queri p̄t: vtrū
 odiū dei sit grauiſsimū peccatū: p̄sertim
 cū peccatū in spū sanctū iudicat̄ grauiſsi
 mum: vtpote q̄d̄ ē irremissibile sic dicitur
 Matth. xij. s̄z odiū dei nō cōputat̄ inē spe/
 cies peccati in spū sanctū. Ad hoc dicēdū
 fm Tho. vbi. s̄. q̄ rō culpe cōsistit in auer/
 sione volūtaria a deo: volūtas aut̄ sic p̄ se
 inheret ei q̄ amat: ita fm se refugit id q̄d̄
 odit: et ideo cum q̄s deū odit volūtas eius
 sc̄dm se a deo auertit: in alijs aut̄ peccatis
 vt in luxuria: auaricia et̄. quis nō auertit
 a deo sc̄dm se sed sc̄dm aliud: inq̄tū sc̄z ap/
 petit inordinatā delectationē que h̄z anne
 xam auersionē a deo: cū igif id quod est p̄
 se potius est eo q̄d̄ est sc̄dm aliud: ideo odit
 um dei grauiſsimū peccatū est. Q̄d̄ etiā pa
 tet ex eo: q̄ vt dicit̄. viij. Ethic. optimū op
 ponit̄ pessimo: sed odiū dei opponit̄ vile/
 ctioni dei in qua cōsistit optimū hominis: er
 go diuinū odiū est pessimū peccatū hominis
 Hinc dicit Grego. xxv. mora. q̄ sicut nōnū/
 q̄ graui⁹ est peccatū diligere q̄ p̄petrare: ita
 nequius est odisse iusticiā q̄ nō fecisse: vnde
 licet infidelitas iudicat̄ peccatū gra
 uissimū: tñ ratiōne culpe nō habz nisi inq̄/
 tū est voluntaria: et ideo tanto grauior ē q̄
 to magis voluntaria. Q̄d̄ aut̄ sit voluntaria
 p̄uenit ex eo q̄ odio quis habet veritatez
 q̄ p̄ponit̄: ex quo patet q̄ ratio peccati i in/
 fidelitate fit ex odio dei circa cuius verita
 tē est fides: sicut ergo causa maior est effe/
 ctu sic odiū dei maius peccatū est q̄ infide
 litas. Q̄d̄ aut̄ obijcit̄ de peccatis in spū
 sanctū dicēdū est q̄ sic ait Grego. xxv. mo/
 raliū: aliud est bona nō facere: aliud v̄o bo
 noꝝ odisse datorē: sicut aliud est ex p̄cipita
 tione aliud ex deliberatiōe peccare: ex quo
 dat̄ intelligi: q̄ odire deū omniū bonoꝝ
 datorē: sit ex deliberatiōe peccare q̄d̄ ē pec
 care in spū sanctū: vnde manifestū ē q̄
 odiū dei maxime est peccatū in spū sanctū:
 fm q̄ peccatū in spū sanctū nomiat̄
 aliq̄d̄ speciale genus peccati: sed ideo non
 computatur inter species peccati in spū

tu sanctū: qz generaliter iuenit in omni specie peccati in spiritū sanctum: est em̄ velut quoddā letale virus omnium vitioꝝ q̄ committunt in spiritū sanctū: de quibus in sermone sequenti videbitur. Ad laud.

De sex peccatis in spiritū sanctū in generali et speciali: et quare sūt irremissibilia: Ser. XXXIII

Non occides Exo:

xx. Hoz occasione que dicta sūt in sermone p̄cedenti in fine: vidē dū est de peccatis in spiritū sanctū q̄ fomētū suū vt in pluribus sumunt: ex vitio cordis rancorosi et infecti detestabili odio dei.

Ad cuius euidētā queri pōt primo: vtz sit aliq̄d peccatū in spiritū sanctū: p̄sertim cū illi singularit̄ dicerēt̄ ī spū sanctū peccare: quibus placeret malicia p̄pter se: sicut econuerso pijs mentib⁹ placet ipsa bonitas vel virtus sc̄dm se: sed malicia nulli propter se placet: quia malū est sc̄dm p̄m et nullus ad malū intēdēs operat̄: vt dicit Dion. iij. c. de di. no. Ad hoc r̄ndet Thomas sup sc̄dm di. xliij. q̄ sicut peccare ex īfirmitate: id est ex passione innata v̄l acq̄sita: cū p̄pter impetū passiōis iudiciū rationis obruit̄ est peccare in patrē cui potentia ascribit̄: quia patres solēt esse senes et ī potentes: ne ergo quis sic esse crederet in trinitate: ideo approbato vocabulo patri potentia attribuit̄: et sicut peccare ex ignorantia eoz quoz sciētia a peccato p̄seruat̄: vt sic ignorantia sit causa peccati: ē peccare in filiū: cui sapientia attribuit̄: ne filius dei credat̄ imperit̄ cū ceteri filij solent esse iuuenes et imperiti. Sic etiam ex certa malicia peccare et electiōe: qm̄ scz quis deliberas adheret peccato: nō quasi quadā tēptatione victus aut ignorantia circūctus: sed p̄pter hoc q̄ habet appetitū corruptū placet sibi peccatū illud sc̄dm se. Sed h̄ dupliciter fieri pōt. Primo p̄ potentiaz alicui⁹ rei in elegēte p̄ quā inclinat̄ in talē actū: sic sibi similit̄: et sic oīs habēs habituz peccati v̄l virtutis inclinat̄ in act⁹ siles suis habitibus: qz naturalis appetit⁹ ē in id qd̄ ē sibi sile: vt q̄ h̄z habitū itēperat̄ie eligit actum itēperat̄ie: et sic de alijs: et h̄ nō d̄z p̄prie peccatū in spū sanctū: quia fiat ex electiōe: qz maliciā sub rōne malicie null⁹ vnq̄ voluit s̄ fm̄ q̄ ipm̄ estimat̄ bonū ipi peccanti: qm̄ q̄ctas corruptū eius appetitū. Alio modo

peccatū eligit̄ ex certa malicia: qm̄ volūtas reijcit id p̄ qd̄ hō a pctō possit retrahi: vbi gr̄a iā aliq̄s se a pctis abstinēt p̄p̄ expectationē retributiōis et̄ne: si q̄ sp̄e futuri premij a se volūtarie p̄ijcit: v̄l aliq̄d aliō qd̄ a pctō retrahēbat: scz timorē p̄ p̄sūptionē et sic de alijs: tūc eliget h̄ qd̄ erit sibi delectabile fm̄ carnē q̄si p̄ se bonum: et sic ex certa malicia peccat abijciēs volūtarie qd̄ eū retrahēbat a p̄petratiōe culpe: et hoc ē p̄prie peccatuz in spū sanctū: cui appropriat̄ ip̄a bonitas: qz spūs est nomē arrogat̄ie elationis et superbie: ne spūs sanctus habere credat̄ arrogat̄iā et supbiā: vñ pctm̄ in spū sanctū ī omni pctō latere pōt: et tūc in illo pctō reperit̄ act⁹ duo q̄z vterq̄ ē peccatū grauis simū in genere suo. Exēpli gr̄a: fornicator in vno actu fornicatiōis et̄na p̄mia p̄tēnita se sp̄e eoz abijciēs: et ī h̄ peccat pctō desperatiōis: et qz desperat de p̄mio icidit ī actū fornicatiōis cū maiori p̄tēptu: qz p̄tēpt⁹ aggranat peccatū fornicatiōis: qz act⁹ ille p̄uenit tūc ex certa electione p̄p̄ p̄cedētē actū: et sic pctm̄ fornicatiōis trahit secū aliō pctm̄ speciale qd̄ est in spū sanctū. Et dicit Hein. de v̄l maria sup decē p̄cept̄ in. iij. p̄cepto: q̄ pctm̄ in spū sanctū p̄prie d̄z illud qd̄ ipugnat bōitatē spūs sancti: scz ex cui⁹ gr̄a fit remissio pctōꝝ: et tale ē pctūm qd̄ fit ex certa malicia fm̄ theolo. v̄l ex electiōe fm̄ p̄m. ij. Ethic. et tale pctm̄ d̄z irremissibile.

Pro q̄ nota q̄ irremissibile tripliciter accipi p̄t. Primo negatiue: s. vt nullo mō possit remitti: et h̄ mō pctm̄ āgeloz et dānatoꝝ ē irremissibile. Secūdo mō p̄uatiue: vt qd̄ nō h̄z p̄gruētā ex se q̄re remitti debeat: h̄ ex cōgruo possit om̄ne pctm̄ remitti: et h̄ mō om̄ne peccatū mortale ē irremissibile. Tertio modo p̄rie fm̄ q̄ aliq̄ culpa p̄trariā h̄z dispositionem ad remittendum: et hoc modo peccatū in spū sanctū ē irremissibile: nō ex eo q̄ nūq̄ remittit̄ cū deus sit infinite misericordie cui⁹ viscera nūq̄ homī subtrahunt̄ dū vixerit: s̄ qz nō h̄z aptitudinē ad h̄ q̄ remissibile sit ex pte delinq̄nt̄: eo q̄ h̄is peccatis volūtas a se repellit id p̄ quod oportet fieri remissio peccatorum. Unde sc̄dm Thomā vbi supra sic egritudo diceret̄ incurabil̄ q̄ faceret fastidiū medicine: sic peccatū dicit̄ irremissibile p̄ cuius actū spiritalis medicine directe repellit̄: hinc manente pctō in spū sanctū. nō manet ex pte peccantis addit⁹ ad gratiā: qz dicit Aug⁹. li. de sermōe dñi q̄ tāta est labes hui⁹ pcti q̄

humilitatē deprecādi subire nō pōt. Ex q̄
 bus elicif q̄ ex ip̄a culpa tā sepius iterata
 peccator sic egrotat q̄ nō pateat addit^o di
 uine gratie: q̄ peccator cū puenerit in pfū
 dū maloz p̄tēnit: sc̄z resipisci: vt dicif p̄u.
 xvij. Et licet hoc vitū in multis q̄ diu sa
 ni sunt secretū remāeat tñ in fine vite se ple
 rūq̄ signis euidentib⁹ māifestat. P̄rop̄ h̄
 etiā dicif irremissibile: q̄ in sacra scriptu
 ra peccatū in spiritūsanctū nō legit dimis
 sū sicut Melchisedech dicif sine patre: q̄
 nō legit de eius patre. Respiscētes tñ āte
 mortē a morbo peccati huius: q̄ difficultē
 r̄ raro p̄tingere arbitroz: p̄ imensitatē infi
 nite diuine misericordie: nō solū ventā cō
 sequitur sed etiā abūdātiori grā q̄nq̄ p̄ue
 nit: vt vbi abūdauit delictū supabūdet et
 gratia: si saltē comites humilitas p̄fundi
 or gratitudo p̄fusior: emēdatio sollicitior:
 r̄ charitas itēstoz. Secūdo q̄ri pōt q̄t de
 signāf eē species peccati ī spūsanctū. Ad
 hoc dicēdū fm Tho. vbi. s. sc̄da. 2°. q. xiiij
 q̄ fm peccatū in spūsanctū h̄ accipimus:
 sex sūt peccata in spūsanctū q̄ tollūt oīa
 illa q̄ requirūt ad remissionē peccatoz: et
 ideo dicunt irremissibilia. Q̄ sic ostendī
 pōt: nā ab electiōe peccati q̄s auertif ex cō
 sideratiōe diuini iudicij q̄d habet iusticiāz
 cū misericordiā r̄ h̄ p̄ spem q̄ p̄surgit ex cōsi
 deratiōe misericordie remittētis pctā r̄ p̄mi
 antis bona: sed h̄ tollif p̄ desperationem.
 Et itēz p̄ timorē q̄ p̄surgit ex cōsideratione
 diuine iusticie punientis pctā. Sed h̄ tol
 litur p̄ p̄sumptionē: dū se q̄s adipisci p̄su
 mit glām sine meritis vel veniā sine peni
 tentia. Secūdo q̄s auertif ab electiōe pec
 cati ex cōsideratiōe donoꝝ ipsius dei q̄ sūt
 duo. P̄mū est cognitio veritatē: p̄tra q̄d
 ponif ip̄gnatio veritatis agnite: duz sc̄z
 aliq̄s veritatē fidei agnitā impugnat vt li
 cētius peccet. Aliud est auxiliū interioris
 gratie p̄tra q̄d ponif iuidētia fraēne gra
 tie: dū q̄s inuidet gratie dei crescētī in mū
 do. Terio quis auertif ab electiōe pecca
 ti ex cōsideratiōe ipsius peccati. In q̄ duo
 sunt cōsiderāda. P̄mū est inordinatio et
 turpitudō actus: cuius cōsideratio solet in
 ducere penitētā in homine de pctō cōmis
 so. Sed cōtra hoc ponif impenitētia ipoz
 tat p̄positū nō penitēdi. Secūdū est boni
 prauitas. r̄ breuitas q̄ q̄s in peccato q̄rit:
 q̄ momentaneū est q̄d delectat: eternū ve
 ro q̄d cruciat: cuius cōsideratio solet homi
 nē ad hoc inducere q̄ ei⁹ volūtas peccato

non firmef. Sed hoc tollif p̄ obstinationē
 qua quis firmat p̄positū suū in hoc q̄ pec
 cato inhereat. Hic tamē generalit̄ notā dū
 q̄d q̄dlibet p̄dictoz peccatoz duplicif ac
 cidere pōt. P̄mū ex aliquo defectu exte
 riori: puta p̄pter defectū aliq̄e rōnis regē
 tis: vl̄ p̄pter aliq̄e impetū alicui⁹ impellē
 tis: sicut q̄n infirmitatē vl̄ ignorantā agū
 tur: r̄ sic nō sunt species peccati in spūsanctū:
 quia sic non est dicēdus aliq̄s despera
 tus vl̄ ipenitēs p̄ se sed p̄ accidēs. Alio mō
 ex hoc q̄ volūtas tēdit ex p̄pria malicia in
 vnū q̄d q̄: vt q̄ nō vult habere spem de fu
 turis p̄mijs: timorē de futuris supplicijs:
 vel note veritati assentire r̄ sic de alijs: r̄ h̄
 modo sunt species peccati in spūsanctū.
 Quibus p̄missis singula peccata breuit̄ p̄
 curramus. P̄mū igit̄ peccatū in spiritū
 sanctū est desperatio: q̄ ipugnat diuinā mi
 sericordiā. De qua dicit Hein. de v̄imaria
 de decē p̄ceptis: q̄ si labat aliquis ī despe
 rationē ex infirmitate vl̄ ex granitate com
 plexionis: r̄ de hoc dolet et renitif in q̄tū
 potest: sic desperatio nō est peccatū nisi for
 te veniale. Si vero p̄tingat hec ex errore vl̄
 deceptione: puta si estimat obsequiū se pre
 stare deo si seipsū occidat tunc est mortale
 peccatū. Si quis aut̄ desperat ex certa ma
 licia vl̄ ex electione: vt diffinitiuē dicat cū
 Layn. Maior ē iniquitas mea q̄ vt veniam
 merear: r̄ tunc peccatū est in spiritūsanctū
 credēs magnitudinē delictoz suoz iā dei
 misericordiaz excessisse: r̄ ob hoc de vitijs
 ascendit ad vitia: sicut hij qui dixerūt Die
 re. xvij. Desperauimus post cogitationes
 nostras ibimus: r̄ vnusq̄sq̄ post prauitatē
 cordis sui malū faciem⁹. Cū tñ nullo modo
 desperandum est q̄ diu sumus in hoc cor
 pore: vt patet de pe. di. vij. c. nemo: vbi pla
 ne de hoc r̄. s. se. Ad maiorē tamen euidē
 tiam distinguit Tho. duplicē desperatio
 nem sc̄da. 2°. q. xx. dicens: q̄ prima dicitur
 desperatio vniuersalis qua quis existimat
 dei misericordiā non esse infinitā: diuine
 misericordie culpā suam preponderans: si
 cut Layn r̄ etiā Judas qui desperās ait:
 peccavi tradens sanguinem iustum: quod
 vtiq̄ peccatum graui⁹ erat peccato fratri
 cidij immo deicidij: quia desperatio talis
 est actus infidelitatis. Secunda vero dici
 tur desperatio particularis: cum sc̄z quis
 in vniuersali tenet veram existimationem
 fidei: q̄ sc̄z remissio peccatoꝝ est in eccle
 sia militante: sed desperat de diuina mise /

recórdia ppter pñcularem ei⁹ indispositio-
nē: q̄ sc̄z in tali stato existenti nō sit speran-
dū: de venia ⁊ cū hoc desperat a pctō posse
resurgere v̄l qđ peius est p̄temnit respici-
scere ⁊ talis desperatio piculosissima ē: qz
per spem a malis maxime reuocamur ⁊ ad
bona reducimur: qua sublata defluūt ho-
mines ad vitia irrefrenata ꝓcupiscētia: sic
Cayn desperās fm̄ Josephū rapinis ⁊ vio-
lentia ꝓgregās opes ad latrocinia suos i-
nitabat. ꝓprie tamē ⁊ stricte loquendo
desperatio fm̄ qđ ē pctm̄ in sp̄ritūsanctum
nō puenit ex hoc qđ aliquis pctōꝝ remi-
sionē neget s̄ qđ remissionē pctōꝝ quā fie-
ri credit a se sp̄ote abijcit vt liberi⁹ peccet:
dum nō vult tendere in hoc qđ remissionē
pctōꝝ ꝓsequatur. Secūdu pctm̄ i sp̄-
ritūsanctum ē presumptio: que impugnat
diuinā iusticiā. De qua dicit Hein. de vni-
maria: vbi supra: qđ presumptio aut inna-
scit ex in firmitate qua homo nimis d̄ dei
misericordia cōfidit: ⁊ sic est pctm̄ veniale:
aut inascitur ex errore nimis de meritis su-
is ꝓsumens: ⁊ sic ē mortale ⁊ sp̄s supbie:
aut inascitur ex certa malicia qua omnino
intendit dei iusticiam eneruare presumen-
do de pcti impunitate: ⁊ sic est proprie pec-
catū in sp̄ritūsanctū. In quo genere pcti
refert Hiero. se originē deprehendisse: qui
post mortem suam anathematizat⁹ est: vt
xxiij. q. ij. c. vl. Et huius presumptiōis du-
plex est sp̄s fm̄ Tho. sc̄da 2. q. xxi. ꝓ:
ma est in qua qđ inittit inordinate proprie
virtuti ꝓꝓrijs meritis: qđ presumptio po-
tissime ꝓcedit ex inani gloria: siue ꝓsumat
de virtutē corpōrali siue sp̄rituali. Secun-
da vero est qđ quis inittit inordinate dñe
misericordie deo tribuens qđ ei nō puenit
per qđ auertit a veritate diuina: ꝓsumēs
venia sine penitētia ⁊ gloria sine meritis.
de qđ Eccl. xxxvij. ꝓ presumptio nequissi-
ma vnde creata es: cooperire sc̄z spe falsa
diuine misericordie arida nequitia ⁊ dolo-
sitate illius. Glo. qz decepit etiā seipm̄: ⁊ h̄
ē ꝓꝓrie pctm̄ in sp̄ritūsanctū: qz ꝓ eū ꝓtem-
nit adiutoriū sp̄ritūsancti per qđ homo
reuocat a pctō. Quidā tamē presumūt in
mortis articulo se posse sufficienter penite-
re: sicut latro fecit: ꝓtra quos scriptū legi-
tur. Maledict⁹ homo qui peccat in spe: de
pe. dis. iij. c. quādo quis: ⁊ h̄ exemplariter
patuit i Amon filio Manasses: qui vidēs
patrē primo peruerse agentem ac postea ꝓ
penitētiā a deo susceptū: vt ꝓz. iij. Reg.

xxj. ⁊ ij. ꝓparal. vlti. Dixit in corde suo. ꝓz
Chryf. in opere impfecto: ꝓater me⁹ ex
iuuentute multa mala fecit ⁊ in senectute
penituit: ⁊ ego nunc ambulabo fm̄ deside-
ria cordis ⁊ postea ꝓuertar ad dominū: qđ
ꝓꝓter duobus tm̄ annis regnavit: ⁊ ꝓ vni-
dictam diuinā celeri morte sublatus est.
Tertiu pctm̄ est impugnatio veritat⁹ agni-
te: de qua dicit Hein. de vni maria: vbi su-
pra qđ talis impugnatio aut puenit ex in-
firmitate vt cum qđ ꝓꝓter verecundiā vni-
ci nolēs impugnat veritatē agnitā: in his
tm̄ in quib⁹ nō est periculū nec iminet ali-
cui damnū: ⁊ sic ē veniale pctm̄: aut pꝓue-
nit ex ignorātia crassa cū danno alicui⁹ vt
cū ꝓꝓter munera v̄l aliqua stipēdia qđ exce-
cant intellectū impugnat veritatem agni-
tam in damnū alterius: vt patet in malis
aduocatis: ⁊ sic est mortale peccatū. Aut
ꝓꝓrouenit ex certa malicia: vt cū quis im-
pugnat deliberate fidē catholicā v̄l ꝓꝓre-
pta v̄l cōsilia euāgelica: ⁊ sic ꝓꝓrie ē pctm̄
in sp̄ritūsanctum. Nam agnitio veritatis
quā fides explanat docet esse peccatū: esse
virtutē: esse iudicē: eē penā ip̄ioꝝ: eē glori-
am iustoꝝ: qđ retrahūt hominē a malo ⁊ al-
liciūt ad bonū. Sꝓ ꝓtra hāc assumit impu-
gnationē vitatis agnite quā sc̄z ipugnat
nō ex ignorātia ꝓbabili sed affectata: imo
⁊ certa malicia vt sic liberi⁹ peccet ⁊ sine ve-
recūdia. Et his dicit Esa. v. Ne qui dicit
bonū malū ⁊ malū bonum ponētes tene-
bras sc̄z erroris lucem veritatis: ⁊ lucē sc̄z
fidel esse tenebras ignorātie. Et iterū. Ne
qđ sapientes estis in oculis vestris sc̄z rezoꝝ-
quēdo diuinā veritatem falso iudicio fm̄
opinionem vestrā. Quartū pctm̄ est in-
uidētia fraterne gratie: de qua dicit Hein.
de vni maria: vbi supra. Qđ autē puenit
ex infirmitate: puta si dolet altū meliorem
sibi ꝓferri: tūc si dolet ꝓꝓter suam insuffi-
cientiā nō peccat: qz dolo: ille bon⁹ est vt pa-
tet superius. Si autē dolet de eminentia al-
teri⁹: sed talis motus ē indeliberat⁹ sic est
veniale pctm̄: si tm̄ esset deliberat⁹ timens
sibi ꝓꝓter hoc dimini ꝓꝓter gloriā: tunc
est mortale pctm̄ ⁊ sp̄s inuidie. Si deniqz
ꝓuenit ex certa malicia: puta cum ꝓꝓpter
deꝓꝓationē affect⁹ aliquis nec amat bo-
num in se ip̄o nec etiā videre pōt in alio: ⁊
sic ꝓꝓrie est pctm̄ in sp̄ritūsanctū: nam si-
ne auxilio interioris gratie nullo humano
conamine quis ventam adipisci potest: di-
cētē domio. Sine me nihil potestis facere.

Sed cōtra hoc assumit inuidentiā frater/ ne gratie: que p̄surgit nō de p̄speritate terrena v̄l exaltatione mūdāna: sed de exalta- tione r̄ p̄fectu diuine gratie: nō inuidēs p̄- sone sed gratie dei crescenti in mūdo: ma- gis eligens ab alijs duci vitā carnalē r̄ se- larem q̄ virtuosam r̄ religiosam. In cuius argumentū talibus frequēter ingerūt per- secutiones opp̄siones: derisiones: detra- ctationes: oblocutiones r̄ silia. Quintus peccatū ē impenitētia. Pro quo nota s̄m Lyrā Matth. xij. q̄ hic nō accipit finalis ipenitētia p̄t est quedā pct̄i circūstantia sc̄z q̄ aliquis ī pct̄o mortali morit̄: sed q̄ quis tante malicie ē q̄ eligit d̄ pct̄o suo nū- q̄ penitere: ita q̄ nollet q̄ deus sibi grām penitēdi daret de malo tā cōmissō: r̄ sic pri- uat peccati emēdā. De qua ipenitētia dicit ap̄ls. Ro. ij. Sc̄m duriciā aut tuā o pct̄o r̄ cor ipenitēs thesaurizas tibi iram in die ire. Ubi dicit glo. q̄ tāta ē labes hui⁹ pec- cati: vt de p̄candi humilitatem subire non possit etiā si pct̄m suū p̄scia mala teste co- gnoscere r̄ enūciare cogat. Hic aut irā sibi thesaurizare dicit̄: p̄pter enormitatē hui⁹ vitij: grauius ē enī post pct̄m cōmissū nol- le penitere q̄ ipm pct̄m cōmittere. Nam in talibus etiā ventalia pct̄a p̄pter actualem contemptū sepe mortalium enormitatē sor- tiunt̄: que in timoratis mentib⁹ ventaliuz limites nō excederent: vt sic miser adange- at thesaurum execrabile eterne damnatio- nis. Hoc etiā dicit Aug⁹. r̄ habet. xxv. di. §. hinc etiam. Nullū inquit pct̄m est adeo veniale qd̄ nō fiat criminale duz placet. Sextum ē obstinatio in malo cōmittendo cū quis firmat p̄posituz in hoc q̄ futuris pct̄is cōmittēdis inheret ac si nō esset in- competens: r̄ sic importat volūtātē delibe- ratā p̄manēdi in peccato: contra id qd̄ ne- cessario requirit̄ ad delectionem culpe: qd̄ ē p̄positū nō amplius peccādi. In hac aut obstinatione Saul cecatus inuidia contra dauidā dānabiliter pseuerant: sicut r̄ p̄ha- rao rex egypti: de quo dicit domin⁹ Exo. iij. Indurabo cor pharaonis sc̄z p̄mitten- do: nec grām apponēdo p̄ quā cor emollit̄ suū illud p̄s. xxi. Factū est cor meū tāq̄ ce- ra liquecēs: vnde sup illud Ro. ix. Cuius vult miseret̄ r̄ quē vult indurat. Dicit Lyrā q̄ hoc nō fit p̄pter defectū dei cum non deficiāt in eis instinctus diuini ad bonum in quibus diuina bonitas totiens cōtem- pta se liberalissime prebet: sed est propter

defectum liberi arbitrij nō recipiētis illos instinctus: r̄ sic eidem iuste gratia subtra- hitur r̄ denegatur: qua subtracta miser in peccatis obduratur: quia gratia nata est mollificare cor humanū. Hinc dicit̄ Ec̄s. vij. Considera opera dei q̄ nemo pōt corri- gere id est nullus homo: nulla aduersitas nullus euentus quē ille despexerit: r̄ sic eo- rum tribulatio vel aduersitas nō est exer- citium purgationis sed initiū damnatio- nis: quia dicit̄ Greg⁹. xvij. moral. q̄ flagel- lum tunc diluit culpā cum mutauerit vitā nam cuius mores nō mutat: nō expiat acti- ones. Omnis ergo diuina percussio aut est initium pene sequentis aut initiuz bene vi- uentis. Primū patet in Pharaone r̄ An- tiocho regibus obstinatis. Sc̄m ī Dauid r̄ Manasse regib⁹ emendatis. Excecavit enī priores malicia eoz: sic r̄ hodie mul- torū corda nullis plagis vel euentibus ad humilē penitentiā emoliri queunt: donec diuino iudicio tandē crudeliter mulctant̄ in eternū cruciandi. Qd̄ a malis auertat Iesus christus. Amen.

Sequūter sermōes de p̄cepto sexto.

Utrum sit contra legem natu- re habere plures vxores simul. Et vtrum licuit ex dispensatione. Et r̄ de grauitate adulterij in quo si- mul committi possunt septem pec- cata criminalia:

Sermo primus

Non mechaberis.

N Exo. xx. Hoc ē p̄ceptū sextū in ordine p̄ceptorū. In q̄ qd̄ d̄s explicite p̄hibet lesionē corpo- ralem in p̄sona coniuncta: sicut in p̄cepto precedenti p̄hibet lesionem alicui⁹ in per- sone p̄pria: implicite vero p̄hibet in isto p̄- cepto omnē illicitum concubitū r̄ omnem illicitum vsum mēbrozū venereozum. Di- cit enī Aug⁹. super Exod. r̄ habet. xxij. q. iij. c. meretrices. §. sed vtrū: vbi subdit̄. Si furti nomine bene intelligitur om̄s il- licita vsurpatio rei aliene: nō enī rapinam permisit qui furtum p̄hibuit: sed vtiq̄ to- tum aperte intelligere voluit: quicquid il- licite rerum p̄ximī aufertur: p̄fecto nomi- ne mechle om̄is illicitus concubū atq̄

illorum membrorum non legitimus usus prohibitus debet intelligi. Tunc per hoc potest istud preceptum tripliciter potest exponi. Prima expositio proprie respicit mechiam que fit in preiudicium contracti matrimonij: que talis est. Non mechaberis scilicet contra sacramenti matrimonialis institutionem: aliquem actum libidinis exercendo. Secunda vero expositio respicit mechiam que fit per abusum luxurie corporalem extra vinculum matrimonij que talis est. Non mechaberis. id est nulli commisceris absque federe matrimoniali. Et sic exponit Isidorus super Exodum. et ponit in decreto. xxxij. q. v. c. non mechaberis: id est nec quis que preter matrimonij federa alienis feminis admisceatur ad explendam libidinem. Mirum cum talis matrimonium spirituale violat in sacramento baptismatis contractum: quia tollit membra christi et facit ea membra meretricis: ut patet ibidem. c. si in eo fornicator. Tertia namque expositio respicit mechiam que patrat per abusum cogitationum et exteriorum sensuum: que talis est. Non mechaberis. id est non adhibebis libidinosi illecebri et imundis revolutionibus corde vel sensibus exterioribus abutendo. Dicit enim Isidorus: et habetur. xxxij. q. vij. c. non solum de commissa fornicatione peccatum regnat in homines: sed si adhuc delectatur atque animum tenet scilicet fornicandi proculdubio regnat. Fornicatio carnis adulterium est: fornicatio animi est servitus idolorum. Est autem et spirituales fornicatio: de qua dominus ait. Qui videt mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est eam in corde suo. Omnis imunda pollutio fornicatio dicitur: quibus quoscumque diversa turpitudinis voluntate prestituatur ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia: quibus regnum dei claudit: ut homo a deo sepeatur. Quantum igitur ad mechiam secundum expositionem primam sciendum: quod sic duplex est matrimonium: scilicet carnale et spirituale: sic etiam duplex erit adulterium scilicet carnale et spirituale. Et quia sponsus animarum nobilior et fidelior ac amore nostro dignior esse videtur: ideo per consequens adulterium spirituale gravius iudicatur. Primo tamen videndo de carnali adulterio sciendum quod illud tribus modis fieri potest. Primo cum solutus vel soluta commiscetur cum coniugato vel coniugata: et tunc ponitur eius diffinitio. xxxvj. q. j. h. cum ergo: ubi subditur. Adulterium vero est alieni thori violatio: unde adulterium dicitur quod ad al-

terius thori accessio: hoc ibi. Secundo vero concernit coniugatum vel coniugatam cum soluto vel soluta se commiscere: de quo adulterio dicit Augustinus de decem chordis: et ponitur. xxxij. q. vj. c. Non mechaberis: id est non ibis ad aliam aliquam preter uxorem tuam: tu autem exiges hoc ab uxore et non vis hoc reddere uxori: et cum debeas in virtute precedere uxorem tuam quoniam castitas virtus est: tu sub uno impetu libidinis cadis et vis uxorem tuam victricem esse etc. Tertio denique perpetratur adulterium ex utraque parte: scilicet tam adultere quam mecham et tunc aggrauatur peccatum: quia duplicatur adulterium: Mirum cum dicitur. xxxij. q. vij. c. quemadmodum. h. sunt enim: quod sicut gravius peccat adulter quam fornicator: sic gravius peccat qui nec sua dimissa ducit aliam eo qui sua dimittens cognoscit aliam: gravius quoque qui uxorem habens ad coniugem proximi accedit quam qui non habens uxorem alterius violat vel uxoratus ad solutam accedens. Verumtamen in adulterio requiritur dolus: eo quod in adulterio ignorantia probabilis facti excuset ab adulterio. Unde legitur scriptum in concilio Triburien. et ponit. xxxiiij. q. ij. c. In lectum mariti absente uxore foror iuit uxoris quam ille uxorem suam esse putans dormiuit cum ea: super hoc visum est: si ipse per securitatem veram scilicet sui iuramenti hoc probauerit quod inscius fecerit hoc scelus: penitentiam quidem que sibi indicta fuerit agat legitimum suum coniugium habere permittatur: illa vero digna vindicta affligatur et in eternum coniugio priuetur. Hic primo queri potest: utrum habere plures uxores simul sit contra legem nature: presertim cum dicit Augustinus. et habet. xxxij. q. iij. c. obijciunt: quod quoniam mos erat crimine non erat: sicut patriarche coniugibus exipientibus semen suum miscebant: non concupiscentia perficiende voluptatis sed providentia propagande successiois: h. ibi. Sed mos et consuetudo si est approbata nec excusat a culpa. Hic dicit gl. Gen. v. d. Lamech qui duas habuit uxores quod propter hunc morem et naturam misit adulterium. Ad hoc dicitur secundum Richardum. l. iij. di. xxxij. q. i. h. oie est duplex natura. Prima est natura generis que est animal: et sic ut dicit institutum de iure naturali. Jus naturale est quod non omnia animalia docuit. Et sic h. plures uxores simul non est contra legem nature: nec tamen est contra secundum naturam: quod reperiunt et quaedam animalia que coniungunt in individua copulam: sic sunt turtures et aves alie que pluri me. Secunda vero est natura speciei que scilicet est homo.

Et sic lex naturalis est qua naturalis ratio practica aliquid observandum in agibilibus constituit. Homo namque reponitur in specie hominis: per animam rationalem. Et sic habere plures uxores simul est contra legem nature: quia ratio naturalis dicitur equalem debere esse obligationem quantum ad usum corporum inter virum et mulierum ad hoc ut sit societas coniugalis. Dicitur etiam nullum se debere obligare ad aliquid quod possit esse impossibile alij rei cui obligatus est: Impossibile est autem unum virum equaliter esse obligatum pluribus mulieribus sicut unum soli. Dicitur etiam ratio virum ad hoc debere tendere: ut in domo sua sit pax: quam multum impediret uxorum pluralitas: eo quod vir non posset cui libet ad votum satisfacere: et suspicaretur una plus diligere aliam quam se: et sic certaret contra virum et adiuvicem. Unde et in veteri et in nova lege determinatum est quod erit una unus: quia utrobique scribitur. Propterea reliquet homo patrem et matrem et adheret uxori sue: et erunt duo in carne una. Ius insuper naturale est: quod non faciat alij quod sibi non vult fieri: vir autem non vult quod uxor habeat alium virum: nec ergo velle debet aliam habere uxorem cum in tali actu ad paria iudicantur. Et hoc naturaliter impressum est in humana natura: quod patet ex eo quod in matrimonio quidam amor est singularis quo naturaliter omnis vir zelat uxorem: quantum ad hoc ut nullum diligat in actu illo sic ipsum diligit et contra. Et ideo ut ibidem dicit Bonaventura. State natura nunquam fuisset ibidem communitas etiam si cetera facta fuisset communia: similiter adveniēte charitate que facit omnia communia: uxorem nunquam facit communem propter priuatum amorem qui debet esse in matrimonio: qui etiam est sacramentum illius amoris quod deus zelat animam: ut nolit aliquem tantum diligere quantum se: et hac de causa se virum vel sponsum anime frequenter in sacra scriptura nominare voluit: et in hoc patet sapientia dei quod se nobis in nobis ostendit: et nobis ipsis ostendit in subditis creaturis quid agere debeamus. Patet igitur ex dictis quod est contra legem nature plures habere uxores simul. Secundo queri potest: utrum igitur aliquando licuit ex dispensatione diuina plures habere uxores: presertim cum. j. Regum. j. legitur quod Melchana duas habuit uxores. scilicet Annam et Beneniam: nec tamen propter hoc in scriptura reprehenditur: cum tamen conditor nature merito non faceret contra naturam:

imo contra propriam institutionem: cum enim matrimonium institueret dixit: Et erunt duo non tres vel quattuor in carne una. Ad hoc dicendum secundum Bonaventuram. in. iij. dist. xxiiij. quod licet deus non facit vel dispensat contra ius nature: quod ordinat in ipsum sed bene dispensat contra ius nature quod ordinat in proximum: non tamen proprie facit contra ius sed supra: quia recta ratio sic dicitur non esse faciendum: ut tamen dicat in eius opposito deo esse obediendum. Deus ergo cum patribus dispensauit et eo modo et causa quibus licuit. Pro quo sciendum quod ad hoc quod aliqua dispensatio debite fiat et ea quis prouenienter utatur quattuor erunt concurrētia. scilicet congruitas: necessitas utilitas et honestas: que simul in hoc casu reperiuntur. Primo namque tempus illud congruum fuit dispensationi quia tempus fuit figure. Et quia christus per baptismum generare debuit liberos et filios tam in ecclesia catholica quam etiam in hereticis diuenticulis non in figura procedere deus matrimonium siue generatio ex libera et ancilla. Et rursus: quoniam inter illos qui ab hereticis baptizantur et qui heresim sequuntur quidam ad ecclesiam reuertuntur: ideo utriusque figura processit: primi in ismahel: de quo dicitur Genesim. xvi. Ejce ancillam et filium eius: secundum in ancillis Jacob: quoniam filii sunt inter liberos computati. Sed illa congruitas non se extendit ad tempus nature institute nec gratie: quia non erat tunc tempus figure nisi tamen tempore legis mosaice. Secundo vero in tempore illo necessaria fuit hominibus dispensatio: quia tunc pauci fuerunt deum colentes: ut igitur diuinus cultus non periret: necesse fuit ut filios multiplicarent ad quam multiplicationem plures uxores erant accipiende: que necessitas cessauit tam in lege nature quam etiam in lege gratie. Tertio proinde suadebat utilitas: quia parentes filios erudiebant: et filii mores parentum seruabant: et ideo quanto plures genuerunt filios: tanto dei cultus erat celebrior: et sic erat utile multos generare. Sed hec ratio se non extendit ad tempus Abrahe: quia ante non multiplicabantur ad dei cultum sed ad malum: eo quod imitatores erant patrum scelerum: quapropter deleti sunt cum terra. Quarto denique excusabat honestas: quia non affectu libidinoso sed casto: nec affectu adulteri: sed mariti etiam concubinas cognoscebant. In cuius argumentum de Abraham dicitur quod non ipse ancillam accepit sed uxorem obediuit et ei in ea debitum reddidit ac affectu viri cognouit. Ceterum ratione huius honestatis dicta dispensatio se duntaxat ad illos extendit in lege veteri: qui uxoribus et con-

eubinis temperater ad bel cultum multi-
plicandū vti sciebāt ⁊ volebāt: aliter enī
eis dispensatio nō valebat. Et si querit
qualiter ista dispēsatio fuit facta cuz nihil
de ea legis expressum in scripturis. Ad h
respōdet ibidem Richar. q̄ hoc p̄ceptū de
nō habēdo simul plures vxores nō erat nī
si legis nature q̄ scripta est in corde: ⁊ t̄o
sufficit dispēsatio facta per inspirationē in
ternā que facta fuit patriarchis ⁊ prophe-
tis explicite s̄ minoribus implicite. Pre-
cipue tamē vt dicit ibidē Bonauen. facta
ē illa dispensatio p̄ diuinā inspirationē ab
raam ⁊ Dauid: q̄n̄ christū de eorū semīe na-
sciturū recipiebāt in p̄missione: ⁊ quia isti
erant tanq̄ capita populo ⁊ ⁊ imitandī tā-
q̄ sancti: ideo intellexerunt recte dispensa-
tionē hāc ad oēs extendī q̄ erāt imitatores
eorū in castitate: vnde ⁊ mos fuit ex hoc in-
troducitur durās vsq; ad aduentū christi:
Sed tūc cessauit: q; tunc cessauit necessitas
⁊ cōgruitas: verūtāmē nō omnib; licuit ī
lege veteri accipere simul plēs vxores: sed
quibus licuit solū ex reuelatiōe diuina li-
cuit q̄ fuit p̄ inspirationē: v; ex de diuor. in
c. gaudem. subdit: nec vnq; vlli licuit plu-
res insiml vxores habere nisi cui fuerit di-
uina reuelatione p̄cessū: p̄ quā sicut Jacob
a mēdacio: Israhelite a furto: Samson ab
homicidio: sic ⁊ p̄riarche ⁊ alij viri iusti q̄
plures legunt simul habuisse vxores ab
adulterio excusant: hec ibi. Alijs autē p̄-
hibitū erat q̄ scz in matrimonio nō q̄rebāt
diuinū honorē sed p̄ptā voluptatē. Hinc
p̄cipit Deut. xvij. nō habebit vxores plu-
rimas q̄ illiciāt ei; animū: cū tamē Dauid
decē vxores legis habuisse. ij. Regum. xv.
vnde dicit ibidē Lira: q̄ nō inibit sim-
pliciter pluralitas vxorū: s̄ taliū q̄ illicerēt
animū regis ad nimīā carnalitatē: ⁊ potis-
sime alienarū que traherent ad idolatri-
am: sicut accidit in Salomone. De quo di-
cit. ij. Reg. xj. Cūq; iaz esset senex: deprau-
natū ē cor eius p̄ mulieres vt sequeret de-
os alienos. De hoc. xxxij. q. iij. c. salomō.

Tertio queri pōt: virū adulteriū est ma-
ximū peccatorū: p̄sertī cū. xxxij. q. vij. dicit
tur. c. quid in omnib; peccatis est adulte-
rio graui;: secundū nanq; ī penis obtinet
locum: quē quidē primū scz locū illi habēt
qui errant a deo. i. heretici: etiā si sobrie vi-
xerint scz quantū ad exteriorē hominē: in-
cutus etiā argumentū nullū peccatum oc-
cultū in lege veteri tam rigorosa examina-

tionē inuestigabat ac obprobriosa pariter
⁊ miraculosa animaduersione diuinit; pu-
niebat sicut adulteriū: put indicat lex ze-
lotypie de qua videbit; postea: si vero ma-
nifestū erat tūc lex p̄cepit ambos interfici
dicis enī Leuit. ij. Si mechatus fuerit q̄s
cū vxore alteri; ⁊ adulteriū p̄petrauerit
morte moriat; mechus ⁊ adultera. Ad hoc
dicendū q̄ est adulteriū simplex: cum. s. so-
lutus vel soluta accedūt thorum alterius.
Et est adulteriū duplex cū scz vxorat; acce-
dit ad vxorē alterius: ⁊ hoc grauius ē. Di-
cit enim Augustin; de adulterinis coniug;
⁊ ponitur. xxxij. q. vij. in. c. quēadmodum
s̄ sūt enī: q̄ grauius peccat qui vxorē hīs
ad cōiugem p̄ximī accedit: q̄ qui nō hīs
vxorem thoz alterius violat. In vtroq; ta-
mē adulterio plura peccata enormia com-
mitti possunt ⁊ peccatorū occasiones infi-
nite prodeunt: p̄pter quod adulteriū red-
ditur tam horrendū ⁊ detestabile: vnde in-
ter alia p̄cipue duodeci pctā criminalia cō-
mitti possunt. Primū est execrabile furtū
personarum quo subtrahit p̄prio viro cor-
pus suum illud cōmunicans alieno. Plu-
res nanq; viri potius se p̄mitterent exhe-
redari q̄ vxorem suā ab alio pollui sinerēt
qua p̄pter plerūq; viri vindicte cupidi p̄-
prias vxores interficerent: vnde sola suspi-
tio de adulterio reddit vxorem viro odio-
sam ⁊ econuerso. Verum etiam si percipe-
ret q̄ ante matrimoniū ab alio cognita fu-
isset. Et illa fuit vna potissima cā q̄ eaz; da-
to libello repudij dimittere posset d̄ domo
sua. Hinc dicit Deutero. xxij. q̄ si vxor n̄
inuenerit gratiā ante oculos viri propter
aliquā feditatem: vbi habet in hebreo p̄-
pter rem turpem: ⁊ sic potest intelligi d̄ for-
nicatione que tamē humano iudicio pro-
bari nō posset. Repudiū ergo p̄mittebat;
ad duriciā cordis iudeoz: ne vxores odio-
se interficerentur nō tamen tanq̄ licitū s̄
ad p̄cauēdū maius malū: si vero sperabat
se posse p̄bare tunc accusabat eam: vt dicit
tur ibidem. c. xxi. Si duxerit vir vxorem
⁊ postea eā odio habuerit qd̄ potuit eē iu-
ste: ⁊ tunc mulier erat puniēda: vel iniuste
⁊ tūc vir erat puniendus: quiescit; occa-
siones quibus dimittat cā obijciens ei no-
mē pessimū scz eam cōmisisse adulteriū: nō
quidē post acceptiōnē eius in vxorē s̄ post
affidationē. Et sequitur pena tam vxoris
delinquentis q̄ viri iniuste calumniaz im-
ponentis. Furtū autē predictū duplicat si

tum viro vxorato luxuriam ppetrat etiam si vtrūq; occultū persenerat. Secūdu peccatū est odiū qđ suscitāt inter se et maritū suū: nō solum enī ex manifesta cognitio- ne sed etiā ex violenta suspitione talis ad- ulterij: oriunt in viro rancor: amaritudo: inuidia: odiū: optiones mortis: cōtentio- nes: detractiōes: impropria et multa simi- lia. Sill et odiū qđ excitat in viro ptra me- chum diuersas machinationes: cui⁹ itine- ra a sepius obseruat ad interficiēdū vl sal- tem enormiter verberandū. Quot enī ho- mines ppter crimē adulterij se mutuo pe- merūt quis explicet: marit⁹ adulteri mor- tem exoptat ne tanto diuti⁹ obprobrio sub- iaceat: mehus econtra viri mortē affectat vt sic abusum libidinosē mulieris liberius possideat. Unde legit⁹ d vxore Hydene re- gis francoꝝ: qđ pprūm maritū occidi fe- cit vt libere adulterari posset. Tertiu pec- catū est periuriū in seipā qđ diu adulteriu nō fuerit oīno manifestū: ita qđ aliqua ter- giuersione negari potest: tūc enī interro- gata cogit⁹ ex verecundia respondere mē- dacia et incidere infinita pluria: tūc enim piurium quasi nullum peccatū reputat: vt sic saltem humanā confusionē euadat: et h̄ tangit⁹ Prover. xxx. vbi dicit⁹. Tria sunt difficilia mihi et quartum penitus ignora: viam aquile in celo: viam colubri sup ter- ram: viā nauis in medio mari: et viā viri in adolescentia. Talis est et viā mulieris adultere q̄ comedit id est fruitur adulteri- nis cōplexibus et tergens os suū scz cū p- suriose excusando dicit: nō suz operata ma- lū. Similiter illi cuius quo perpetrāt adulte- riū occasionē dat infinitoꝝ periurioꝝ: qđ rū omniū et ipā rea tenebit. Quartū pec- catū est sacrilegium: cōmittit enī sacrilegi- um eo qđ violat ecclie sacramētū et frangit fidem in matrimonio prestatā: vnde sacri- legus et heretic⁹ diceret⁹ qui sacramētū ec- clesie pedib⁹ cōculcāret: et hoc vtiq; sacra- mentū matrimonij fm apostolū magnū ē. Quintū peccatū ē dilapidatio tēporaliū rerū quas furtim subtrahit a marito pro- prio pferendo eadē adultero: vel saltē ab adultero clam recipit talia quasi precium scorti: depauperās vxorē illius et filios vl heredes: et sic cōmittit furtū rerū tpaliū. Sextū est irreparabile obprobriū liberoꝝ adultere: qđ per hoc minus derogat filiis legitimis. Unde dicit⁹ Prover. vij. Non grādis est culpa cū quis furatus fuerit. s.

respectu adulterij. Sequit⁹. Qui aut adul- ter est ppter inopiam perdet animā suā tur- pitudinē et ignominā congregabit sibi et obprobriū illius nō delebitur scz in filiis. Qđ enī obprobriū matris qđ matrē habe- re adulterio diffamatā? Plus tamē dero- gat huiusmodi spurijs de quib⁹ Sap. iij. Filij adulteroz in consumatione erūt et ab iniquo thoro semen exterminabitur: et si qđ- dem longē vite erunt in nihilū cōputabun- tur: et sine honore erit nouissima senectus eoz. Sequit⁹. Hatidēs enī inique dire sūt cōsumationes. Septimū est confusio et of- fensio viri et omniū parentū fratru et ppi- quoz: quos omnes inexplēbili obcecata li- bidine contemnit et eoz reuocationes vili- pendit. Sed quid mirū cum legit⁹ de Me- dea que patrē suū regē Dechem fugiēs cū adultero suo Iasone: fratrem suū absinthiū secū duxit vna cum patris diuitijs. Et cuius patrē insequentē videret: fratrem suum per mēbra diuisit ac in viā patris ppinquātis proiecit: qui tantū in membris filij colligē- dis tardauit: qđ filie spaciū ad nauē fugiē- di dedit: sicq; cū adultero euasit nauigio. Octauū est oblitio timoris dei in omnib⁹ agendis: ita qđ ducit⁹ ad diuinū cōtemptū eo qđ puenit in pfundū maloz. Nullū enī facinus tam abhorret vt sic cōsequatur qđ affectat. Expertū est enī qđ quādoq; vene- no tam cōparē qđ proles extinguērent: vt vl talibus medijs ad cōcupitā fruitionem adulterinā liberius peruenirēt. Maxime vero consurgunt optiōes multimo de mor- tis ex vtraq; parte ppinquoz et amicoꝝ: Nonū est cōmune scandalū totius terre: et puocatio omniū vl ad blasphemā vl ad imitationē: cū th scandalū actiuū sit mor- tale peccatuz: vt patet scda. 2. q. xliij. etiā si quis scandalizauerit vnū de pusillis qui in christū credunt expedit ei et. Ex h̄ enī scandalo sequūtur infinite detractiōes: oblocutiones: et similia. Decimū est suppo- sitio part⁹ alieni: cū scz viro suo supponit partū alienū tan qđ filiū legitimū in quo ca- su vix ab aliquo confessore licet expto da- ri potest sanū consiliū. vl quia adulteram manifestat in obprobriū nō solū mulieris: sed etiā viri et filioꝝ ac omniū amicoꝝ: vl pmittit spurū accipere alioꝝ heredita- tem: vl deniq; contrahere permittit cū so- rore fratre vl similibus. De quo casu vide in precepto septimo sermone. lxx. Undeci- mū est incestus cū consanguinea vl affini

qui sepius cōcurrit cū adulterio ⁊ h̄ peccatū in se grauius est q̄ adulteriuꝝ vt postea videbitur. Duodecimū peccatum ē raptus vl̄ violenta oppressio: qđ vtiq; peccatū quā doq; similiter concurret multū quia aggrauare dinoscitur. Insup̄ restant adhuc multa peccata specificanda: de quibus gratia breuitatis supersedeo. Sicut sunt ficte cōfessiones: indigne sacramentorū susceptio nes: dierū solennium violationes: fetuum oppressiones: sterilitatum procurationes ⁊ multa similia. A quibus nos p̄seruet dominus noster iesus christus. Amen.

De pena adulterij ⁊ lege zelotypie: ac de multiplici adulterio qđ cōmittit cū vxore ppria ex nimio amore ⁊ libidinis ardore: Ser. II

Non mechaberis.

N Exo. xx. Vt cūq; de grauitate adulterij. Jam de pena p̄ eodem taxata breuiter videamus. Pro qđ sciendū qđ si in adulterio fuerint aliqui legitime deprehensi: tunc contra illos ponitur pena mortis. Leuit. xx. vbi dicit. Si mechatus quis fuerit cum vxore alterius ⁊ adulterium perpetrauerit cū vxore proximi sui: morte moriatur ⁊ mechus ⁊ adultera. Si vero fuit adulteriū occultū ita qđ nō poterat legitime probari: vel si saltem erat suspitio de adulterio: tūc adamouenda talis suspitionis incertitudinē: ordinata fuit a domino lex zelotypie. De qua habetur Numeri. v. vbi dicitur. Vir cuius vxor errauerit: maritumq; contēnens dormierit cum altero viro: ⁊ hoc maritus deprehendere nō quiverit sed latet adulterium: ⁊ testibus argui nō potest: quia nō est inuenta in stupro: si spiritus zelotypie concitauerit virum contra vxorem suam: que vel polluta est vel falsa suspitione appetitur: adducet eam ad sacerdotē: vt scz sacerdos pro ea sacrificium offerat deo ad inuestigandum suspitionis certitudines. Erat igitur oblatio decima pars sati farine: nō quidem simile que est farina delicatissima ⁊ purgatissima sicut in alijs sacrificijs nec triticee sed hordeacee: quia vt ibi dicit Rabbi Sa. Hordeus est pabulū iumentis: cui assimilatur adultera: nec fundent super eam oleū quod est fomētū luminis: qz cōmuni-

ter adulteriū fit in tenebris: nec imponet tuis qđ signat deuotionem: qz sacrificiū hoc offertur ex adulterij suspitione nō ex deuotione: ⁊ hoc subditur cū dicitur: quia sacrificiū zelotypie ē ⁊ oblatio inuestigās adulterium. Sacerdos igitur statuet mulierē coram domino scz ad temptandū si ex terrore confiteret adulterium: assumetq; aquā sanctam: vbi dicit Rabbi Salomon qđ vocatur sancta: quia sumebatur de labro eneo facto de speculis mulierū deuotarum: de quibus latius patet alibi: ⁊ fūdēs aquam in vase fictili ponet illud in manibus eius ⁊ paxillum terre de pauimento tabernaculi sumens mittet in aquam: in signū qđ sacrificiū fiebat p̄ vili causa. Et dis cooperiet caput mulieris ad maiorē ei⁹ cōfusionem. Et scribet fm̄ Josephū in membrana nomē dei tetragramaton: faciēs eā iurare super illud qđ nihil viro suo nocuit in his que sibi obijciunt. Unde membrana proprie est ala vespertilionis ⁊ hic assumit hoc vocabulum per simile ad designandum vile pergamēnū. Porro si vir illius nō erat cōtēntus cum iuramento vxoris tunc sacerdos in facto procedens in eadez membrana scripsit maledictiones sequentes prius tamē verbis incipiens ab innocentia mulieris: quā quilibet prelatus desiderare debet ⁊ nō culpam. Si inquit nō dormierit vir tecum ⁊ si nō polluta es deserto viri thoro nō te nocebunt aque iste amarissime in quas maledicta congeffi: si autem declinasti a viro tuo atq; polluta es ⁊ concubuisti cū altero viro his maledictionib⁹ subiacebis. Det te domin⁹ in maledictione exemplūq; cunctorū: id est omnes te videntes tibi maledicant: ⁊ alie mulieres exemplo tuo terrore adulterari formidēt. Et tunc specificat dicens. Putrescere faciat deus femur tuū: hoc em̄ mēbrū primo denudat ad adulteriū: ⁊ tumēs vterus tuus dirūpat: qz circa vmbilicū ī mulierib⁹ viget luxuria. Et dicit mulier: amē amē. De inde sacerdos abrasit oēm mēbrane scripturā ī aq;: vt dicit mgr̄ ī historijs: ⁊ dabat mulieri bibere etiā violēter si nollet accipere pri⁹ tū d̄ manu mulieris sacrificiū zelotypie tollēs ⁊ leuās corā dño ponēsq; sup̄ altare vt sic fieret exauditō ī oblatōe ad absolnēdū inocētē ⁊ dēnādū nocētē. Postqđ ḡ h̄bit de aq; illa si rea fuit adulterij p̄trāsierūt eā aq; maledictionis ⁊ inflato ventre cōpuit femur ei⁹: eratq; mulier ī maledictōz

et in exemplū omni populo. Et dicit magister in historijs: quod vterus tunc erat in hydro pism non tunc statim sed paulatim usque ad decem menses: donec tandem diruperet: quod si polluta non fuerat: inueniebatur innoxia manifesto iudicio: quod si fuerat sterilis fiebat secunda et pariebat masculū mense. x. Dicunt etiam quidam doctores hebrei: quod virtute illius aque concipiebatur etiam absque virili semine: et hoc erat vnum de miraculis permanentibus sicut fuit descensus manne per. xl. annos: ac protectio nubis et similia. Predictae autem aque dicebantur sancte propter nomen domini dilutum in eis. Dicebantur etiam maledicte propter maledicta in eis congesta. Dicebantur similiter amarissimae: propter effectum qui quibusque sequebatur. Et talis lex a domino fuit introducta ad duriciam cordis virorum: sicut libellus repudij fuit promissus: eo quod prompti fuerant ad effundendum sanguinem. Ecce quanta districtione maledictum adulterium occultum inuestigabatur: quanta confusio et maledictio a summo iudice puniebatur: ut sic ostenderet in eo non solum multiformia sed et detestabilia perpetrare crimina ac reducere discrimina non solum in se sed etiam in alijs et praesertim in viro. Dicit enim Hieronymus super epistolam pauli ad Corinthios. et ponitur. xxxij. q. ij. c. In coniugio quis possit quocumque peccata fecerit non propria infusant coniugem sed fornicatio etiam uxorem coinquinat: ut iam non sit viro suo licita sed adultera: quod vir perdit ius petendi debitum: sic econtra virum coinquinat uxoris fornicatio si post adulterium eam cognouerit: ita quod ad officium ecclesiasticum ordinari non poterit: eo quod bigamus effectus est: ut patet xxiiij. di. c. si cuius uxor est: et c. se. Denique rigor et seueritas diuinae vindictae pro hoc scelere satis pendit potest in punitione Dauid: adulterium quidem committentis sed humiliter penitentis: cui post risum propheticum. Dominus quoque transulit peccatum tuum: sed quantum ad culpam eam remittendo propter contritionem: et quantum ad penas eam temperando: ne corporaliter moreretur pro diuina vindictam sicut dignus erat secundum legem. Quadruplici tamen vindicta deo disponente punitus est. Primo in morte filij concepti in adulterio: nec poterat dauid humili penitentia in cinere et cilicio vitam ipsius a domino precibus impetrare: eo quod blasphemare fecit inimicos nomen domini in reprobatione Saul et electione Dauid in regem: qui tamen satis peiora fecit quam Saul. Secundo in morte filiorum aliorum. Absalon enim occidit Amon. Joab Absalon. Sa-

lomon Adoniam: unde persequitur ibidem propheta. Non recedet gladius de domo tua. Tertio in persecutione quam persecutus est eum filius suus Absalon diuino iudicio: sicut praedixerat Nathan propheta in persona domini. Suscitabo super te malum de domo tua. Dicit enim Gregorius. quod pro peccato Bethabee insurgentem contra se filium fugiens: reduxit ad animum malum quod fecit: et contumeliosa verba Semel non tam conuicta quam adiutoria esse credidit: quibus se purgari sibi misereri posse iudicauit: hec ille. Minc volenti Semel maledictum interficere prius inhibuit dicens. Dimitte eum ut mihi maledicat iuxta preceptum domini etc. Quarto in violatione uxoris suae: et hoc a proprio filio: unde subdit ibidem. Et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. id est manifeste coram omnibus ut sic in quo peccauit in eodem puniret. Et hec quidem dicta sufficiant de adulterio quod fit per accessum ad alienum. Praeterea potest etiam adulterium committi multis modis in uxore propria: quae scilicet adulteria duplicem habent originem: scilicet nimis amor uxoris: et nimis ardens libidinis et talis in scriptura vocatur amator ardentior. Unde dicit Hieronymus. et ponitur xxxij. q. iij. c. origo quidem honesta est amoris: sed magnitudo deformis: nihil autem interest ex qua honesta causa quis insanit. Unde Scotus in sententijs. Adulter est inquit in suam uxorem amator ardentior: Et infra. Nihil est fedius quam uxorem amare quasi adulteram. Primum igitur adulterij genus in coniuge propria est: cum queruntur uenena vel adinventiones sterilitatis. De ueneno autem dicitur xxxij. q. ij. et sunt uerba Augustini et de nuptijs et concupiscentijs: unde dicitur ibidem. c. Aliquando eorum peruenit hec libidinosa crudelitas uel libido crudelis: ut etiam sterilitatis uenena procuret: et si id est quibus nihil ualuerit quod conceptos fetus intra viscera aliquid modo extinguat: uolendo suam plebem prius interire quam uiuere: aut si in utero uiuebat occidi antequam nasci. Proterus si ambo tales sunt: coniuges non sunt. Glo. id est iura coniugij non seruant: nec excusantur a peccato pro carnali coniunctione ut coniuges: et si ab initio tales fuerunt: non sibi pro coniugio sed per stuprum potius conueniunt. Glo. nota quod coniuges non sunt qui eo animo coniuncti sunt ut plures generationem impediunt. Sequitur. Si autem ambo non sunt tales audeo dicere. Aut illa quodammodo est mariti meretrix id est digna pena qua

aliqua meretrix: digna ē: aut ille adulter
 vxoris: id ē dign^o pena qua aliquis adul-
 ter dignus est. Mirum: cum vterq; iudice-
 tur homicida si fetus formatus et animat^o
 erat: vt patet ibidē in. c. sequentib^o: et lati-
 us supra de homic. De adinventionib^o ve-
 ro inuenit in lege veteri: scz Gen. xxxviiij.
 q. lxxv. primogenitus Iude neq; fuit in cō-
 spectu domini: vbi dicūt doctores hebrei
 qd ad vxorem suam afficiebat libidine: et
 ideo p̄cauebat ne impregnaret: semē fun-
 dens extra vas debitum: ne scz ex impreg-
 natione minueret eius pulchritudo seu fru-
 straretur ad tempus eius cōcubitum: qua
 propter diuino iudicio mulctatus: inuen-
 tus est apud eam mortuus vt dicit glo. Si-
 militer et frater eius semen fundēs sup ter-
 ram eo qd primogenitus filius ascriberet
 fratri defuncto nō sibi: percussus a domo
 miserabiliter interiit. Secundū vero adul-
 terij genus exercetur in detestabili pecca-
 to contra naturam: quo quis abutit vxorē
 re propria. De quo dicit. xxxij. q. viij. in. c.
 adulterij malum: vbi subditur. Illud qd
 contra naturam est execrabili^o fit in me-
 retrice: sed execrabili^o fit in vxore. Mirum
 cum in hoc nimium deroget sacramen-
 to matrimonij et coniugis honestati: de vxore
 meretricem abominatissimā faciēs. Di-
 cit enī Richar. sup. iij. di. xl. in expositiōe
 littere: qd quia quo ad vsum cōtra naturam
 non est vxor viro concessa: et quia magis te-
 netur vir cauere malum vxoris qm̄ alterius
 mulieris: ideo cum ad vsum contra natu-
 ram nulla mulier viro sit concessa: pl^o pec-
 cat vir in vtendo contra naturam vxore p-
 pria qm̄ meretrice: hec ille. Unde fm̄ Hug.
 Si vir polluerit vxorem extra claustra pu-
 doris dimitti potest talis vir si ip̄a non fu-
 erit inculpata sed violentata somno dece-
 pta: vel huiusmodi: quod etiā patz. xxxij.
 q. viij. c. omnes accusatiōes: tam in tex. qm̄
 in glo. Et addit in glo. qd credit vix posse
 dimitti eo qd polluit seipm̄ manib^o proprijs:
 quidam tamen alij contrarium tenent. Si
 vero cōsuetudinarie hoc faceret: sine p̄iu-
 dicio credo qd tūc dimitti posset: multo ma-
 gis aut si contra voluntatē vxoris eā pol-
 lueret manibus: sicut legit in li. Ap̄. vt
 patz infra sermone. ix. eiusdem p̄cepti. Ter-
 tium autē genus adulterij cōmittit vxorē
 cognoscendo modo indebito: cum libidi-
 noso nō sufficit modus. quē natura deter-
 minat vt mulier in dorso iaceat vir autē in

ventre incubat eiusdem: quī modus ē na-
 turalis quo meli^o et facilius mulieres cō-
 cipiunt: quem modum qdam causa maio-
 ris voluptatis p̄termittunt modum incō-
 suetum adinueniētes: licz vas debitum nō
 omittētes: et tales vt frequē mortaliter
 peccant. Et fm̄ Alber. in. iij. di. xxxj. ad-
 minus est signum mortalis cōcupiscentie:
 vnde p̄ tanto dicit peccatū cōtra naturā:
 quia mulier p̄ illum modum non potest tā
 faciliter recipere: p̄pter qd cōtomagis de-
 uiat a modo naturali: tāto decernit mai^o
 eē peccatum. Unde refert Methodi^o vnā
 esse inter causas diluuij qd mulieres in ve-
 saniam verse supgressse viris abutebātur.
 Hinc etiam si vir talem vel simile abusum
 exercendū vxorem suam vellet cogere vio-
 lenter: vel saltez sollicitare efficaciter: tūc
 fm̄ Petrum de thareñ. vir posset dimitti
 q̄tuz ad cohabitationē donec se corrigat.
 Et hoc manifeste patet. xxxvij. q. j. c. vxor:
 et. c. idolatria: vbi plane de hoc: et in glo.
 Si vero cognoscit eam modo indebito nō
 ex libidine sed ex necessitate: quia p̄tunc
 natura alium modū non admittit: et hoc
 ad euidēdam fornicationē in compare vel
 ad p̄creādam plem: nihilomin^o tamē pec-
 cat eam sic cognoscendo: nec eū necessitas
 excusat a toto sed a tāto: quia modus ille
 cognoscendū cōtra modum nature rōnalis
 esse dinoscitur cōmuniter impediens cōce-
 ptionem plis: vnde reputat fornicatio in-
 dicto. c. idolatria: quia ad hoc nō est insti-
 tutum matrimoniu. Quartū p̄inde gen^o
 adulterij est: cum quis transgredi nititur
 naturalē delectationē. Nam licz debitum
 modum et locum teneat: actū tñ sic exercet
 quo luxurie libidinem augmētare vel sal-
 tem plongare valeat: qd vtiq; signum est
 mortalis cōcupiscentie et iudicat adulterij
 p̄pter excessiuū ardorem libidinis: vt patz
 xxxij. q. iij. c. origo: vbi subdit. Adulter
 est amator in suam vxorē ardentior: nihil
 enī est fedius qm̄ vxorem amare qm̄ adulte-
 ram: vbi dicit glo. qd amator ardentior dicitur
 cū tantū vxorē diligit vt apud se disponat
 qd si ip̄a esset forte vxor alteri^o: nō minus
 secū carnaliter cōmiseret. Et hic adulter
 dicit nō reatu criminis illi^o capitalis: s̄ si-
 militudine adulterine libidinis. Nihil enī
 est adeo licitū vt nō possit p̄nties irroga-
 ri. Nec vsus rei p̄demnat s̄ libido vt patz
 xlj. di. c. q̄squis. Quidā autē ecōuerso er-
 ga coniugē deficiētes affectu amoris et insa-

nientes appetitu libidinis vt optatū cōse
quant effectū in actu coniugali: sup aliū ma
gis amatū cogitat vt sic maiorē libidinis
delectationē percipiant. Quid tales nisi cō
cubitus adulterinos perpetrare dixerim: p̄
sertim cum et sola voluntate perpetrat adul
teriū. Inde dicit Augu. et ponif. xxxij. q.
v. c. qui viderit mulierē ad concupiscendū
eam iam mechatur est eam in corde suo: qz
enī greco vocabulo adulter mechatur dicitur:
cū non aliena coniunx sed mulier videri phi
bet: apte veritas ostendit: qz etiā solo vi
su cum turpiter vel inupta concupiscit adul
teriū perpetrat. Glo. hoc ē vix in coniugato:
imo sine visu sola concupiscētia facit reū ad
ulterio. Dicitur etiā d. peni. di. j. c. Si cui etiā
non coniungat facultas concubendi cū coniuge
aliena: planum tamen sit eū aliquo modo
cupere: et si potestas detur esse facturū: nō mi
nus reus est q̄ si in ipso facto deprehendat.
Quintū itaqz genus adulterij committit i
adulterinis blanditijs et meretricijs: scz i
tactibus enormibz: in aspectibz turpibz: i
osculis libidinosis: verbis luxuriosis et si
millibz q̄ enarrare vetat humana verecun
dia. De q̄bus dicit Hiero. et ponif. xxxij.
q. iij. c. liberos. Ergo vt dixim⁹ in matri
monio opa concessa sunt: voluptates aut
que de meretricū capiunt amplexibus in
vxoze dānate sunt: nimirū: cum dicitur i di
cto. c. origo: qz nihil fedius ē qz vxozē ama
re quasi adulterā. Sed de his meretricijs
abusionibz postea latius videbitur. Sextū ve
ro genus adulterij committit in nimia fre
quentatione libidinis: ppter qd̄ efficaciter
p̄ficiendū concupiscētiā puocant et inflā
mant vtendo calidis et libidinosis in cibo
et potu: sese p̄ hmoi sumptionē potētiores
ad actum venereū reddentes: vt se mutuo
pluries cognoscāt: ac tam detestande tur
pitudini frequentius insistant vires natura
les penitus eneruantes: que cuncta sūt signa
concupiscētie mortalis: vnde sup dicto. c.
origo q̄dem honesta erat amoris: dicit glo.
scilz spes plis et vitatio fornicationis: sed
magnitudo. i. imoderata exactio p̄ nimio
ardore libidinis deformis: nihil autē in
terest ex qua honesta causa quis insaniat.
Et talis exactio imoderata graue pecca
tū: vt patz. xxxij. q. ij. q̄cqd̄ in se coniugati i
modestū: glo. i. supflūū: inuerecūdiū: scz p
blandicias meretricias: sordidū scz semen
emittendo gerūt: vitium est hoīm nō culpa
nuptiaz. Vnde ibidē. q. vij. c. non solum: i

fi. dicitur. Sūt q̄dam q̄ sicut animalia absqz
discretiōe indefinēter libidini seruiūt: q̄s
ego nec mutū pecoribz cōparauerim. De q̄
bus ps. xxxij. Nolite fieri sic equ⁹ et mul⁹.
Septimū deniqz genus adulterij committi
tur: cū ex impetu libidinis vilipēdit tps i
iure phibitū in diuersis casibz: put diffu
se patz in sermonibz d̄ tribus partibus p̄nē:
sermōe. xxxvij. ppter qd̄ hic breuiter per
trāseo. Prim⁹ casus ē impregnatio: cū mu
lier incipit p̄p̄quare ad partū: vñ. xxxij
q. iij. c. origo: dicit Hiero. de coniugato. In
nitent saltem pecudes et postq̄ vter vxo
ris intumuerit nō pdant filios. Glo. pecu
des enī post conceptū nō coeunt: nec mulier
faciat copiā sui corpis a cōceptiōe vsqz ad
purificationē. Sequit̄ i glo. Perit enī par
tus ex frequēti percussione. Scd̄ casus est
purgatio post partū: vñ. v. di. p̄cipitur. c.
Ad ei⁹ vxozē concubitu vir suus accedere non
debet q̄usqz q̄ gignit ab lacte. Ne igit q̄
filios suos ex praua consuetudine ad nutri
endū tradūt nisi prius purgatiōis tps trāsi
erit viris suis nō debēt cōmisceri: hoc ibi.
Et q̄ p̄cipue cauendū ē infra tps q̄ndecim
diez post partū. Dicit enī Augu. Semen
nō sit mixtū sanguine: qz q̄ncqz filij moriūt
ppter h̄. Et h̄ ē vix si in. xiiij. diebus post
partū mulieri cōmisceritis: et ampli⁹ nec
filios nec filias p̄creabis eo qz semen viri
cū sanguine mortificat. Terti⁹ casus est mē
struum naturale vñ in dicto. c. ad ei⁹: sub
dit: qz mulieres cū in consuetis mēstruis de
tinēt viris suis cōmisceri phibent: ita vt
illū morte lex sacra feriat: si q̄s vir ad mē
struam mulierē accedat vt patz Leui. vlti.
Scotus i. iij. dicit: qz nec ibi mors inflige
bat nisi p̄ pctō mortali. De causa illi⁹ phi
bitionis et peccati grā breuitatis h̄ supse
deo. Quart⁹ casus est tps sacz scz tps di
erū solēniū: ieiuniorū: p̄cessionū letaniarū:
que sūt tpa orōnis. De hoc patz. xxxij. q.
iij. in multis caplis: vnde cludit Aug.
qz si quis sacris noctibz vel diebz aut tpe iei
unij cōmiscet vxozē: ille mortalit̄ peccat
dūmodo temerarie fecerit. Dicit etiā Gre
go. in dial. qz mulier in nocte delectatione
victa et a viro cognita: demane veniēs ad
solēnitatē i ecclia s̄cti Stephani a diabo
lo fuit mox arrepta. Quint⁹ casus ē sacer
locus vbi nec debet exigi nec reddi si pot
alius locus haberi s̄m Alber. Sin autem
tūc in necessitate reddat vel exigat cū do
lore et displicentia: si vult euadere crimen

mortale. Secundū autē adulteriū est spiri-
rituale: qđ p eos cōmittit q̄ dogmatizant
errores ⁊ hereticas prauitates. De q̄ adul-
terio multa legunt in veteri testamento:
quia pni tunc erant ad errores ⁊ ad idola-
triā. Est autē grauius peccatuz q̄ adulte-
rium carnale cum aliena vxore: vñ. xxiiij.
q. vi. c. p̄nūl. ponunt multe ⁊ diuerse he-
reticoꝝ secte aduersus catholicā fidez ex-
orte: que ab aplis ⁊ sanctis patrib⁹ vel cō-
cilijs damnate sunt. Sed adhuc quicunq̄
scripturam sanctā aliter itelligit q̄ sensus
spūs sancti flagitat a quo scripta est: lz ab
ecclesia non recesserit scz p sententiā tamē
hereticus appellari pōt: ⁊ de carnis operi-
bus est eligens q̄ peiora sunt: vt ptz ibidē
c. heresis: ⁊ sunt vba Hiero. in epistola ad
Gal. vnde de hmoi doctorib⁹ erroꝝ habe-
tur. xxxviij. di. c. relatum. Postea vero p̄
textu simulate religionis inouate sunt he-
reses diuerse: de quibus habet in clem. d̄
here. in. c. ad nostrū. Sed quia de hac ma-
teria tactum est supra in. v. p̄cepto fmone
xviij. A. ⁊ sermone. xxij. A. B. ac etiā fmōe
xxx. A. B. ideo nūc breuitati p̄sulēs de h̄
p̄sequi p̄mitto. Ad laudem dei.

Utz simplex fornicatio ē mor-
tale pctm̄. Et utz aliqñ fuit licitū
h̄re p̄cubinā. Et de meretricibus
grauitateq̄ fornicatiōis: Ser. III

Non mechaberis.

N Exo. xx. Secūdo modo p̄ceptuz
istud exponit de omni p̄cubitu:
qui fit non q̄dem p̄tra fedus s̄ absq̄ fede-
re matrimoniali. Et sic exponit Isid. sup
Exodū: ⁊ ponit. xxxij. q. v. c. nō mechabe-
ris: id est nec quisq̄ p̄ter matrimonij fede-
ra feminis alienis admisceat ad explēdū
libidinem. Et fm hoc discerni possunt se-
p̄tem species adulterij. Prima dicit forni-
catio: q̄ large loquēdo vocat adulteriuz:
xxxviij. q. iij. in. c. dicat aliquis vxorē nō
habeo ido ancillā mihi associam: ⁊ infra.
Cur queritur tale contuberniū de quo na-
ti filij non sunt testes matrimonij sed adul-
terij: cur filij hmoi suscipiunt adulterini
qui patri pudori sunt non honori: dicente
scriptura. Adulteroꝝ filij sunt abomina-
tio: hec Augu. in quodam sermone de san-
cto Johāne. Ceterz licz fm Isidoꝝ omnis
imunda pollutio dicit fornicatio: vt patz

xxxij. q. vij. c. non solum: vbi subdit. Om-
nis imunda pollutio fornicatio dicit: q̄
uis quisq̄ diuersa turpitudinis volunta-
te p̄stituatur. Ex delectatione enī fornicā-
di varia gignunt flagitia: quibus regnū
dei clauditur vt homo a deo separetur. Et
ideo vt ibidez subditur: inter cetera septē
vitia fornicatio maximū est scelus: scilz ex-
tensiuē: quia per carnis imundiciā tem-
plum dei violat maculat enī corpus ⁊ ani-
mā: fm aplm enī qui fornicatur in corpus
suum peccat. Sequit. Sunt autem quidā
qui sicut animalia absq̄ discretionē inde-
sinenter libidini seruiūt: quos ego nec mu-
tis pecoribus cōparauerim. Pecora enī
postq̄ cōceperint vltra non indulgent ma-
ribus copiam sui: hoc ibi. Tamen vt dicit
xxxvi. q. j. in. s. cum ergo: fornicatio lz vi-
deatur esse genus cuiuslibet illiciti coitus
qui fit extra vxorem legitimā: specialiter
tamen intelligit in vsu viduarū vel mere-
tricum vel p̄cubinā. Unde fm Asten. in
sūma: fornicatio p̄prie dicta cōmittit quā-
do solut⁹ solutam vsu naturali cognoscit.
Et intelligunt solutus et soluta quolibet
vinculo scz coniugij: cōsanguinitatis ordi-
nis ⁊ religionis siue voti cōtinentie: que
tamē fornicatio granatur in virgine ⁊ mu-
tat speciem peccati vocaturq̄ stuprum in
scripturis. Ad maiorem autem euiden-
tiam primo queri potest: vtrum fornicatio
simplex sit peccatum mortale: p̄sertim cuz
Osee. j. p̄cepit dominus Osee. Vade sume
tibi vxorem fornicariam ⁊ fac filios forni-
cationum: ex quo videt non esse mortale
peccatum. In cuius etiam argumentuz in
sacra scriptura simplex fornicatio repitur
in antiquis patribus sine rephensione: si-
cut legitur Gen. xvi. d̄ Abraam q̄ accessit
ad ancillam suā Agar: et infra Gen. xxx.
legit de Jacob q̄ accessit ad ancillas vxo-
rū suarum Balā ⁊ Zelphā. Capitulo quo-
q̄. xxxviij. legit q̄ Judas accessit ad Tha-
mar quam estimauit meretricem: ergo nō
videtur esse mortale peccatum. Ad hoc dē-
cendum: q̄ absq̄ omni dubio tenendū est
q̄ fornicatio simplex sit mortale peccatū:
qđ patet tam rōne q̄ auctoritate. Primo
rōne ptz fm Tho. scda. 2. q. cluij. qz pctm̄
mortale est omne pctm̄ quod cōmittit di-
recte p̄tra vitam hoīs: fornicatio aut sim-
plex importat inordinationē q̄ vergit i no-
cumētū vite ei⁹ q̄ ē ex tali p̄cubitu nascitu-
rus. Videm⁹ enī i oib⁹ aīalib⁹ in q̄bus ad

educationē plis requirit cura maris et femine: quia in eis non est vagus concubitus: sed maris ad certam feminam unam vel plures: sicut patet in omnibus animalibus. Secus autem est in animalibus in quibus sola femina sufficit ad educationem fetus: in quibus est vagus concubitus. Manifestum est autem quod ad educationem hominis non solum requiritur cura matris sed qua lactat sed multo magis cura patris a quo est instruendus et docendus: ac in bonis tam exterioribus quam interioribus promovendus. Et ideo contra naturam hominis est: quod utatur vago concubitu: sed oportet quod sit maris ad determinatam feminam cum qua permaneat diu vel etiam per totam vitam. Et inde est quod naturaliter inest maribus in specie humana sollicitudo de certitudine plis quia eis imminet educatio plis: quod certitudo tolleret si esset vago concubitus. Hec autem determinatio certe femine matrimonium vocatur: et ideo dicitur esse de iure naturali. Quia quod fornicatio est concubitus vagus et contra bonum plis educandae: ideo mortale peccatum est: grauius utique secundum speciem quam peccata quae sunt contra bona exteriora ut furtum et filia. In argumentum huius secundum omnes leges: filii qui de concubitis sunt: vituperabiles sunt: et contumelia est in eis sic nasci: nec de iure patri in hereditate succedere possunt ab intestato: quod ordinatum est in penam delicti patris. Patet hoc etiam auctoritate. Item Augustinus super Exodus dicit et ponit. xxxij. q. iij. §. sed utrum: in fine quod nomine mechabe in isto precepto omnis illicitus concubitus atque illoz membrorum non legitime usus prohibitus intelligi debet. Et iterum Augustinus in questionibus deus. et ponit eo. ti. c. meretrices esse et ad meretrices accedere prohibet dominus: quare publice venalis est turpitudine. Dicitur enim deus. xxij. Non erit meretrix de filiabus israel neque scortator de filiis israel. Pro quo nota quod in dicto. §. si utrum: dicitur glo. quod hic videtur surge re inextricabilis strarietas. Item in deus. licitum erat habere concubinam et dare ei precium sue pudicitie et eam dimittere. Sic etiam habet Exodus. xxi. Si quis vendiderit filiam suam in famulam non egredietur sicut ancille exire consueverunt. Super quo dicit magister in historiis et alij doctores: quod tales vendebantur in concubinas ut seruirent in lecto: et ex consequenti de concubitis fierent uxores si placerent viris. Et tales quidam emere solebant pro seipso vel pro filiis suis. Si ergo sibi quis emerit et ei displicuerit eam accipere in uxorem: tunc non egredietur anno se-

ptimo sicut ancilla: id est sine precio: sed quod eam humiliavit dotem vestes et nuptias: id est virum ei providebat pro precio pudicitie: quod si ante septimum annum ei displicuerit vendendi eam alteri potestatem non habebit: nec pudicitie precium negabit: quod si eam in uxorem duxerit tunc iuxta legem uxorum faciet ei: nec sine libello repudij egredietur. Si vero non sibi sed filio eam emerit tunc iuxta morem filiarum faciet illi: scilicet dando ei dotem et alia pertinentia ad nuptias: hoc ex precepto quod parentibus puella nihil dabit pro munere sicut apud hebreos consuetum erat: ut patet in eodem. xxiiij. de parentibus Rebecce. Ratio huius est: quia pecunia quam parentibus dederat pro seruitio puelle computatur hic pro tali munere: quod si ista resutata filio suo alteram acceperat: tunc providebat abiecte nuptias: vestimenta: et precium pudicitie: scilicet dotem et hoc secundum arbitrium iudicis eo quod humiliata: id est deflorata est a filio suo. Et si ista tria non fecerit: id est si nec ipse eam deflorauerit nec etiam filius eius nec eam sibi nec filio in uxorem accepit: tunc more ancillarum gratis egredietur et absque precio sibi dato. Ex quibus liquido patet licitum fuisse iudeis habere concubinas. Sed in decalogo secundum interpretationem Augustini prohibita fuit omnis fornicatio. Tandem respondet glo. quod illud in deus. intelligitur de comparatiua permissione: hoc est: permittitur minus malum ut maius euitetur: ut patet. xxiiij. q. ij. c. Si quid verum. in glo. et. xxvj. q. ij. c. Hi qui: licet in veritate illud semper fuit peccatum. Dicitur etiam Tobie iij. Attende tibi ab omni fornicatione et propter uxorem tuam non patiaris crimine scire. Crimen autem in sacra scriptura dicitur esse mortale peccatum: unde dominus in vindictam habitus vitij filijs israel cum filiabus moabitum fornicantibus ut dicitur Ieremias. xxv. iussit dominus principes eorum suspendi: quia crimen non impediebatur: sed phinees pueniens executionem iussionis Zambri cum madanita fornicantem interfecit ac eternum sacerdotium peremerit: occisi sunt de populo propter illud crimine. xxiiij. milia. In noua quoque lege prohibita legitur ab apostolo dicente: j. ad Cor. v. Neque fornicemini sicut quidam eorum fornicati sunt et perierunt una die. xxiiij. milia. Iudicatur insuper ab eodem mortale peccatum: quod dicitur. j. Cor. vj. Nolite errare: neque fornicatores neque idolos seruientes neque adulteri etc. regnum dei possidebunt. Et iterum ad Gal. v. permittitur fornicatione cum quibus-

dam alijs vitijs subdit: qui talia agunt regnum dei non possidebunt. **Inc. xxxij. q. j. c. vlt.** dicit q de p̄iurio talis penitētia debet imponi qualis imponit de adulterio fornicatiōe homicidio et alijs criminalib⁹: et sic nunq̄ licuit habere cōcubinā. Ad obiectum igit̄ dicendum s̄m Tho. in. iiij. di. xxxij. q. vbi cūq̄ legis in veteri testamēto aliquos sanctos patres habuisse concubinas: vt Abraam Jacob Dauid et siles qd̄ necesse sit a peccato mortali excusari: oportet eas eē matrimonio iūctas: et tamē dici cōcubinas: qz aliquid habebāt de ratione vxoris et aliquid de rōne scubine. **Mā s̄m qz matrimoniu ordinat̄ ad suum p̄ncipalē finem qui est bonum plis: vxor viro iungit̄ insolubili iunctione vel saltē diuturna: et p̄tra hoc non est dispēsatio. S̄z q̄tuz ad secūdū finem qui est dispēsatio familie et cōmunicatio operū: vxor iungit̄ vt sociā. S̄z hoc deerat his que concubine nominabant̄ vnde nec Abraā Agar scubinas ad petitionē Sare dimittere potuisset nisi prius sup hoc et voluntatē dei p̄ respōsum receptisset. Dicit enī Richar. sup. iiij. di. xxxij. q. Agar fuit cōiuncta Abrae in dissolubili vinculo q̄tum ad mutuā potestātē corporū: vñ s̄m rei veritatē fuit vxor: sed quia non habebat auctoritatē matris familias in regimē dom⁹ et familie: nec p̄les sua succedere debebat in hereditate: ideo quo ad h̄ erat ancilla. Nec licitū fuisset Abraā eam a se eicere p̄pter monitiōez Sare: nisi sup hoc habuisset diuinū mādatum. Voluit autē deus eos separe nō q̄tū ad vinculū sed q̄tum ad cohabitationē et thoz: ad significandū illud ministeriū qd̄ explicat ap̄ls ad Gal. iiij. cū dicit. Abraam duos filios habuit. Cōcordat etiā ibidem Bonauē. Porro s̄m Tho. scda. 2. q. cluij Judam excusare a peccato fornicādo cum Thamar nō ē necessariū: qz fuit etiā actor venditiōis Joseph. Dicunt etiā cōiter doctores: qz l3 Osee p̄mo videt̄ dñs p̄cepisse qz Osee fornicatricē accipiēs faceret filios fornicationū: qz tñ eā accepit i vxorē: sicut etiā textus sonare videt̄ qui dicit. Sume tibi vxorē fornicationū. Et h̄ nō solū licitū est: vt patz. xxxij. q. j. c. integritas. h. cū g: et c. nō est culpā dūs: sed etiā meref̄ talem de sterquilinio vitioꝝ extrahēs: vt patz eē de spōsa: vbi dicit̄. c. Inter opa charitat̄ nō minimū ē errātes ab erroris sui semita reuocare. Et infra. Statuim⁹ vt oib⁹ q̄ publi**

cas mulieres d̄ lupanari extraxerint et duxerint in vxores qd̄ agūt in remissionē p̄ficiat p̄ctōꝝ. **Q** si q̄s p̄tendat tales fuisse dūtaxat scubinas nō vxores: sup h̄ q̄r̄ p̄t: vtz scubit⁹ scubinarius ex dispēsatione diuina possit fieri sine peccato mortali: p̄sertim cū dñoscit̄ esse h̄ vnus de p̄ncipis legis nature: scz h̄ bonum p̄ximi. Est enī h̄ bonū plis q̄ est p̄ncipalis finis carnalis scubit⁹ s̄m naturale iudiciū rōnis: finis aut̄ p̄ncipium ē in moralib⁹. Ad h̄ re spondet Richar. vbi supra: qz talis scubitus vt i plurib⁹ est p̄tra bonū plis: qz tollit debitū ordinē parentū ad p̄lem. Dicit enī Augu. ix. sup Gen. qz bonū plis est vt vt amāter suscipiat benigne nutriat̄ et religiose educes: q̄ bono vt i plurib⁹ caret p̄les genita p̄ scubitū fornicariū. Quia tñ p̄tingere p̄t qz hō cū muliere pueniat cū q̄ nō est m̄rimonialiter iūct⁹: et mulier cū viro p̄pter bonū plis: et qz p̄lem amanter suscipiat benigne nutriat̄ et religiose educet: et ideo videt̄ qz si non obstaret aliud q̄ rō supradicta: scubit⁹ scubinari⁹ i p̄dicto casu posset p̄ dispēsationē p̄ditōis legis nature non esse p̄ctm̄ mortale. Ergo dicendū: qz adhuc ē alia rō: qz scz in nullo casu p̄t fieri nude vel absqz corruptiōe debiti ordinis ad deum. **Mā talis viri scubit⁹ semp ē cū nō sua q̄tū ad talē vsum: et ideo semp corrūpit debitū ordinē ad dominū rei: et qz mulier nō ē sutiip̄ius s̄ dei: t̄do vir se carnaliter copulās cū muliere non sua: q̄tum ad talē vsum debitū ordinē ad deū corrūpit: de⁹ aut̄ facere nō p̄t qz act⁹ corrūpens ordinē debitū ad ip̄m sine p̄ctō mortali fieri posset. Et eadē rō est s̄m Richar. vbi supra di. xxvij. cur nō p̄t p̄trahi matrimoniu ad t̄ps qz seru⁹ alicui⁹ dñi habentis sup ip̄m plenitudinē p̄tātis: non p̄t sine cōcessione dñi illi⁹ et auctoritate: alteri p̄cedere q̄lecunqz potestātē in corp⁹ suū: s̄ q̄libet homo seruus est dei: q̄ sup quēlibet hoīem habet oīmodā plenitudinē potestatis: hinc null⁹ vir mulierē cōcedere potest aliquā potestātē in corp⁹: nec ecōuerso nisi ex cōcessione dei explicita vel implicita. Deus autē non solū non p̄cedit s̄ etiam p̄hibet inter virū et mulierē fieri mutuā cōcessionem suoz corporū q̄tum ad scubitū carnalē ad t̄pus: vt patz Matth. xix. vbi dicit. Quos deus iunxit homo nō separet. Verū est tamē: qz deus tanq̄ superior dñs sup virū et mulierē plenitudinē p̄tāt**

habēs facere posset: q̄ licitum eēt viro et mulieri pcedere sibi mutuo p̄tatez corporū suoz ad t̄ps: q̄uis h̄ licitū eē nō posset nisi p̄ auctem diuinaz. **Uñ dicit Tho. scda. 2. q. cliij. q̄ fornicatio d̄r esse pctm̄ in quā tū est s̄ rōnem rectā: ratio aut̄ hoīs est re- cta s̄m qd̄ regulat̄ volūtate diuīa q̄ ē p̄ma regula et sūma: et ideo qd̄ homo facit ex vo- luntate dei obediens eius p̄cepto: non est p̄tra rectam rōnem: q̄uis esse videat̄ p̄tra cōmunem ordinē rōnis: sicut etiaz non est p̄tra naturā qd̄ miraculose fit virtute diuī- na: q̄uis p̄tra cōmunē cursū nature. Et ideo sicut **Abraā** nō peccauit filiū inocētē volendo occidere: p̄pter qd̄ obediuit deo: q̄uis h̄ s̄m se p̄sideratū sit cōiter s̄ rectitu- dinē rōnis humane. Sic etiā **Osce** nō pec- cauit ex p̄cepto diuino fornicando: nec ta- lis cōcubitus fornicatio p̄prie dici debet: q̄uis fornicatio noīet̄ ad cōem cursū refe- rēdo. Sic etiā **Jacob** excusat̄ a mendacio **xxij. q. ij. q̄rif. s̄. item** opponit̄: et **israelite** a furto. **xliij. q. v. dixit dñs: et Samsō** ab ho- micidio. **Sitr et Abraā: vt ptz. xxij. q. v. c. si nō licet: circa si. et etiaz Phinees: vt ibi q. viij. c. occidit. Et sic ptz q̄ oīs fornicari- us et p̄cubinaris p̄cubit⁹ ē phibitus: tā in lege nature q̄ etiā in lege Moysi et grē. Maxime tñ phibitus est p̄cubitus hmōi cū meretrib⁹: vt. xxxij. q. iij. c. meretrices eē et ad meretrices accidere phibet dñs: scz **Deus. xxij. vbi dicit. Nō erit meretrix de filiab⁹ israel neq̄ scortator de filiis isrl. Pro quo nota s̄m **Asteñ. q̄ meretrix dici- tur duob⁹ modis. Uno mō q̄ vagā sequit̄ libidinē. Et d̄r vaga libido ad differentiā fornicationis in q̄ ē determinata libido re- spectu vni⁹ persone: vt cū vna vni adheret eē qd̄libet vinculū. s. matrimonij voti con- sanguinitat̄ affinitat̄ et similitū. Alio mō d̄r meretrix cui⁹ publice venalis ē turpitu- do: et ad talē accedere phibet dicta aucto- ritas. vnde meretriciū est damnatū: lz sub dissimulatiōe pmittit eccl̄a: forte s̄m **Mo- sti. vt maius malū euitet: qz q̄ nimis emū- git elicit sāguinē. Et s̄m leges meretrices sunt vilissime q̄s iudicat lex indignas le- gum obseruatiōe seu p̄ legē illaqueari. C. de adulc. l. q̄ adulteriū: i si. Et lz qd̄ā som- niare conāt̄ illicitū p̄cubitū cū meretrice minoris eē criminis q̄ cū alia soluta et cor- rupta: tñ hmōi nō modicū errant et mētita est iniquitas sibi: cū econtra talib⁹ cōmisceri pctm̄ aggrauet. Cui⁹ ratio ē: qz cū putat se**********

simplicē fornicatiōez p̄petrare cōmittit ad ulteriu⁹ incestū sacrilegiū vel filia: vl saltē se cōmittit piculo et discrimini maior⁹ pec- cati: cuz ex oī statu mundi libido meretri- cū accrescit tā numero q̄ malicia. **Hinc su- per illud **Deus. xxij. nō erit meretrix et. dicit glo. q̄ ad eas phibet accedere q̄z est venalis turpitudine qd̄ ē p̄prie meretricuz.****

Et aut̄ aliq̄liter inotescat grauitas hui⁹ peccati sciendū: q̄ sunt qd̄ā gradus luxu- rie q̄tū ad aggrauatiōem peccati. Prim⁹ et infim⁹ gradus luxurie ē p̄sensus in delectationē peccati: de q̄ dicit **Tho. scda. 2. q. cliij. arti. iij. q̄ nō solū p̄sensus in actū s̄ etiā p̄sensus in delectationē mortal⁹ pec- cati ē mortale pctm̄. S̄z de h̄ lati⁹ ptz s̄mo- ne. x. hui⁹ p̄cepti. Scd̄s vero grad⁹ ē p̄sen- sus i actū peccati mortal⁹: scz luxurie: qd̄ graui⁹ ē q̄ solus p̄sensus in delectationē. Et loquor h̄ de p̄sensu in actū simplicē for- nicationis: qz p̄sensus i stuprū raptū adul- teriū aggrauaret pctm̄. Terti⁹ gradus est cuz talis p̄sensus in actū p̄fouet̄ libidine sensuū exteriorū: vt visu amplexu verbo ta- ctu et similib⁹: de q̄ dicit in euangelio dñs. **Qui viderit mulierē ad p̄cupiscendū et. hoc enī in suo genere ceter⁹ parib⁹ graui⁹ est p̄iorib⁹ peccatis: q̄uis ex q̄busdaz cir- cūstātijs posset p̄trariū cōtingi: vñ et i hac vltima peccati specie illa peccata graui⁹- ra iudicant̄: q̄ vehementiorē libidinis ar- dorē excitāt: vñ s̄m **Tho. vbi supra: lz iam dicta pctā s̄m se bonū plus humane nō im- pediāt: habēt tñ rōnem peccati mortal⁹: eo q̄ p̄cedūt ex libidine q̄ radix ē hui⁹ im- pedimēti. Quartū ho gradū tenet p̄cubi- tus cū vxore q̄ p̄ affectum excedit limites m̄rimonij: vt cū q̄s attēdit nō qz vxor s̄ qz mulier: idē facere parat⁹ si nō eēt ei⁹ vxor: et tal enī peccat i duob⁹. Primo qz si itēdit plē s̄ libidinez: et sic peccat s̄ legē nature. Dicit enī **Tho. super. iij. dis. xxxij. q̄ illa actio d̄r eē s̄ legē nature qz nō ē p̄ueniens fini debito: siue qz nō ordinat̄ i ipm̄ p̄ intē- tionē agētis: vel qz de se nō ē illi fini p̄por- tionar⁹. Finis aut̄ quē ex p̄cubitu natura intendit ē p̄les p̄creanda educāda et insti- tuenda: et vt h̄ bonū q̄reret̄ posuit de deie- ctationē in coitu: vt dicit **Cōstanti⁹. Qui- cunq̄ s̄ vti⁹ p̄cubitu p̄pter delectationēz q̄ in ipō est: non referendo ad finē intentū a natura: p̄tra naturā facit licz etiaz sit ta- lis p̄cubitus q̄ ad illuz finem p̄uenienter ordinari possit: sicut in matrimonio: quia**********

non querit plis pcreationē sed ppriā deletionē. Similiter fornicariā vī ꝑcubinā cognoscens etiā causa plis pcreande: cōtra naturā facit: quia hoc est ꝑtra bonum plis pcreande: ꝛ sic talis ꝑcubitus nō est pprie ad intentū finē referibilis: qz nec est heres successionis: nec sanguinis: nec ē testis matrimonij sed adulterij: nec parētibꝫ est honori sed pudori: vt patz plane. xxxij. q. liij. c. dicat aliquis. Hinc dicit Eccl. xij. Erubescere a patre ꝛ mīe de fornicatiōe. Secūdo vero peccat in hoc qꝫ ex aliqꝫ supputatione paratus ēē incidere fornicationē ꝑpter affectuz libidinōsū quē gerit ad ꝑpriam vxorem: scz in casu quo non esset eiꝫ qꝫ si esset vxor alterius tunc nihilominꝫ de liberaret cum ea peccare: tūc iudicaret ad ulterium. Ad laudem dei.

De stupro et eius grauitate ac pena. Item de excellētia virginitatis et in quo pprie consistit virginitas: Sermo III

Non mechaberis.

N Exo. xx. Scda vero species istius mechie vocat stuprū. De quo dicit xxxvj. q. j. in. s. cum ergo. Stuprū autē est pprie virginum illicita defloratio: qñ videlicet non ꝑcedente coniugali pactione vtriusqꝫ volūate virgo corrupit: patre iniuriā ad animū statim post cognitionē non reuocāte. Et istud qꝫdez stuprum sicut est turpius exercitio: sic est maius in vitio qꝫ simplex fornicatio: ꝛ cōparat quodammodo adulterio. Dicit enī Ambro. lib. de patriarchis. Nemo sibi blandiat de legibus: omne stuprū adulteriū est. Ad cuiꝫ euidentiā queri potest: vtz stuprum poni debeat species distincta luxurie: ꝑsertim cū stuprū importat illicitā virginum deflorationem: vt dictum est: sed hoc esse pōt soluti cum soluta qꝫ ꝑtinet ad fornicationem. Ad hoc rñdet Tho. scda. 2. q. cliij. qꝫ vbi circa materiā alicuius vitij specialis aliqꝫ deformitas occurrit: ibi poni debet determinata species illiꝫ vitij. Luxuria vō peccatum est existens circa venereas delectationes ꝛ opationes. In virgine igit existēte sub custodia patris: occurrit qꝫdam specialis deformitas si corrupat: tā ex pte puelle qꝫ ex parte patris. ꝑrimo ex parte puelle: quia ex hoc qꝫ violat nulla pactione

ne coniugali ꝑcedēte: multuz impeditur a legitimo matrimonio ꝑtrahendo: ꝛ ponitur in via meretricandī: a quo retraheretur ne signaculū virginitatis amitteret. Multum etiā eam damnificat: ꝛ sic facit ꝑtra iusticiam. Nam ꝫuis eam vī non corrumpat: tamen eam seducit. Et sic obligat illi ad restitutionē multiplicē. ꝑrimo qz impedit eam ad casum multoz vitiōz: sicut enī rupta clausura vinee multi postmodū intrant spoliānt ꝛ ꝑculcāt: sic fracto sigillo castitatis iam a multis impetit: inuaditur ꝛ ꝑculcatur. Dicit enī Eccl. ix. Omnis mulier que est fornicaria quasi sterꝫ in via ab omnibꝫ ꝑtereuntibꝫ conculcabit. Et qz virginalem amisit verecundiaz: quotiens occasione illius peccat: totiens stuprator peccati ꝑiceps efficit: quia regula iuris ē in. vj. qui occasionē damni dat: damnum dedisse videt. Secundo magis abstulit illi bonam famā qꝫ quicūqꝫ detractor: que fama ꝑciosior est quibusuis bonis tēporalibus. Dicit enī Eccl. xij. Curam habe de bono nomine: hoc enī magis ꝑmanebit tibi qꝫ mille thesauri magni ꝛ ꝑciosi: ꝑpter quod tenet ad illius restitutionē si restitui potest: sin autē: tunc restitutio fieri debet in equialēte ꝑut ē possibile: vt extra ne lite pen. c. ecclesie sancte marie. Tertio quis abstulit illi bonū irrecupabile vel irrecōpensabile: quia virginitas amissa nō recipit recuperationē nec etiā recōpensationem cum non sit digna ꝑderatio contentis anime. Dicit enī Augu. li. de virginitate: qꝫ ꝫiginalis integritas ꝛ ꝑpriam cōtinentiam ab omni cōcubitu imunitas angelica portio ē. Et itez ibidē ait: ꝑdulchritudinē qꝫ pōt maiorē estimare decore ꝫginitis: qꝫ amat a rege: ꝑbat a iudice: dedicatur a dño: ꝫsecrat deo: vñ i euāgelio ceterum fructꝫ ascribit ꝫginitati. Ad restitutionē igit huiꝫ maxie iacture qꝫ inuenitur idoneꝫ? Silt ex pte parentū occurrit deformitas: qz de custodia filie sollicitudinē gerere debet: sicut illud Eccl. xlij. Sup filiā luxuriōsā ꝫfirma custodiā: ne qñ faciat te in opprobriū venire inimicꝫ. Nō solū parētes sꝫ etiā alij ꝑximi cognati ꝛ amici sibi reputant illatū magnum dedecus: cum eorum cognata: contempto virginitatis honore fuerit publice fornicationi subacta: vnde parētes eius potius sustinerēt magnā iacturā rex ꝫaliū: qꝫ defloratiōez ꝫginee honestatꝫ: ꝛ sic stuprator obligat etiā

eius parētib⁹ ad restitutionē. Hinc p̄ceptū est Exod. xxij. ⁊ Deut. xxij. q̄ si seduxerit quis virginē necdū desponsatā: scz Ab̄is vel donis inducendo eam in cōsensum copule carnalis: dormieritq; eaz: dotabit eā scz dote vxoris ⁊ habebit eam vxorē: et estimabit⁹ dos iux̄ facultatē corrupētis ⁊ dignitatē puellē. Insup dabit patri puellē q̄nq̄gita siclos argēti p̄ iniuria sibi facta: qz puella erat i eius tutela: ⁊ sic corruptor ad duplicē obligat⁹ dotē: vnā patri ⁊ aliā puellē deflorate. Et cū hoc tenebat⁹ eaz in vxorē accipe: si pater puellē voluerit sibi dare: nec postea poterat eā repudiare: q̄ si pater eā i vxorē dare noluerat: eo q̄ nobilitat⁹ potētio: vel ditior erat aut aliā q̄cunq; rōne: tenebat⁹ nihilomin⁹ dare patri puellē dictos. i. siclos ⁊ si non poterat soluere: tunc tenebat⁹ ad equualētā seruire seu p̄ aliā viā satisfacere: ⁊ h̄ q̄dē in lege veteri. Verūtū in noua lege q̄ est lex perfectionis s̄m rectam restitutionis obligationē: corruptor virginis in casu quo nō duceret eaz vxorē: nedū dēnare debet ad dotandum corruptā iux̄ modū dotis quā virginē accipe s̄sueuerunt: q̄ vt dictū ē estimat⁹ iux̄ facultatē corrupētis ⁊ dignitatē puellē: sed etiā s̄m iusticiā obligat⁹ vltra q̄tū rōne illius corruptionis et⁹ dicitio deterior facta ē. Exempli grā. Si q̄s eā prius duxisset p̄ centū libris ⁊ nūc non vellet eā ducere nisi p̄ ducent⁹: tūc s̄m merā iusticiam corruptor daret ei ducētis libras s̄m Jo. an. in c. si seduxerit: ex de adul. et stupro: et s̄m Hein. boyc: in. c. puenit: eo. ti. Ad maiorem tñ euidentiā q̄r potest: an ⁊ q̄s virginē corrupens obligat⁹ ipam in vxorē ducere vel dotare. Ad hoc r̄ndet Hein. boyc: i dicto. c. puenit: q̄ si corruptor virginis ē talis: q̄ ipam in vxorē ducere non pōt: vt qz iam vxoratus est: vel religiosus aut in saceris aut voto continentie p̄strictus: seu cognouit eius cognatā aut affinē: ⁊ tūc ipam dotare debebit: vt dicto. c. si seduxerit. Cū enī quis obligat⁹ ad dno copulatiue seu alternatiue: tunc si alter facere non pōt: ad alter qd̄ facere potest tenebit⁹. Sed in dicto. c. si seduxerit aut obligat⁹ accipe v̄l dotare: q̄ si non posset eā dotare tūc castigatus ⁊ excomunicat⁹ in monasterio recludetur: vt patz in dicto. c. puenit: in glo. vñ debet esse castigatus s̄m q̄ visum fuerit iudici: ⁊ excomunicat⁹ quo ad cōmunionē sacramentorū quousq; visum fuerit sup̄iori:

vt patz ibidē in glo. Et de monasterio nullā sibi erit egrediendū sine p̄ceptione licentia: vt ibidez in textu. Et hoc est verū etia si sit clericus: vt notat Abbas ⁊ Jo. an. in dicto. c. si seduxerit. Si vero potest eam ducere in vxorē: tunc si placet tam corruptor q̄ corrupte m̄rimoniū strabere possunt etia inuitis pentib⁹ s̄m Bern. ⁊ Hosti. q̄ si placet soli corruptori s̄m nō corrupte tunc corruptor non tenebit⁹ ad eam dotandam: cū ad alter duorū solūmodo teneat⁹ ⁊ in optione sua videat⁹ esse quid velit eligere: vt in dicto. c. puenit. Qd̄ tamē intelligendū est sane: nisi corruptorē admiserit indignum suo coniugio: tūc enī s̄m aliquos ⁊ rationabiliter locū habet id quod ponitur in dicto. c. si seduxerit: vbi subdit. Si vero pater virginis eaz dare noluerit pecuniam reddet iux̄ morē dotis quaz virginē accipe s̄sueuerunt. Glo. ibidē: que scz pecunia vel dos estimabit⁹ iuxta facultates ipsius stupratoris et dignitatē puellē. Hec fuit olim pena i Exo. Sed hodie est illa q̄ ponit⁹ in dicto. c. puenit: vt iam tactus est. Si deniq; placet soli corrupte s̄m non corruptori: tunc corruptor tenet eaz dotare s̄m Bern. in dicto. c. puenit: et nihilomin⁹ castigatus put iudici videbit⁹: excomunicatusq; s̄m modū p̄dictū i monasterio recludetur: in quo agat penitentiā nō p̄petuam sed ad tēpus s̄m arbitriū sup̄ioris. In quibus satis liquet q̄tum ecclesia militās pōderat maledictū stuprū virginū supra simplicem fornicationē. Hic igif p̄mo queri pōt v: p̄ virginitas sit excellentior matrimonio: p̄sertim cum dicit Augu. in li. d̄ bono cōiugali: q̄ non impar meritū continentie ē in iohāne qui nullas exptus est nuptias: ⁊ in Abraā qui filios generauit: sed maioris virtutis maius est meritū: imo bonū cōmune potius est bono priuato: vt patet p̄ phm. j. ethicoz: sed coniugū ordinat⁹ ad bonum cōmune: scz ad plem p̄creandā et educandā in seruitio dei. Dicit enī Augu. de bono coniugali. Quibus ē ad salutē hominis hoc est concubitus ad salutē humani generis. Sed virginitas ordinat⁹ ad bonū speciale: vt scz vitent tribulationē carnis quas sustinent cōiugati ⁊ cogitent ea que domini sunt. Ad hoc respōdet Tho. scdā 2. q. elij. q̄ sicut patet in li. Hieronymi cōtra Iovinianū: hic fuit error Ioviniani q̄ posuit virginitatem non esse matrimonio p̄ferendā. Qui qdē error p̄cipue destruit

exemplo christi: qui et matrem virginem elegit
 et ipse virginitatem seruauit. Et ex doctrina
 apostoli q. 1. ad Cor. vij. Virginitatem con-
 sultit tanquam melius bonum. Destruit etiam ra-
 tione: quia bonum diuinum est potius humano
 bono: et bonum anime preferat bono corporis:
 similiter bonum contemplatiue vite preferat
 bono actiue vite: dicente domino: Maria
 optimam partem elegit: virginitas autem ordi-
 natur ad bonum anime secundum vitam contempla-
 tiuam: quod est cogitare ea que dei sunt: con-
 iugium autem ordinatur ad bonum corporis quod
 est corporalis multiplicatio generis huma-
 ni et pertinet ad vitam actiuam: quia uir et mu-
 lier in matrimonio uiuendo necessarium ha-
 bent cogitare que sunt mundi: ut patet per
 apostolum. 1. Cor. vij. unde indubitanter vir-
 ginitas continentie coniugali preferenda est.
 Et licet bonum commune melius est bono prua-
 to si sit eiusdem generis: potest tamen bo-
 num priuatum esse melius secundum genus suum: et hoc
 modo deo dicata virginitas carnali fecun-
 ditati preferatur. Dicit enim Augustinus 11. de uir-
 ginitate: quod fecunditas carnalis: etiam illarum
 que in hoc tempore nihil aliud in coniugio
 quam prolem requirunt: quam accipient christo:
 pro amissa uirginitate compensari non posse cre-
 denda est. De Abraam ergo et Iohanne di-
 cendum est: quod meritum non solum pensatur ex
 genere actus sed magis ex animo operan-
 tis. Hinc etiam opus quod secundum se iudicatur in dif-
 ferens secundum animum operantis redditur meri-
 torium uel demeritorium: et ideo suadet apo-
 stolus. 1. ad Cor. x. dicens: Sine manducatione
 siue bibitione aut aliquid aliud facitis: omnia
 ad gloriam dei facite: ubi dicitur glo. Si enim
 hec recte fiunt laudes dei sunt. Abraam igitur
 animum habuit sic dispositum: quod paratus fu-
 isset seruare uirginitatem si tempore congruum
 fuisset: sed tunc ex charitate diuino obtempe-
 rauit mandato: quo dixit: Crescite et mul-
 tiplicamini et replete terram. Et ex hoc in eo
 meritum continentie conjugalis: equatur meri-
 to continentie uirginalis in Iohanne respectu
 primij substantialis: non tamen respectu primij
 accidentalis: quia dicit Augustinus 11. de bono
 coniugali: quod Iohannis celibatus et abrahe con-
 nubium pro tempore distributione christo mi-
 litauerunt: sed continentiam Iohannis etiam
 in opere. Abraam uero in solo habitu ha-
 bebat: opus autem respicit premium acciden-
 tale. Hinc concludit Augustinus 11. de uirginitate
 dicens: Certa ratione et certarum scriptura-
 rum auctoritate nec peccatum esse nuptias in-

uenimus: nec eas bono continentie uirginalis
 ac uidualis equamus: hec ille. Verum
 tamen quantum simpliciter loquendo ceteris
 paribus castitas uirginalis sit melior quam con-
 tinentia coniugalis: potest tamen coniugatus
 esse melior quam uirgo duplici ratione. Primum
 quidem ex parte ipsius castitatis: cum scilicet con-
 iugatus habet animum magis paratum ad uir-
 ginitatem seruandam si oporteret quam ille qui
 actu est uirgo. Unde Augustinus 11. de bono
 coniugali instruit uirginem ut dicat. Ego non
 sum melior quam Abraam: sed melior est casti-
 tas celibum quam castitas nuptiarum. et postea
 ratione subdit dicens: Ad enim ego nunc
 ago: melius illi egisset si tunc agendum esset:
 quod autem illi egerunt sic ego non agerem: etiam
 si nunc agendum esset. Secundo quia forte ille
 qui non est uirgo habet aliquam excellentio-
 rem uirtutem quam non habet is qui est uir-
 go ex eo quod uehementius inheret deo et ua-
 cat rebus diuinis. Nam finis ex quo uir-
 ginitas laudabilis redditur est uacare rebus
 diuinis. Hinc dicit Augustinus 11. de uirgi. Nec
 nos in uirginibus predicamus quod uirgines
 sunt: sed quod deo dicite pia continentia uirgi-
 nes: alie namque fatue uirgines appellantur.
 Preterea notandum secundum Richardum in 111. di.
 xxxij. quod uirginitas accipi potest dupliciter.
 Primum improprie scilicet per negationem actualis
 concupiscentie cuiuslibet uenerie delecta-
 tionis cum carnis integritate: et sic quelibet
 mulier nascitur uirgo: nec talis uirginitas
 est uirtus: quia carnis integritas non est uir-
 tus nec pars essentie uirtutis: nam essentia
 tota cuiuslibet uirtutis est in anima secundum Au-
 gustinum 1. de ciuitate dei. c. xvij. et 11. de bono con-
 iugali dicit: quod continentia non corporis sed ani-
 mi est uirtus. Sed integritas carnis est quod-
 dam ornamentum et decor eius accidentaliter ex-
 trinsecus assistens. Et perditur potest absque di-
 minutione uirtutis uirginitatis: ut patet
 in uirginibus per uolentiam corruptis: de quibus
 plura habentur. xxxij. q. v. in prin. et in
 multis. c. sequentibus. Secundo uero accipitur
 proprie scilicet pro habitu quo nisi assistit ratio-
 nabilis causa necessitatis uacandi carna-
 li copule: determinatur uoluntas ad prom-
 pte et facilliter respuendum omnem ueneriam
 delectationem: non tamen illicitam sed etiam licitam
 ut mens liberius spiritualibus uacet: iuxta
 illud apostoli. Mulier innupta et uirgo cogitat
 que dei sunt ut sit sancta corpe et spiritu: et
 sic uirginitas est uirtus. Sic enim est habi-
 tus bonus habentem perficiens et opus eius bonum.

reddēs. Nec tamē est virtus distincta a cō
iugali castitate: qz vtraqz determinat volū
tatē ad id qd̄ recta rō dīctat obseruandum
circa venereas voluptates. S; pfecti^o ad
hoc determinat volūtatē v̄ginitas q̄ d̄iu/
galis castitas: r̄ sic differre vident̄ sic vir/
tus imperfecta r̄ pfecta: q̄ p eētīā nō distin/
guunt̄. Habit^o ḡ v̄ginitatis fuit in Ab/
raam qui p illo tpe determinabat volūta/
tē eius ad iugalē cōcubitū ppter bonum
plis ex p̄cepto diuino p̄creande: sicut po/
stea nō existente p̄dicta necessitate determi/
nauit volūtatē sancti Iohānis ad respuen/
dū oēm delectationē venereā: qz sic in tpe
legis scripte maioris erat meriti stat^o cōiu/
gato r̄ qui precipiebat p̄ multiplicationes
fidelīū: q̄ ab oīni venerea delectatōe absti/
nētū q̄ p̄hibebatur: sic in tpe gratie qd̄ est
t̄ps multiplicatiōis fidelīū ad generatōes
spiritaliū maioris ē meriti status abstinē/
tū ab oīni venerea delectatione. Qz si duo
stat^o referūt ad diuersa tpa: sic quolibz sta/
tu p̄siderato in suo optimo vn^o alteri nō p̄/
ferē. Unde Aug^o. in li. de bono d̄iugali dī/
cit. Nō est impar meritū p̄tinētīe in Iohā/
ne q̄ nullas expertus ē nuptias r̄ in Abra/
am qui filios genuit. Ex quo concludit̄ qz
si modo necessitas imineret vacādi carna/
li copule p̄ diuinū p̄ceptū explicata sicut
antiquit^o: tūc si virgo ppter hāc necessita/
tē pure vacaret carnali copule: firmīter p/
ponēs hac necessitate trāsacta ab oī dele/
ctatiōe venerea abstinere: ī tali v̄gine v̄gi/
nitatis habit^o nec corrūpēt nec minuerēt
r̄ p̄ p̄sequēs nō caderet ab illo statu mētīs
quē v̄ginitas sup̄addit castitati d̄iugali:
q̄uis caderet a statu integritatis carnis.

Ceterū simplr loquēdo stat^o r̄ habit^o vir/
ginitatis maioris ē meriti q̄ castitatē d̄iu/
galis: sicut p̄fectū excedit īp̄fectū: r̄ īdo
ei ascribit̄ aureola. Est aut̄ aureola gaudi/
um alicui^o b̄tī qd̄ ei dat̄ p̄ opib^o a se fact^o:
habētib^o rōnē excellētis victorie: p̄ qd̄ ap/
parebit̄ exteri^o in corpe qd̄ā decor qui p̄di/
ctū interi^o gaudiū exteri^o declarabit. Et sic
aureola p̄ncipalit̄ r̄ q̄si eētīalit̄ erit ī aīa:
s; ei^o signū erit aliqd̄ sensibile apparens in
corpe: siue signū illud fuerit effectū ab in/
teriori gaudīo siue nō: qd̄ maxīe dīco pro/
pter cicatrices martyrū: q̄ vident̄ eē signū
aureole martyrū cū tñ ab ea nō sūt effecte.
Angel^o aut̄ nō debet aureola qz v̄ginitas ē
illis cōnaturalis: nec h; in eis rōnē victo/
rie: sicut nec pugne. Solī v̄gini debet: qz

victoria excellētissimā hab; s; carnales cō/
cupiscētias: hec Richar. in. iij. dī. xlii.

Ceterū inter alia v̄ginitas ppter quinqz
m̄rimonio p̄ferenda ē. Primo qz stat^o vir/
ginitatis ē status angelic^o: vt quē de^o fecē
in celo in ordine angeloz: oīs em̄ angeli
virgines r̄ incoīndnati dīci p̄nt. Vñ Hier/
ro. de assūptōe ait. P̄fecto in carne p̄ter
carnē viuere nō terrena vita est s; celestis:
r̄ in carne angelicā gloriā q̄rere maior^o me/
riti ē q̄ h̄re: eē em̄ angelū felicitatis ē: esse
hō virgine v̄tutis: dū hoc obtinere nitit̄
cū grā qd̄ habet angel^o ex natura. Et Am/
bro. de viduis. Sup̄gredit̄ v̄ginitas p̄di/
tionē nature p̄ quā hoīes assimilant̄ angē/
lis: maior tñ est victoria virgīnū q̄ angelo/
rū. Angeli em̄ sine carne viuūt: virgines
aut̄ in carne triūphant. Secūdo qz status
virginitatis est status īnocētīe. Nā si pec/
catū nō fuisset semp virginitas p̄mansisset
eo qz nūqz in mēbris illis corruptio extitit̄/
set: taliter nanqz fuissent vsi mēbris illis
sicut vtebant̄ oculo vel manu. Vñ Aug^o.
xliij. de ciui. dei ait: qz in statu īnocētīe po/
tuisset vir vxorē cognoscere salua pudoris
integritate. Et iterū de fide ad petrū idem
ait. Si hō non peccasset mulier sine dolore
pareret r̄ etiā v̄go p̄maneret. Tertio qz sta/
tus v̄ginitatis ē stat^o singular^o b̄ndictōis
Nā b̄ndictō v̄go sp̄so terreno nuptura: q̄
b̄ndictio valet ad multiplicationē filioz:
si saltē cū dei timore debitaqz intētōe m̄ri/
monīū aggressi fuerit ppter reuerētīā b̄ndī/
ctiōis accepte p̄ tres dies vl̄ duos aut saltē
primā noctē ī v̄ginitate p̄manēdo sic p̄su/
lif. xxx. q. v. c. alter. r̄. xliij. dī. c. sponsus.
Cōsecrat̄ r̄ v̄go eterno regi nuptura felici/
ter: q̄ b̄ndictio vl̄ p̄secratio p̄ votū ratifica/
ta multū valet ad crescēdū in gratijs r̄ vir/
tutib^o. Vñ b̄tā Agnes. Anulo suo subar/
rauit me: q̄prop̄t̄ r̄nunt̄ accipe t̄palē sp̄sū
p̄fecti fillū: ei p̄ferēs sponsū xpm. Quarto
qz stat^o v̄ginitatē ordinat̄ ad aīe bonū s; v̄/
vitā p̄tēplatiuā qd̄ ē cogitare ea q̄ dei sunt
quō placeat deo: m̄rimoniū aut̄ ordiat̄ ad
vitā actiuā. s. ad hūani gener^o multiplica/
tionē: ppter quā necessariū h̄nt cogitare q̄
sūt mūdi: vñ sic nuptie replēt terrā: sic v̄gi/
nitas paradīū. Quinto qz potissime stat^o v̄/
ginitatis elect^o ē a d̄no iesu tāqz optim^o r̄ a
sua b̄tissima m̄re q̄ docta fuit ab īnstructū
sp̄sūctī ad īseqndū apicē oīs p̄fectōis: vñ
d̄ns ī euāgelio. Sūt eunuchi q̄ se castrauē/
rūt ppter regnū celoꝝ q̄ p̄t capere capiat.

Christus insup Jobanē nubere volētē induxit ad virginitatē suādā: qz nimitz vt dicit Dama. li. iij. Quāto angelus hoīe superioz tāto virginitas ē nuptijs honorabilior. Et si qrit: i q ppele pstat rō virginitatē. Būdz Tho. scda 2. q. clij. q i delectiōe venerea tria sūt. Prīmū ē ex pte corpis tm̄. s. viola- tio signaculi vaginalis: r h p accidēs se hz ad moralē actū q nō pferat p se nisi fm ea q sūt aīe: r sic integritas illi mēbz p accidēs se hz ad virginitatē. Mā si ppter rōnabilem cām bñficio medici vl obstetricis amittit signaculū: nō amittit virginitas. Scdm̄ est solū ex pte aīe. s. ppositum nō pueniēdi ad delectationē venereā: r h formalr r ppleti ue se hz ad virginitatē: qz rō moralīū actū in eo qd ē rōnis cōplet. Tertiū ē aut ex pte vtriusqz vtpote i q pūgīf id qd ē aīe cum eo qd est corpis. s. ipa resolutio semīs delectationē sensibilē causās: r h se materialit hz ad actū moralē: qz sensibiles passiones sūt materia moralīū actū: r virginitas materialr pstat in imunitate a delectatiōe venerea q ē in semīs resolutione. Que resolutio duplr ptingere pōt. Prīo ex mētis pposito p pūbitū vl sine pūbitū vt p tactū vl solā cogitationē: r sic virginitas amittit nūqz recuperāda: qz nō ē amissio p solam volūtātē sine semīs resolutione recupera- ri pōt. Scdo vero p ppositū r volūtātē: sic in dormiēdo vl ex infirmitate nature fluxū semīs patiēdo: vl p violētā illatā ab hoīe vl demone: mēte tm̄ nō cōsentiēdo. Et simi- le ē si aliqua cognoscere carnalit in dor- mitiōe vl ebrietate: nisi forte hac intētiōe qreret somnū vl ebrietatē: qz nūqz amittit virginitas sine p̄sensu mentis. Ad laudem dei omnipotentis.

De raptu vario r eius gravitate: ac de maledictis p̄siliatricibus que gerunt officium lingue tertie:

Sermo V

Non mechaberis.

N Exo. xx. Tertia p̄ide spēs huius mechie vocat raptus. De q dicitur. xxxvj. q. j. in. h. cū q: q raptus admittit cum puella violēter a domo p̄tis ducit vt corrupta i vxorē habeat: siue puelle solū modo siue pentibz tm̄ siue vtriusqz vis illa p̄stiterit: hic morte mulctat s si h ad ecclēsiā cū rapta fuerit p̄uilegio ecclēie mor-

tis spūnitatē p̄meret: s ibi. Sup q qrit pōt: vtz reptus sit luxurie spēs a stupro disti- cta: p̄fertī cū dicit Iud. i li. ethymol. q stu- p̄rū. i. raptus p̄p̄le ē illicitus coit̄ a corrupen- do dicit: vñ r q raptū potit stupro fruitur. Ad h r̄idet Tho. scda 2. q. cliij. q raptus put nūc de eo loq̄mur ē distincta spēs luxu- rie. et q̄qz qdē i idē p̄currit cū stupro: r sic q̄qz vnū p̄ alio ponit. Q̄qz tm̄ inuenit raptus sine stupro r ecōtra: q̄qz stupro inue- nit sine raptu. Mā i idē p̄currūt q̄qz vs vio- lētā infert ad virginē illicite deflorādā q dē violētā tā p̄ri infert q̄ virginē: q̄qz vs p̄ri nō virginē: r q̄qz virginē non p̄ri. Dif- fert etiā alio mō violētā raptus: qz q̄qz pu- ella violēter abducit a domo parētū r vio- lentē corrupit: q̄qz vs quis violentē ab- ducit nō tm̄ violēter corrupit s de sua vo- lūtate: siue corrupat p̄cubitu fornicario si- ue m̄rimoniali. Qualitercūqz em̄ affit vio- lētā saluat rō raptus. Inuenit etiā raptus si- ne stupro: cū. s. rapta pū in vxorē ducitur q̄ corrupat: vl si q̄s rapiat viduā vl puel- lā corruptā. Stuprū etiā sine raptu repit cū xgo sine violētā illatiōe sua voluntate violat. Ex q̄b p̄ q raptus ip̄ortat aliquaz spālē deformitatē circa actum luxurie ex q̄ p̄stituit spēm aliquā determinatā huius vitij ab alijs spēs distinctā: r p̄currere p̄t cum oībus alijs spēs luxurie. Ad maiores aut euidētā sciēdū q raptus multis modis cōmittit. Mā q̄qz p̄mittit raptus nō q̄tuz ad ipam rē s q̄tū ad vsū ip̄i rei: vt q̄ mul- lier renitēs violēter opprimat: de q raptu habet. xxxvj. q. j. c. de raptoribz. s. ex hac vbi subdit. Aliquā nō rēs ipa affectat sed vsus ei⁹ dño p̄hibēte vsurpat. Et h̄ itelli- gi pōt generalr siue sit xgo corrupta p̄u- gata p̄ sanguinea deo sacrata: qz i oībz lu- xurie spēs h̄mōi raptus cōmitti pōt: et q̄to species luxurie grauior tāto raptus h̄mōi p- nitiosior iudicat. Pr̄eterea si p̄sona sic violata i alteri⁹ p̄tate consistit: sic ut virgo sub p̄tate parentū: vxor sub p̄tate viri: cō- secrata sub p̄tate sui supioris: tūc licet ipa corruptioni consentiat raptus dicit: eo q̄ p̄ter alterius volūtātē in cuius p̄tate cōsti- tuta d̄inoscit corrupit nisi sponsalia p̄cesse- rint r ea intētiōe corrupat: vt in vxorē ha- beat: nec interest aliquod impedimētū ad matrimonīū cōtrahēdū. Dicit em̄ glo. i di- cto. h. cū ergo: i si. q̄ intelligit eā possidere q̄cito spōsalia intercesserint. Unde nō di- citur raptor: cum sus possessione vtat: vt

¶ de iniur. l. iniuriarū. §. si quis. Nihilominus tamē huiusmodi mortaliter peccat eā cognoscendo carnaliter: anteq̄ cū ea contraxerit fm̄ formā ecclesie. Ceterū cū vsus persone raptorū nō desponsateviolenter rapitur: tūc raptor huiusmodi cū complicibus fm̄ leges capite punit: et substantia raptoris rapte applicat: dū tamē rapiat mulierem honestā et ingenuā: secus autē si rapit meretricē: quia talis fm̄ leges nō punitur: vt. *L. de adul. l. que adulteriū. Secus etiā si ancillam v̄ libertā: quia tūc decapitatur quidez sed nō perdit substantiam.* Nec omnia habent. *L. de rap. virgi. l. vna. in prin.* Scdm̄ canones vero seru⁹ efficitur rapte: nisi se velit redimere: vt in dicto. *c. de raptoribus.* Preciū autē redemptionis eius sunt. *l. dragme argenteae: vt. xxxvj. q. ij. c. deniq̄.* Sed hec pena potest infligi in foro iudiciali nō autē in foro penitentiali. Insuper fm̄ canones raptor excomunicari debet cū omnibus fautorib⁹ suis: vt. *xxxvj. q. ij. c. j. iij. v. r. vj.* ¶ Si virgo in patria potestate cōstituta corruptōi consenserit: potest nihilomin⁹ agere pater ei⁹ cōtra corruptorē si iniuriā hanc ad animū reuocare voluerit. Si tamē infra annū ad animū nō reuocauerit cessat iniuriarū actō post annū: vt insti. *de iniur. §. vlt. r. xxxvj. q. j. §. cum ergo: in glo. et in isto raptu multi gradus sunt.* Nam graue est violēter cognoscere viduā v̄ corruptā quīs ab omni vinculo solutā: talis em̄ plus peccat q̄ si ab ea reciperet centū marcas argenti. Grauius tamē est violēter cognoscere virginē licet sub nulla parentū vel tutorū custodia cōstitutā: qd̄ tamē aggrauat si virgo cōstituta in patria potestate violēter opprimatur. Predicta tamē aggrauat is qui inuitā per adulteriū maculat: qd̄ tamē incestus superat et sacrilegiū: maxime vero vitium contra naturā violēter cōmissū. In his enī omnibus luxurie speciebus huiusmodi raptus cōmittit. Unde. *xxxvj. q. ij. dicit. c. Raptores igit viduarū vel virginū ob imanitātē tāti facinoris detestamur illos vehementi⁹ persequendo qui sacras virgines vel volētes vel inuitas m̄rimo nio suo consociare temptauerit: quos pro tam hephandissimū criminis atrocitate a cōmuniōe suspendi cōuenit: h̄ ibi.* Porro raptus p̄dictus nō solū fit per violētiā sed etiā per metum p̄ verecundiā ac seductiones plurimas et hoc p̄cipue p̄silio qua-

rundā cōsiliatricem et copulatricē. De quibus dicitur *Eccī. xxvij. Lingua tertia id est vetule mediatrices adulterorū mulieres vericas fm̄ quosdā libros: id est honestas quā verecundiā timentes: v̄ fm̄ alios mulieres viratas et viros habētes eiecit: scz d̄ domib⁹ virozū suozū adulteriū imitādo: et priuauit illa laborib⁹ suis: id est bonis domesticis in quib⁹ laborauerūt.* Tales namq̄ vetule vel internūcte maledicte indifferenter nitunt virgines corruptas viratas cognatas et deo cōsecratas suis suasionib⁹ et deceptionib⁹ ad casum luxurie trahere p̄ minimo precio: sicut scriptum est *Iobēlij. Puellā vendiderūt pro vino vt biberent.* ¶ Si suis blādicijs et psuasionibus ad p̄sensū luxurie deducere nequnt: parāt insidias ad inferēdū violētiā et excogitāt apta loca in quib⁹ ip̄i corruptores hm̄ōi violētiā liberi⁹ inferāt: ad q̄ nimix loca simplices puellas v̄ matronas insidiarū imemores callidis occasiōib⁹ alliciūt: ac turpiter deceptas in luxurie voraginē deiiciūt. Dix̄ certe q̄ ciuilia iura tales nō puniūt. Regis em̄ *Exo. xxj. p̄cipiente d̄no q̄ q̄ furatus fuerit hominē et vendiderit eū: p̄iict⁹ noxe morte moriat.* Abi dicit Rabbi Salomon q̄ p̄ solo furto hoīs incurrit pena mortis si fuerit inuēt⁹ ī manu ei⁹. S̄llr et q̄ vendiderit hoīez sic furto sublatū et inuētus fuerit in manu ei⁹ morte dign⁹ ē. et rō hui⁹ ē qz fact⁹ ē hō ad imaginē dei: et iō rōne tante dignitatis p̄ furto ei⁹ ip̄onit pena mortis. Fit furtū manu: fit p̄silio nec v̄llo mō differūt in pctō. Qua putas q̄ pena plectēda ē lamia illa maledicta: q̄ puelle seu matrone aīam quā seduxit p̄ vili p̄cio tradidit diabolo: et corp⁹ lenocinijs etiā quīs violēter defedādū: cū turpi⁹ hoīez d̄antificare v̄ debonestare non pōt q̄ in aīa et fama seu q̄ in vxore v̄ filia: v̄si frequenter tales aīo simplici decepte reclamaret nisi maiorē infamie iacturā timerēt. In cuius argumētū legit *Mat. xij. de duob⁹ iudicib⁹ q̄ cucurrerūt ad Susanā existētē solā ī pomerio: et dixerūt ad eā. Ecce ostia pomerij clausa sūt et nemo nos videt et ī p̄cupiscētia tuisumus: q̄ obzē assentire nobis et cōmiscere nobiscū: qd̄ si nolueris dicem⁹ testimoniū p̄tra te q̄ fuerit tecū iuuenis: et ob hāc eāz emiseris puellas a te et ingemuit susanna et ait. Angustie sūt mihi v̄ndiq̄: si em̄ hoc egero mors mihi est. s. aīe et etiā corpis: qz adultera p̄cipit interfici in lege: si aut nō*

egeto: nō effugiā manus vras: s̄ melius ē
 mihi absq; ope incidere in manus vras q̄
 peccare in p̄spectu dñi: et exclamavit sc̄z p
 liberatione. Et infra dixit Daniel. Semen
 chanaā et nō iuda spēs decepit te et cōcupi/
 scētia subvertit cor tuū sc̄z a rectitudine ra/
 tidis et diuine legis: sic faciebatis filiabus
 israhel. s. p̄ minas et terrores eas decipien/
 do et ad cōsensū vestrū inducendo et ille ti/
 mentes tribulationē vel p̄fusionē tpalem
 loq̄bant vobis p̄sentiētes in opus nepha/
 riū: s̄ nō filia iuda sustinuit iniquitatē vram.
 Sic adhuc infinite mulieres honeste licet
 minus caute diuersis modis p̄ deceptiōes
 minas terrores et violētias in luxurie vo/
 raginē innocēter deiciunt. Maledicti sūt
 nō solū corruptores sed etiā p̄siliū vel au/
 xiliū quomodo tribuētes. De h̄ etiam le/
 gatur i li. Apum q̄ erat quidā faber ligna/
 rius rebus tenuis: vxorē habēs bonam et
 pulchrā: i quā dñes qdā oculos p̄lecit i/
 pudicos: mittit q̄ vetulā ad decipiēdū eā
 q̄ domū ei⁹ intrās salutat q̄si incognitā et
 resedit ad ignē: oculisq; circūductis plan/
 git se fatigatā: q̄rit iuuēcula vnde veniat:
 aut qd̄ q̄rat. Et vetula. Si ipsa sis nescio ta/
 lis nomīe talisq; mris filia quā me h̄re cre/
 do p̄sobrinā in ista vicinia. Cui illa. Si suz
 nescio tali q̄dem noīe censeo: et talē habui
 matrē. Tūc ruens in oscula iuuēculę bñ in/
 q̄t assimilatis optime mri tue: s̄ q̄lē vix ha/
 bes? bonū inq̄t ope fabrū lignariū. Et illa
 h̄eu filia mris optie quō ad hāc miseriam
 venisti vt fabrū habeas vix q̄ tot in pente/
 la tua magnos et diuites habuisti: sicq; re/
 cessit. Rediēs die quarta: vere inquit filia
 multū sollicito: vt post ifortuniū tuū saltē
 copiosius terrens abū dare valeas: inue/
 ni q̄ viā q̄ h̄ fieri poterit si p̄sentis. Est h̄ di/
 ues qdā q̄ te vt heri mihi dixit cū tuū ifor/
 tuniū deplorarē sup oīa diligēs p̄cupiscit:
 cū q̄ habebis q̄cqd̄ corpi placere v̄l p̄desse
 poterit. Cui illa. Bonū vix et me meliores
 habeo: nec augere diuitias cupio cū pctō.
 Cui vetula blande r̄ndit q̄si p̄gratulus et
 huic ait: magis te diligo: sicq; recessit s̄ p̄
 tridū reuersa dixit Eleni mecū charissima
 ad visitādū ecclīaz b̄tē marie. Nihil at̄ ma/
 li suspicata vadit cū vetula. Trāseuntes q̄
 portā diuitis vt ordinauerat vetula rapit
 iuuēcula et trahit i p̄clauū violētē a diuite
 opp̄mēda. Que plurimū angustiata sub/
 to p̄siliū adiuēnit et inclinans se ad aures
 vetule. Ad horā inq̄t nūc me liberares charis

suma: qz iux̄ p̄suetudinē feminaz p̄tigit mi/
 hi et fide data sp̄o deo cras redire. Annuie
 vetula p̄sentit et diues. Rediēs igif̄ domū
 p̄parat de vicinia tres mulieres fortes q̄s
 cū virgis clā i thalamo collocauit: veniētē
 q̄s vetulā velut i adiutorū ad se ornādū i/
 troduxit i thalamū firmatoq; ostie concu/
 rūt femie et nudatā vestib⁹ v̄gis p̄cutiunt
 vsq; ad effusionē sanguis nec cessāt donec
 misera eluctato conamie ostium exiliuit et
 nuda penit⁹ p̄ plateas aufugit. Miratib⁹
 cūctis qd̄ factū sit audiūt et p̄stātē i castita/
 te iuuēculā p̄ totā ciuitatē extollūt: plusq;
 lucrata ē i honore et glia bone fame q̄ fuis/
 set i oībus copiis diuit⁹ adeptura. Sc̄do
 h̄o rapt⁹ p̄mittit cū nō solū vsus rei s̄ etiā
 ipsa res violētē dño eripit vt i p̄petuū tene/
 atur. Et h̄ fieri pōt trib⁹ modis. P̄rio mō
 h̄ volūtātē tā puellę q̄ pentum: et h̄ morte
 mulctād⁹ ē s̄z ius ciuile cū oībus p̄plicib⁹
 suis: vt p̄z. s̄. de violētē opp̄ssa tā q̄ ad pe/
 nā iuris canonici q̄ ciuil. Sc̄do mō fieri pōt
 nō qd̄ h̄ volūtātē puellę s̄ p̄ris: de q̄ d̄r in
 c. de raptorib⁹: vbi subdit. Si h̄o q̄ rapit
 patrē h̄re p̄stitit et puella raptorū p̄sense/
 rit p̄tati p̄ris excusata reddat: excusata .s.
 a pena quā vt videt̄ sustinere deberet eo q̄
 rapine p̄sensit: qz faciētes et p̄sentiētes par
 pena p̄stringit. S̄z h̄ intellige de nō nubili
 qz si nubil eēt nō excusaret nisi i cān. nā si
 i p̄tate p̄ris p̄stituta volūtariē rapit maior
 existēs. xxv. ānis p̄t cū raptore m̄rimoniū
 p̄here et cū eo manere etiā inuitis pentib⁹
 nec eā p̄pter h̄ exheredare p̄nt eo q̄ distu/
 lerit eā copulare m̄rimoniō: vt p̄z i dcō. c. d̄
 raptorib⁹: i glo. et. xxxij. q. ij. c. si. i glo. Si
 tū ifra ānū. xxv. h̄ volūtātē pentū alicui
 adheserit nō obligat̄ pentes eā dotars: q̄/
 nis meli⁹ faciēt eā dotādo si saltē suo cōtu/
 gio dignū elegerit. Sin aut̄ tūc p̄nt eā tota
 liter exheredare: et de h̄ p̄z s̄. i. iij. p̄cepto.

Tertio mō fieri pōt h̄ volūtātē q̄dez pu/
 elle s̄ nō pentū: de q̄ d̄r i. s̄. ex auctate q̄ pu/
 elle et nō pentib⁹ q̄nq; vis inf̄ct cū ex vo/
 lūtate p̄ris puella violētē abducit vt ei⁹
 patiat̄ p̄cubiū cui⁹ copule nūq; p̄sensum
 adhibuit: et h̄ s̄l̄r reus penaz dictaz iudi/
 cat: vt dcō. c. de raptorib⁹: i p̄n. Mag⁹ em̄
 pōderat̄ i raptu violētia illata puellę q̄ pa/
 rētib⁹: vñ. xxxvj. q. ij. d̄r. c. Si q̄s v̄ginē v̄l
 viduā nisi desp̄sauerit s̄ rapuerit v̄l fura/
 tus fuerit i vxorē cū sibi sapentib⁹ anathe/
 ma sit: et. c. de rap. v. l. vna i p̄n. nulla nā/
 q̄s pōt inuita duci i m̄rimoniū. Cui⁹ rō est:

q: vt dz. xxvij. q. ij. c. sufficiat sol^o fm leges
 sensus eoz de q^z quarūq^z coniunctiōibus
 agit: qui sol^o si defuerit cetera etiā cū ipō
 coitu rite celebrata frustrā. m^orimoniū em̄
 nō facit coitus s̄ volūtas: imo vt dz e^o de
 spon. c. cū locū nō habeat sensus vbi me-
 tus vel coactio intercedit: necesse vt vbi as-
 sensus cuiusq^z requirit^{ur} coactiōis materia
 repellat: m^orimoniū aut solo sensu tra-
 hit: et vbi de ipō q^zritur dz plena securita-
 re ille gaudere cui⁹ est anim⁹ indagāndus:
 ne p timorē dicat sibi placere qd odit et se-
 quas exitus qui de inuitis solet nuptijs p-
 uenire. Et intelligit^{ur} de metu q^z cadere pōt
 in pstantē vix q^z cōtinet mortis piculū vel
 corpis cruciatū: vt ibi. c. veniēs. et. c. cōsul-
 tationi: in glosis: vel etiā metus stupri ac
 similiū: vt extra de his q^z vi metusue causa
 fiunt. c. cū dilect⁹: in glo. vbi tāgit de mul-
 ticiplici metu. Et subdit: vñ videt^{ur} reliquen-
 dū arbitrio iudicis an verba mine vel po-
 tentia hoīs sit iusta cā timoris: vt. ff. ex q/
 bus causis maiores. l. iij. Maior tñ enormi-
 tas raptus cōmittit^{ur}: cū puella s̄ volūtatē
 tā puelle q^z pentū violenter abducit. Ma-
 xima vero cū alteri⁹ vl spōsa de p^onti vel
 vxoz violentat^{ur}. vñ. xxvij. q. ij. in. c. lex illa.
 §. q^z aut: vbi subdit^{ur}: q^z raptaz. s. spōsaruz
 de p^onti: quedā se rapiēdas exponūt: alie
 violenē abducunt: quolibz mō q^z raptant^{ur}
 prioribus reddēde sūt: s̄ ibi. Alioqn si ra-
 ptor sponso spōsa hmōi nō reddiderit: tam
 idē q^z rapta si ad pristinū sponsuz remeare
 noluerit om̄i cōtione puenit: vt eo. ti. c. otto
 p^ontiū latoz. Itimū cū tale cōnubiū iudi-
 cat esse sacrilegiū ppter violationē sacra-
 mēti m^orimonij: vt ibi. c. de iugali. **N**ex
 ecrāde nāq^z malicie iudicet^{ur} iⁿ p^opectu dñi
 alteri copulatā violētare vl rape: liqdo pz
 in vxore leuite iudicū. xix. et. xx. q^z scz leui-
 ta cū vxore domū cuiusdā ingresso ad ho-
 spitandū in gabaa venerūt iuuenes insolē-
 tes fm Josephum ad vxorem rapiendum
 illius et dixerunt ad hospitem. Educ viruz
 qui ingressus est domū tuam vt abutamur
 eo. Hoc dixerunt fm Josephum vt inclina-
 rent dominū domus et maritū mulieris ad
 tradendum eam: vnde in fine intendebāt
 viro mortem inferre nisi traderet eis vxo-
 rem suam fm q^z allegat in. c. sequēti. Tra-
 didit igitur eis vxorem suam iusto metu:
 qua cū tota nocte abusi essent: scz p raptuz
 et adulterium dimiserunt eaz mane: que re-
 diens ad ianuam hospitij corruit in limine

et ibidē expirauit. Mane autem leuita re-
 periens vxorē mortuā imposuit eaz asino
 et reuersus domū gladio cōscidit cadauer
 vxoris cum ossibus suis in duodeci ptes:
 sicut erāt duodeci tribus pter tribū leui.
 Nam manasses erat diuisus in duas ptes
 vna fuit citra iordanē et alia vltra: alie em̄
 factum nō fuisset sufficienter notificatū: in
 tribū beniamin nō misit partē qz nuncios
 per quos misisset occidissent: nec in tribū
 leui quia dispersa fuit per omnes tribus et
 sic fuit eis sufficienter intimatū. Misit etiā
 tales nuncios in omnes terminos israhel
 qui nō solū factū populo nunciarēt s̄ etiā
 faciendi modū: et clamabāt singuli: nunq^z
 factū est in israhel tale nephas ex quo ascen-
 derunt patres de egypto. Egressi sunt igit^{ur}
 omnes quasi vir vnus in maspha quadri-
 genta milia peditū pugnatoz: et interroga-
 uerūt a leuita modū quo pperatū eēt tan-
 tum scelus: quo cognito dixit popul⁹ vni-
 uersus. Nō recedemus in domos nostras
 donec vlciscamur de gabaa: timuerunt em̄
 cōmunē dei vindictā: experti quāq^z q^z pro
 flagitio vnus vel paucorū veniebat vltio
 diuina super populū: vt patet Josue. vij.
 de Achan qui rapuit d̄ anathemate. Et mi-
 serūt nuncios ad Beniamin qui dicerent.
 Cur tantū nephas in vobis reptum ē: tra-
 dite flagitij actores vt moriant^{ur} et auferat^{ur}
 malū et plaga de israhel. Qui noluerūt: sed
 cōglobati conuenerūt ad defendēdū reos
 xxv. milia. In hebreo habet^{ur} .xxvj. milia.
 Filij igitur israhel iustū habentes bellum fi-
 ducialiter inierūt certamē: nihilomin⁹ ta-
 mē bina vice superati sunt et in fugā cōuer-
 si licet maiores numero existerent: et hoc p-
 pter duo. Primo fm hebreos qz negligē-
 tes fuerant in punitione idolatrie iⁿ domo
 Mische et in tribus filioz Dan qd contige-
 rat imediate ante factū istud et erat notori-
 um: et ideo tenebant^{ur} corrigere: qd quia ne-
 glexerunt per filios beniamin nunc corre-
 ctionem sustinuerunt: vt sic primuz pecca-
 tum prius puniret. Secundo quia nimis
 confidebant in sua multitudine et fortitu-
 dine. Unde scriptū est q^z in primo pgressu
 filij beniamin occiderūt de filiis israhel. xxij
 milia virozum: rursumq^z filij israhel et forti-
 tudine et numero cōfidentes in eodē loco
 certaminis aciem direxerūt occisq^z sunt.
 xvij. milia virozū: tertia vero vice purga-
 tis filiis israhel a negligentia et presumptio-
 ne occiderunt de tribu beniamin om̄s vi-

ros & mulieres senes & paruulos ac iumen-
ta omnesq; vrbes & viculos beniamin vo-
rax flāma combussit & euaserūt tantū viri
sexcenti. Ecce quantā iacturam induxit ra-
ptus iste maledictus: qui tam detestabilis
tūc reputabatur q̄ omnes filij israel in mas-
pha iurauerūt se nō duros filijs beniamī
de filiabus suis in vxores. Insuper ex q̄ ha-
bitatores iabes galaad nō simul aderant
ad vlciscendū nephas istud in vindictam
talis ignauie percusserūt eos in ore gladij
a viro vsq; ad mulierē solis quadringētis
virginibus reseruatis. Ad laudē dei om.

**De sacrilegio & eius grauitate:
ac gradibus diuersis: Et de his q̄
post votum simplex cōtrahūt ma-
trimonium: Sermo VI**

Non mechaberis.

n Exo. xx. Quarta itaq; species
huius mechie vocatur sacrilegi-
um. Est autē sacrilegiū sacre rei violatio vl'
vsurpacio. Dicitur ei sacrilegiū q̄ sacrilegiū
i. ledēs sacrū vl' legēs. i. furās diripiēs vel
rapiens. Et s̄m Ray. principaliter cōmitti-
tur tribus modis: & quibus sunt multi alij mo-
di tamen reducibiles sunt ad tres modos
principales. Primus modus cōmittitur re-
spectu persone vt cum quis violentiam in-
fert persone eccliaſtice vel religioſe verbe-
rando vel rapiendo vl' etiā cū tali carnali-
ter peccādo. Secundus modus cōmittitur re-
spectu loci. s. ecclie cimiterij monasterij vel
similis loci priuilegiati cuius imunitas vio-
latur. Tertius modus cōmittitur respectu
alicuius rei vt quādo sacrū auferit de sacro
vel sacrū de nō sacro vel nō sacrū de sacro.

21 Hic ergo primo queri potest: vtrū sacri-
legium sit speciale peccatū: p̄sertim cū omne
speciale inuenitur distinctū ab alijs peccatis:
vt dicit p̄bs in. v. ethi. de iniusticia specia-
li: s̄ sacrilegiū nō videtur inueniri absq; ali-
is peccatis: sed cōtinetur sub diuersis gene-
ribus peccatorū: s̄z sub homicidio si quis
sacerdotē occidat: sub luxuria si quis sacras
virginē violat: aut q̄cūq; mulierē in loco
sacro sub furto si quis rē sacrā furat' fue-
rit. Ad hoc dicendum s̄m Tho. sc̄da. 2^a. q̄
xcix. q̄ sacras d̄r aliqd ex eo q̄ ad d̄nū cul-
tum ordinat'. Sicut autē ex eo q̄ aliqd. or-
dinat' in finē bonū sortit' rōnē boni. s. ex s̄
q̄ aliqd deputat' ad cultū dei efficit' qd̄dā

diuinū: & sic ei debetur quedā reuerentia
que refert' in deū: ac p̄sequēs omne id qd̄
ad irreuerentiā rerū sacrarū pertinet ad i-
uriā dei pertinet: & sic inuenitur ibidē qd̄dā
specialis ratio deformitatis. vbi cūq; autē
specialis ratio deformitatis inuenitur: ne-
cessarium est ibidēz ponere peccatum spe-
ciale: quia cuiuslibet rei specis attenditur
p̄cipue s̄m formalē rationē ipsius: nō au-
tem s̄m materiā vl' subiectū: & sic sacrilegi-
um distinguitur speciale peccatū. Merita-
mē nihil prohibet vnā specialē rationem
peccati in pluribus peccatorū generibus in-
ueniri s̄m q̄ diuersa peccata ad finē ordi-
nantur vnus peccati. Sicut etiā in virtu-
tibus apparet quibus imperat' ab vna vir-
tute: hoc em̄ modo quocūq; genere pecca-
ti quis faciat contra reuerentiā diuinis re-
bus debitā sacrilegiū formaliter cōmittit:
Quis ibidē materialiter sint diuersa gene-
ra peccatorum: nihilominus tamē sacrilegi-
um inuenitur interdū ab alijs peccatis sepa-
ratū: eo q̄ actus nō habet aliā deforma-
tē nisi qz res sacra violat' puta si iudex ali-
quē rē de loco sacro rapiat quē in alijs lo-
cis licite rapere posset. Sc̄do q̄ri potest: vtrū
ergo species vel gradus sacrilegij distin-
gui debeant s̄m diuersitatē rerum sacrarū:
p̄sertim cū inter res sacras cōnumerantur
etiā persone sacre: si ergo vna species sacri-
legij esset qua violatur persona sacra: seq̄-
retur q̄ omne peccatum quod persona sa-
cra cōmittit esset sacrilegium: qz per quod
libet peccatum violatur p̄sona peccantis.
Ad h̄ r̄ndet Tho. vbi supra q̄ vt dictum ē
peccatum sacrilegij cōsistit in hoc: q̄ aliqd
ad rē sacrā irreuerenter se habet: debetur
autē rei sacre reuerentiā rōne sanctitatis: et
ideo s̄m diuersā rationem sanctitatis rerū
sacrarum quibus debetur reuerentia: ne-
cesse est q̄ sacrilegij species distinguantur
& tanto sacrilegiū ē grauius quanto sacra
res in quā peccat' maiorē obtinet sanctita-
tē. Attribuit' autē sanctitas tā personis sa-
cris. i. diuino cultui dedicatis q̄ locis sacris
& etiam quibusdā alijs rebus sacris. S̄z qz
loci sanctitas ordinatur ad sanctitatē ho-
minis qui deo cultū exhibet in loco sacro.
Dicit' em̄. ij. Mach. v. Nō p̄pter locū gētē
s̄ p̄pter gētē de' locū elegit. Nō graui' pec-
catū est sacrilegiū quo peccat' s̄ p̄sonā sa-
crā q̄ quo peccat' s̄ locū sacrū. Sunt tñ in
vtraq; sacrilegij specie diuersi gradus s̄m
differentiam personarū & sacrorū locorū.

Sic et in tertia specie sacrilegij que scilicet committitur contra res alias sacras diuersi gradus sunt: sicut differentiam rerum sacrarum: inter quas summum locum obtinet ipsa sacra quibus homo iustificatur: quorum preceptum est eucharistie sacramentum quod continet ipsum christum. Et ideo sacrilegium commissum contra hoc sacramentum est inter omnia grauissimum: secundum autem locum tenent vasa sacra: a ad sacrorum susceptionem et ipse imagines sacre et sanctorum reliquie in quibus quodam modo ipse persone sanctorum venerant vel de honorant: deinde ea que pertinent ad ornatum ecclesie ministro: deinde ea que sunt deputata ad sustentationem ministro: siue sint mobilia siue imobilia. Et quicumque peccat contra quodcumque predictorum: sacrilegij crimine incurrit: unde et omne peccatum quod persona sacra committit materialiter quidem et quasi per accidens est sacrilegium. Hinc ait Hieronymus. quod nuge in ore sacerdotis sunt sacrilegium et blasphemia. Formaliter tamen et proprie solum illud peccatum sacre persone sacrilegium est quod agit directe contra eius sanctitatem puta si virgo deo dicata fornicetur: et eadem ratio est in alijs. Et hec quidem consecratio qua homo totaliter deo et diuino cultui dedicatur: fit per votum solenne: dicitur autem votum solenne quod sit per susceptionem sacri ordinis implicite sicut in ritu occidentalium ecclesie: vel per professionem expressam vel tacitam factam alicui de religionibus approbatis: De quo patet supra in secundo precepto sermone. v. Quia licet quibus vero quis alio votum fecerit etiam castitatis vel virginitatis: dicitur votum simplex. Unde si voueo vel professionem facio in regula vel in religione non approbata: non est votum solenne nec castitatem violando proprie sacrilegium committo sed grauissime pecco. Et si matrimonium strabo tenet quidem matrimonium: ut patet expressum de voto. c. unico. li. vi. vbi et subditur quod quanto manifestius sunt emissa vota: tanto propter scandalum plurius et exemplum durior peccata transgressorum debeant: de his habetur xxvij. q. j. c. viduas. s. he vero: que necdum sacro velamine sunt recte: tamen in proposito virginum si semper se simulauerint permanere licet velate non fuerint tamen si nupserint: aliquando tempore his agenda est penitentia: quia spolio eorum a domino tenebant. Si enim inter homines solet bonifidei stractus nulla ratione dissolui: quanto magis ista pollicitatio quam cum deo pepigit solui sine vindicta non poterit: sicut ibi. Hanc enim litteram intelligit cardinalis de voto simplici violato per matrimonium

sequitur. Et penitentia illi erit trius annorum: vel de xxvij. di. c. si vir virginatatem votum habens adiungit uxorem: postea non dimittat uxorem sed tribus annis peniteat. Minus cum. c. sequitur de quod vouentibus virginatatem non solum nubere sed etiam velle nubere danabile est: glosa sicut videtur quod sola voluntas etiam que ad ecclesiam pertinet ut. xix. di. c. anastasio. Sed arguit glosa super dicto. c. si vir. quod ex quo alibi de quod isti sunt peccatores adulteris: nam. xxvij. q. j. in. c. nuptiarum: subdit Augustinus. Non possumus quidem dicere a proposito meliori lapsas si nupserint: feminas adulteras esse non coniuges. Sed plane non dubitauerim dicere lapsas et ruinas a castitate sanctiori que vouerunt deo adulteris esse peiores. Si enim quod nullo modo dubitandum est ad offensionem christi pertinet cum membrum eius non seruat fidem marito: quanto grauius offendit ipse deus cum illius non seruat fides in eo quod exigit oblatum quod non exegerat offerendum. Cum enim quis non reddat quod non impio compulsus sed consilio communiouit: tanto magis fraudat voti augeret iniquitatem: quanto minus habuerit vouendum necessitate: sicut ibi. Cum igitur istis tamen penitentia triennis imponitur: cum adultero septennis iudicatur: presertim isti cum peccantes in deum essent grauius puniendi quam illi que in hominem peccant: ut patet expressum. xvij. q. iij. c. sicut que. Et rident glosa quod istud est propter bonum matrimonij adiunctum Et sic habes hoc quod minus pena delicti propter adiunctum: et hoc patet. xxxij. q. ij. c. quecquid. q. iij. dixit sara. Et hoc quidem quo ad ecclesiam militat. Nam que ad futurum iudicium pena semper rudent culpe: unde ad ostendendum grauitatem huius culpe persequitur Augustinus. in dicto. c. nuptiarum dicens: In coniugali vinculo si pudicitia non seruat danatio non timeat. Sed in virginali et in viduali continentia excellentia meritis amplioris expetit: que expetita et electa et voti debito oblato: iam non solum capessere nuptias sed etiam si non nubat: nubere velle danabile est. Nam ut hoc demonstraret apostolus non ait: Cum indelictis degerint nubunt in christo sed nubere volunt: habentes inquit danationem quam prima fide irrita fecerunt: et si non nubendo tamen volendo: non quia ipse nuptie vel etiam talium damnatione iudicentur: sed danantur propositi fraus: danantur sancta voti fides: danantur non solum susceptio bona inferiori. id est non danantur quia suscipit bonum inferius. scilicet matrimonium sed ruina ex bono superiori. scilicet continentia: sicut ibi. Et hec dicta de simplici voto sufficiant. Hinc autem de deo sacratibus personis per votum solenne persequamur: de quibus de ex concilio Arelatensi. xxvij. q. j. c.

sciendū est omnibus q̄ de consecratay femi
nay corpora: p̄ votum pprie sponsonis ⁊
verba sacerdotis deo cōsecrata templa eē
scripturay testimonijs cōprobant: ⁊ ideo
violatores eay sacrilegi et iuxta apostolū
filijs pditionis esse noscunt: hoc ibi. Ideo
dicit glo. eo. ti. i. c. virginibus: q̄ accedēs
ad monialē tria enormia peccata cōmittit.
Primo incestū quia sponsa dei est quam
violat qui est pater noster: vt patet. xij. q.
ij. c. qui abstulerit: ⁊ incestus cōmittit̄ cuz
affini sicut cum s̄anguinea: vt. xxv. q. iij.
c. de incestis. Secūdo cōmittit̄ adulterius
quia spōsam alterius: scz sūmi regis turpi
ter corrumpit. Tertio cōmittit̄ sacrilegiuz
quia res est deo cōsecrata. Sed queri so
let an iste accedens ad moniales cōmittat
tria peccata an vnū. Hos dicimus nō esse
dubium q̄n tria cōmittat quo ad accusati
onem: nō autē in veritate: plura ergo sunt
quo ad accusationē: vt. xxij. q. v. c. relegē
tes: sed quo ad penitentia vnū tñ: sed ad
ulterium huiusmodi maiori pena purgan
dum erit q̄ si nō esset incestuosū: vt. xxij.
q. ij. s̄. sunt autē. Et ita dicit lex: q̄ si q̄s pu
niri debet p̄pter adulteriū: plus debet pu
niri si illud incestuosū sit: vt. ff. de questio
nibus: si quis nō dicam: hoc ergo itellige
sicut illud extra de testib⁹. c. sicut: quia pe
nitentia ibi ⁊ p̄ adulterio ⁊ p̄ p̄turio impo
nitur: ⁊ tamen vnū solum crimen cōmittit̄
tur: hec glosa. Hinc fm̄ legem Justiniani
imperatoris ex nouellis huiusmodi puni
tur put̄ habet. xxvij. q. j. c. Si quis rapue
rit vl̄ sollicitauerit vl̄ corrupuerit assisteri
am. id est reclusay vel diaconissam: id ē ab
batissam vel monastriay: id est in monaste
rio viuente vel aliam mulierem religiosā
vitam vel habitum habentey: bona ip̄ius
⁊ eorum qui huiusmodi sceleris cōmuniōe
cōtaminati sunt: a religioso loco vendicē
tur in quo talis mulier habitabat p̄ religio
sos episcopos ⁊ iconomos ⁊ p̄sides pro
uinciar⁹ ⁊ officiales eorum: ip̄i autem capi
tali periculo subijctant: hoc ibi. Sed⁹ ius
autem canonicū vtriq; penitentia imponi
tur: eo. ti. ex cōcilio toletano. c. deuotā. id
est solenniter p̄fessam peccantem non reci
piendam esse in ecclesiā censemus: nisi pec
care desierit: ⁊ si desinens penitentia ege
rit aptam. id est annos decem recipiat cō
munionē: prius autē q̄ in ecclesia admitta
tur ad orationē ad nullius cōsuetū christi
ane mulieris accedat: q̄ si admissa fuerit

etiam hec que eam acceperit habeat in ab
sentia: corruptorē etiam par̄ pena cōstrin
gat: quam penam si forte declinare vellēt:
a solo carnali concubitu cōtinētes: aliaq;
cuncta lasciuie genera frequentantes. Ali
dī quid sup̄ hoc dicat Cyprianus ad P̄dō
ponium scribens d̄ virginitate et ponitur
xxvij. q. j. c. nec aliq̄ putet se posse hac excu
satione defendi q̄ inspicī ⁊ p̄bati possit an
virgo sit: cum etiam manus obstetricū et
oculus sepe fallatur. Et si incorrupta tñ
ta fuerit v̄go ea parte qua mulier eē pōt:
poterit tamē ex alia parte corporis peccas
se qua corrumpi potest ⁊ tamen inspicī nō
potest: scz quādo ex cōsensu voluntatis fit
resolutio seminis: sequitur. Certe ip̄e con
cubitus ip̄e complexus ip̄a cōfabulatio ⁊
osculatio ⁊ cōiacētium duorum feda ⁊ tur
pis dormitio q̄tum dedecoris et criminis
confitent. Si sup̄ueniens maritus sponsā
suam iacentem cum altero videat nōne in
dignat̄ ⁊ fremit ⁊ p̄ zeli dolorē portat gla
dium in manu sua? Et quia christus domi
nus ⁊ iudex noster cum virginē suā sibi dī
catam ⁊ sanctitati sue destinatam cum al
tero iacere cernit: quātū id est quātū indig
natur ⁊ irascitur et quas penas ī celestib⁹
huiusmodi s̄iunctionib⁹ cōminat. Cuius
vt gladius spirituale ⁊ venturū iudicij diē
vnusquisq; fratrum possit euadere: omni
consilio p̄uidere ⁊ elaborare debem⁹: hoc
ibi. Porro de ecclesiasticis in sacris ordi
nibus cōstitutis in fornicationē lapsis ha
betur. l. di. c. Si quis diaconus aut p̄sby
ter post acceptam benedictionē lenitiaz:
cum vxore sua in cōtinens inueniat: ab of
ficio suo deiciat. Ecce manifeste cōstat q̄
fm̄ titulos antiquorū patrum sancto sp̄i
tu suggerente cōscriptos: et fm̄ sentētias.
cccxxvij. episcopoz: scz ī nicemo p̄cilio cui
tot interfuerunt: vt. xv. di. c. canones: q̄s
etiam gallicant canones cōtinere vident:
clerici in adulterio dephensi: scz euidentia
facti aut ip̄i cōfessi aut ab alijs cōuicti ad
honorē redire nō possunt: hoc ibi. An for
nicatio in clerico tenēre concubinay: dum
non est adhuc notoriū: inducit depositio
nem si admonitus nolit se corrigere. Hāz
primo monitus nec desistens suspendit̄ a
beneficijs: ⁊ si suspēsus se non correxerit:
debet ab eisdez beneficijs p̄petuo remouē
ri: vt ex de coha. cle. ⁊ mu. c. sicut: siue fue
rit in sacrl: vt eo. c. siue nō: vt eo. ti. c. si aut
clerici. Q̄ si tal fornicatio sit notoria: tñc

suspensus est ipso iure: vt eo. ti. c. vestra: r. c. q̄situm: vtpote qz dānatus ē de illa: vlt̄ spōte p̄fessus est in iure: vel ex euidentia facti q̄ non pōt aliq̄ tergiversatione celari: vt qz mulierē multū suspectaz tenet publice aut apparēt inde argumenta gradiētia sup̄ terrā. Et si interim celebrat efficit̄ irregularē vt p̄t̄ diffuse i. v. p̄cepto s̄mone. xxvij. **L**etex si sacerdos deo p̄secratā agnoscit: peccatum duplicat qz cōmittit duplex adulterium: i. cēstū r̄ sacrilegiū. Maxime tñ factus illud detestabile iudicat̄: cū religiosi deo cōsecrati pariter cōmiscēt̄: de quibus xxvij. q. j. ex cōcilio triburiensi. c. impudicas detestabilesqz p̄sonas monachoz atqz monachaz: q̄ abiecto p̄posito s̄c̄titar̄ illicita ac sacrilega p̄tagione se miscuerūt: r̄ in arbitriū p̄sciētie p̄pria desperatiōe p̄ducte: de illicitis cōplexib⁹ libere filios p̄creauerint: a monasterioz cetū ecclesiazqz cōuentib⁹ eliminādas eē mādāda q̄tenus in suis ergastul. i. carcerib⁹ retruse tñ facin⁹ p̄tinua lamētatiōe deflētēs: purificatorio possint penitudinis igne decoqui: vt eis vlt̄ ad mortē soli⁹ miscōte intuitu p̄ cōmunitōnis gratiā possit subueniri. Et h̄ de illicito coitu q̄tum ad personas deo dicatas.

Hūc deniqz de earū dē detestabili matrimonio vidēdū ē: de q̄ generaliter d̄r. xxvij. q. j. c. vt lex p̄tinentie r̄ deo placēs mundi cia i ecclesiasticis p̄sonis r̄ sacris ordinib⁹ dilatef: p̄cipimus q̄tenus ep̄i p̄sbi diaco. ni subdiaconi et regulares canonici atqz cōuersi: p̄fessi: q̄ sacrū trāsgrediētēs p̄positū vxores sibi copulare p̄sūperint: separent̄. **H**uic nāqz copulationē qm̄ p̄ ecclesiasticā regulā cōstat eē p̄tractā: matrimonio nū nō esse cēsemus. **Q**ui etiā abinuicē separati p̄ tātis excessibus cōdignā p̄niam agāt. **I**diūm qz d̄ s̄c̄timonialib⁹ feminis si qd̄ absit nubere attēptauerint: obseruare decreuim⁹. **A**d cui⁹ euidentia sciendū qz p̄sone deo dicatē p̄bentes: siliter alij cuz eis dē matrimonij feda cōnubia ineuntes: varijs penis mulctant̄. **H**ā si monachus vxorem duxerit: accipit s̄nīaz ex cōcilio aurieliane. r̄ ponit̄. xxvij. q. j. c. mōacho orarium i monasterijs vel zonas habere nō licet: glo. orarium p̄p̄te ē pepulū q̄ mulieres caput velāt: et ponit̄ p̄ qlibet ornamento mulier: sequit̄. **E**t si postea vxori fuerit sociatus: tāte p̄uaricatiōis reus: nūqz ecclesiastici gradus sortiat̄ officii. Si vero monialis nupserit: tūc ex cōcilio Martini pape

de ea determinatū est qd̄ ponit̄. xxvij. q. j. c. de filia ep̄i vel p̄sbi vel diaconi: si deuota fuerit. id est deo p̄ votū solēne dedicata r̄ maritū duxerit: si eaz pater vel mater in affectū recepit: a cōmunionē habeant̄ aliter: tanq̄ cōmunicantes excōmunicato in crimine: sequit̄. **M**ulier vero nō admittatur ad cōmunionē nisi marito defūcto egerit p̄nīaz. **S**i aut̄ eo viuente secesserit r̄ penituerit vel petierit cōmunionē i vltimo fine vite sue deficiens accipiat eā. **E**t dicit̄ hug. xxvij. q. j. sup. c. quo chusto: qz si monialis publice nubit: nunqz pōt accipere corpus dñi nisi in fine vite sue: vel nisi prius defunct⁹ fuerit ille cui nupsit: r̄ h̄ ad instar secularis adulterij vbi adultera nō habet ampli⁹ accessū ad maritū: vñ r̄ virū carnalem relinquens r̄ alterū ducens siliter arceatur a cōmunionē vsqz ad finē vite vel quousqz secūdo ductus migrauerit a seclō: vt xxxij. q. vij. c. fidelis femia. **E**t h̄ ē s̄m glo. sam statutū in detestatiōez criminis: qz etiā post p̄nīaz non pōt cōmunicare nisi i morte vel viro seclō mortuo. **Q**uod si fornicat̄ d̄t̄ tarat: tunc post p̄nīaz accipere pōt corpus dñi: h̄ ideo qz magis peccat solēniter contrahendo q̄ fornicādo. **P**orro q̄tū ad seculares cū deo dedicatis cōtrahentes vel p̄trahere tēptantes: determinat̄ penā **H**oulian⁹ impator: et ponitur. xxxvj. q. ij. c. si quis: non dicas rapere sed attemptare tñ matrimonij p̄iungēdi causa sacratissimas vginēs ausus fuerit: capitali pena feriat̄: vbi dicit̄ glo. qz in maximis criminib⁹ pūnitur solus conat⁹: vt patz. vij. q. ij. s̄. verū. **I**n minorib⁹ nō: qz non sum fur etiā si ad aliquē actū p̄cessi. ff. de fur. vulgaris. s̄. q̄ furti: r. l. certe. **I**us aut̄ canonicum qd̄ hominē vita nō priuat aliā apponit penā: vñ dicit̄. xxvij. q. j. ex concilio triburien. c. h̄ igit̄ q̄ sanctimonialib⁹ sciētēs i matrimonio sūt ad iniuriā christi copulati: iux̄ censurā zeli christiani sepent̄: r̄ nūqz eis cōcedat̄ cōiugali vinculo religari: sed in p̄nīe se lamentis dū viuūt vehementer afficiāt: h̄ ibi. **E**t enumerat glo. ibidem. adhuc alia crimina p̄pter q̄ iura p̄hibent nubere: tñ si p̄traherent: teneret matrimonū licz grauit̄ peccarēt. **P**reterea cūcti ecclesiastici in sacris ordinib⁹ cōstituti similē habēt p̄hibitionē de nō ducēdo vxorē: q̄tuz ad ecclesiam occidentalē. id est romanā. **D**icit̄ enī. xxxij. di. c. **A**liter se habet orientalluz traditio ecclesiaz aliter huius s̄c̄te roma

ne ecclesie. Nam eorum sacerdotes diaconi atque subdiaconi matrimonio copulantur. id est matrimonio copulato utuntur. Isti autem ecclesie vel occidentali nullus sacerdotum et subdiacono usque ad episcopum licentiam habet coniugium sortiri. Nota tamen quod greci non contrahunt in sacris ordinibus ostendit. iij. di. ubi dicitur. c. Si quis eorum qui accedunt ad clericum voluerit nuptialiter iure mulierem copulari: hinc ante ordinationem subdiaconatus faciat: ubi dicitur glo. q. hoc. c. e. sexte synodi: que synodus prescripsit eis regulam vivendi: ut patet. xxxj. di. c. nicena. Sed quantum ad romanam ecclesiam ponitur pena clericorum nuptiis utentium. xxxij. di. c. eos qui post diaconatum uxores vacare voluerint: ab omni sacro ordine remouentur: officio atque beneficio carere decernimus: quod si ab episcopo communiti se non correxerint: principibus indulgentiam licentiam ut eorum feminas mancipent seruituti. Si vero episcopi consenserint eorum prauitatibus: ipsius officii interdictione mulcentur: hoc ibi. Insuper omnes persone deo per votum solenne dedicate matrimonium contrahentes: similiter et seculares matrimonij fedus cum eisdem scienter ineuntes: sunt ipso facto excommunicati: ut patet in cle. eos: de consanguinitate et affinitate. et de hoc latius vide in v. precepto: sermone. xij. in fine. Excipitur a predictis mulier secularis contrahens cum personis ecclesiasticis vel religiosis: quia sexus fragillior excusatur ab ignorantia iuris: si tamen est libera et contrahit cum in sacris ordinibus existente: redigi debet in seruitutem ecclesie: ut patet. xxxij. di. c. eos qui post. Quod si ancilla fuerit vendi debet: ut. lxxxj. di. c. quidam clerici et filij inde nati rediguntur in seruitutem ecclesie: ut. xij. q. vlt. c. cum multe. In quibus omnibus liquet patet quod execrabile sit istud sacrilegium vitium. Ad laudem dei.

De incestu: et quomodo excusantur patriarche contrahentes cum cognatis et de septem speciebus cognationis in quibus committitur incestus: Sermo VII

Non mechaberis.

N Exo. xx. Sexta vero species huius mechie dicitur incestus turpior ceteris de quo dicitur. xxxvj. q. j. h. cum ergo. Quod incestus est consanguineorum vel affinitatis abusus. An incestuosi dicuntur qui consanguineis vel affinitatibus suis abutuntur: de quo dicitur. xxxv. q. viij. ex consilio aureliani. c. incestuosi dum in ipso de-

testando atque nephando scelere manent: non in fideles christianos sed in gentiles vel catholicos habeant. id est cum christianis non sumant nec cibum neque potum sed soli faciant: non osculentur neque salutentur ab eis et. h. ibi. Ad cuius evidentiam primo queri potest: utrum liceat aliquem ex propria cognatione in uxorem ducere: presertim cum ut dicitur. xxxv. q. j. h. q. consanguineas nostras siue uxoris nostre nobis in coniugium ducere liceat: exemplis probatur et auctoritatibus. Abrahama namque Sarai filiam fratris sui: scilicet sororem Loth in uxorem duxit. Isaac Rebeccam in coniugium accepit: que erat filia sobrinam matris sue. Jacob duas sorores: scilicet Rham et Rachel filias Laban auunculi sui sibi matrimonio sociavit. In lege quoque precepit dominus: quod tamen de tribu et familia sua duceret uxores: et si quis decederet sine liberis fratrem eius suscitaret seminem defuncti. Sed ad quodcumque lex peruenit eius preceptis probatur obnoxij: nisi que vel euangelicis mandatis vel apostolicis institutis euacuata monstratur: nullo autem euangelij precepto vel apostolico instituto consanguineorum coniunctiones prohibite reperiuntur. Ad hoc refertur ibidem Augustinus. longo processu c. cum igitur. Verumtamen nos breuitati consulentes respondemus secundum quod dicit Richardus. super quartum. di. xl. Quod aliqua est consanguinitas que matrimonium impedit contrahendum et dirimit contractum ex dictamine iuris nature: nam dictamen legis nature impedit matrimonium filie cum patre et filij cum matre: vnde dicitur est in lege nature Gen. ij. Relinquet homo patrem et matrem et adheret uxori sue. Jus enim naturale dicitur maiorem reuerentiam debere parentibus quam coniugibus: et dicitur non sic debere tractari turpiter parentes sicut se invicem contractant coniuges. Magis tamen est contra ius nature matrimonium filij cum matre quam filie cum patre: quia uxor debet esse viro subiecta. Est autem contra ius nature quod filius matrem teneat subiectam: vnde et quedam animalia bruta abhorrent coire cum matre sua quam diu dinoscunt eam esse matrem suam. Narrat enim philosophus. xj. de animalibus: de quodam camelo que cum saltasset super matrem suam cooperatam: postquam recognouit eam esse matrem suam: statim deceptorum suum calcibus peremit et pedibus conculeauit. Sicut refertur ibidem. viij. c. quod quedam equus cum saltasset super matrem suam: et post ipsa discoopta recognouisset eam: statim aufugit et se de alto precipitans interemit: quasi per horrore seipsum non sustinens: eo quod etiam animalibus aliquibus inest ad parentes reuerentia

B

naturalis. Et ut dicit Augu. in dicto. c. cū
 igitur ex hac consuetudine que ab ipso exordio
 humane propagationis originem habuit: scilicet in
 instinctu legis nature: que solum vetat strabere
 matrimonium inter plures et pentes: quam scilicet
 consuetudinem nulla lex in iubendo euacuauit:
 rat: excusat tamen Abrahā Isaac et Jacob et ce-
 teri que propria cognatione ducebant uxores:
 quibus et alia causa certissime rationis que id fa-
 ctum esse possit intelligi. Ceterum enim idolatria fe-
 dat sola familia debet in cultu unius dei re-
 mansit: vnde Abrahā a chaldeis cum fratre suo
 Abram in ignem quem adorare noluit precepit
 ut nomen deitatis sue exurendo sentiret quem
 venerando colere precepit: ne quod ex coniunctione
 infidelium fideles ad idolatriam plaberent:
 et ita deum offenderent sicut ante diluuium filii
 dei commixti filiabus hominum ipsum ad iracundiam
 provocauerunt: rectissime cantum est: ut patri-
 arche viri sanctissimi non nisi de propria cog-
 natione id est de familia fidelium sibi uxores
 acciperent: hinc ibi. Secundo vero reperitur aliquid con-
 sanguinitatis que matrimonium impedit ex dicta-
 mine legis diuine: ita que per legem diuinam prohi-
 bentur hominibus matrimonialiter copulari: utpote
 consanguinei in primo gradu et in secundo ex vna parte
 tamen: ut patet Levitic. xvii. vbi prohibetur acces-
 sus per concubitum ad patrem matrem nouer-
 cam sororem ex patre vel matre tamen seu ex utroque
 esse etiam matrimonium genitum. Item ad filium vel fi-
 liam filie vel filii similiter ad sororem patris vel
 matris. Item ad uxorem patris et filii ac etiam fra-
 tris vel etiam filiam uxoris puignam: aut filium
 filiamque puigni vel puigne: nec ad sororem
 uxoris impellatam. id est ad concubitum: si tamen prima
 soror fuerit mortua tunc alia duci potuit.
 Has enim paucas personas lex tamen excludit:
 ut multiplicarentur homines et repleteret terram.
 Excipiunt tamen vniuersi casus: scilicet quando frater mortuus si-
 ne liberis tunc frater superstes tenet eam acci-
 pere ad suscitandum semen fratris sui defuncti:
 ut patet Deut. xxv. Cuius statuti ratio est: quod filius
 sic preceat per fratrem superstitem magis pertinere
 videbatur ad defunctum quam si haberet per extra-
 neum: frater etiam defuncti magis tenebatur esse
 sollicitus de conseruatione nominis fratris sui defun-
 cti quam extraneus. Quod si nolebat hoc facere: pe-
 na infamabiliter puniebatur tamquam a fraterna cha-
 ritate deuians: que pena ponitur ibidem: predicti
 autem excluduntur a matrimonio ne darentur car-
 nalibus incertum luxurie si possent hominibus ma-
 trimonialiter copulari eo quod tales persone so-
 lent frequenter in vna domo commorari. Ter-
 tio denique per statutum ecclesiasticum matrimo-

nialiter copulari prohibetur consanguinei usque
 usque ad quartum gradum inclusive: ut sic daretur
 castitati maior oportunitas: et quod usque ad
 hunc gradum inter homines amicitia satis dura-
 rare solet propter vinculum naturale consanguini-
 tatis. Sed post illum gradum eos ecclesia conce-
 dit posse copulari ad amicitiam quodammodo
 fugientem reuocanda: ut sic charitas inter
 homines dilataretur: eo quod coniungit ad consanguine-
 os sui coniugis multum afficit et in fine anti-
 qua iura non possunt homines copulari usque ad septi-
 mum gradum consanguinitatis et affinitatis: ut
 patet xxxv. q. iij. fere per totum: tamen hec iura re-
 uocata sunt per constitutionem nouam que ponitur ex
 consanguinitate et affinitate non debet: vbi subditur: prohi-
 bitio que copule coniugalium quartum consanguini-
 tatis et affinitatis gradum decetero non exce-
 dat: quam in vltimioribus gradibus iam non potest abs-
 que graui dispensatione hominum prohibito generali-
 ter obseruari: et infra. Cuius ergo iam usque ad quartum
 gradum prohibitio coniugalium copule sit restri-
 cta: eam ita volumus esse perpetuam: non obsta-
 tibus constitutionibus super hoc dudum editis vel ab
 alijs vel a nobis: ut si quis in prohibitionem
 hominum presumpserit copulari: nulla longinquitate
 defendatur annorum: cum diuturnitas temporis non
 minuit peccatum sed auget: tantoque sunt grauiora
 crimina quanto diutius infeliciter animas detinet
 alligata: glo. et ita nulla prescriptio currit in
 matrimonium sicut olim: sic et in votum nulla
 currit prescriptio. xxxiiij. q. v. c. quod deo pari.
 Non autem cur talis prohibitio in quodam genera-
 li consilio reuocata est ad quartum gradum: quod
 constitutio antiqua seruata de septimo gra-
 du et de alijs gradibus: frequenter difficulta-
 tes inducebat et aliarum pericula: et quod per refri-
 gationem charitatis amicitie vinculum inter
 consanguineos ultra quartum gradum sic euane-
 scit et quasi totaliter fugit: quod extunc licitum esse
 debuit ipsorum per vinculum matrimoniale reno-
 uari: nec etiam debuit citra quartum gradum licen-
 tia prohiberi relaxari: quod ut scribit Grego. ad
 Augu. epistolam angolorum: et habet. xxxv. q. iij.
 c. quedam lex romana permittit: scilicet. L. de
 nup. celebranda: ut siue fratris siue sororis
 seu duorum fratrum germanorum siue duarum so-
 rorum filius et filia misceantur: sed expe-
 rimento didicimus ex tali coniugio sobo-
 lem non posse succrescere: in quibus verbis pro-
 hibet Grego. generaliter in tam propinquis gra-
 dibus matrimonium celebrari: specialiter tamen
 concedit ad tempus genti angolorum quod tertia et
 quarta generatio fidelium inter eos licen-
 ter sibi iungantur eo quod nouiter adhibere erant

B

conuersi ad fidē: vt ibidē psequit̄: et eo. ti. q. v. diffuse declarat: h̄ idē Alexā. ij. in. c. ad sedē: vltra mediū. Sc̄do q̄ri pōt vtrū incestus sit aliqua determinata spēs luxurie p̄sertim cū id qd̄ de se non importat aliquā deformitatē: nō p̄stituit aliquā determinatā speciē vitij: s̄ accedere ad p̄sanguineos vel affines nō ē s̄m se deforme: alioquin nullo tpe licuisset. Ad hoc respōdet Tho. sc̄da. 2. q. cxliij. q̄ ibi necesse ē inuenire determinatā speciē luxurie: vbi inuenit̄ aliqd̄ repugnans vsui debito venereorū. In vsu h̄o p̄sanguinearū vel affinitū inuenit̄ aliqd̄ incongruū triplici rōne. Primo qz naturaliter homo debet quādā honorificētā parentib⁹: et p̄sequēs alijs cōsanguineis q̄ ex eisdē pentib⁹ de p̄p̄nquo trahūt originē: intantū q̄ apud antiquos (vt Valer⁹ maximus refert) non erat fas filium simul cuz patre balneari ne seinnūcem nudos p̄spicerēt: i actib⁹ at̄ venerels maxie p̄sistit quedā turpitudine honorificētie cōtraria: vtpote de q̄ hoies verecūdāf et ideo incōgruū ē vt talitū p̄sonarū venerea cōmixtio fiat adinuiē: et hoc exp̄mit̄ Reuic. xvij. mater tua ē: nō reuelabis turpitudinē eius et sic de alijs. Sc̄do qz p̄sonas s̄anguine p̄iūctas necesse ē simul p̄uersari: si ḡ tales a cōmixtiōe venerea nō arcerēt: oportunitas nimia daret̄ eisdē veneree cōmixtionis: et sic animi hoim p̄ luxuriā nimis emollescerēt. Hinc i lege veteri specialiter ille p̄sone vident̄ esse p̄hibite q̄s necesse ē simul cōmorari. Tertio qz p̄ h̄ impediret̄ amicorū multiplicatio: duz enī quis vxorē extraneā accipit: iūgūt̄ ei qdā amicitia spectant̄ oēs cōsanguinei vxoris ac si eēt̄ cōsanguinei sui: vñ Augu. xv. d̄ ciuī. dei: diē q̄ habita ē rō rectissime charitatē: vt hoies q̄b⁹ eēt̄ vtilis atqz honesta p̄cordia: diuersarū vicissitudinū vinculis nece renē nec vn⁹ in vno multas haberet̄ s̄ singule spergerēt̄ i singulis. Aristo. autē addit et q̄rtā rōnez i. ij. poli. dicēs: q̄ cum hō naturalit̄ p̄sanguineam diligat: si adderet̄ amor q̄ ē ex cōmixtiōe venerea: fieret̄ nimis ardor amoris et maximū libidīs incētiū qd̄ castitati repugnat. Ceterū ad q̄stionē dicēdū: q̄ i cōmixtiōe p̄sonarū p̄iūctarū aliqd̄ ē qd̄ ē s̄m se i decēs et repugnās naturali rōni: sic q̄ cōmixtio fiat i p̄sonas et p̄les q̄z ē p̄ se imediate cognatio: vt p̄dictū ē. Alie h̄o p̄sone q̄ si cōiūgūt̄ s̄m se ip̄as: s̄ p̄ ordinē ad p̄sonas: nō hnt̄ ita ex se ip̄is in

decentiā: s̄ varias circa h̄ decētia vel indecētia s̄m p̄suetudinē et legē diuinā vel humanā. Itaqz qz venereorū vsus ordinat̄ ad cōmune bonū: i dō legi iubiacet et s̄m legē determinationē fit licita vel illicita decēs vel indecēs: dicit enī Augu. d̄ ciuī. dei: et ponit̄. xxxv. q. j. in. c. cū igit̄: vbi subdit̄: q̄ cū nō eēt̄ aliq̄ hoies nisi q̄ ex illis duobus: scz Adā et eua nati fuissent: viri iuges suas sorores acceperunt: quod p̄fecto quāto ē antiquit̄ cōpellēte necessitate: tanto postea factū ē dānabilit̄ religiōe p̄hibēte: hoc ibi. Quib⁹ p̄missis p̄terea sciendū est: q̄ multis modis cōmittit̄ incest⁹ sicut multiplex repit̄ cognatio m̄rimoniū impediens p̄trahēdū et dirimēs p̄tractū: primo nāqz carnalis p̄sanguinitas sicut m̄rimoniū dirimit: sic etiā ei⁹ cōmixtio detestabile vitij i cēs⁹ inducit: vñ incest⁹ post vitij h̄ naturā ē grauissimū pctm̄ inf̄ pctā luxurie s̄m Tho. vbi supra: qz est h̄ naturalē reuerētia: quā p̄iūctis p̄sonis debem⁹: vñ et vtraqz lege dānat̄ vt patz. xxxv. q. iij. c. p̄iūctiones p̄sanguineorū fieri p̄hibēt. Quare igitur: qz et has diuine seculiqz p̄hibēt leges scz. iij. q. iij. c. consanguineorū: et. L. de nup. Sequit̄: leges ḡ diuine s̄ agentes: et eos q̄ ex eis p̄deūt nō solū eiiciunt: s̄ et maledictos appellāt: leges ḡ seculi infames vocāt et ab hereditate repellūt. Hos vero sequētes p̄res nros infamia eos notam⁹: et infames esse cēsē: h̄ ibi. Insup oēs p̄hibent̄ nubere q̄ sciēter suā p̄sanguineam vel affinitē cognoscūt̄ i gradib⁹ notat̄. xxxij. q. vij. c. viduā. c. qui dormierit. xxxv. q. ij. c. si q̄s cuz m̄re. c. si homo. Deniqz oēs qui sciēter p̄trahūt in gradib⁹ p̄sanguinitatis vel affinitatis p̄stitutiōe canonica interditi: ipso facto sūt excoicati: vt patz in cle. eos: d̄ p̄sag. et affi. et si alē sol⁹ sciuit illū defectū: tunc s̄m glo. sol⁹ ligat̄. Insup putat̄ p̄sau. q̄ si nesciēter qdē cōtraxit: s̄ postea sciēs affectu p̄iugali cohabitauit: tūc incurrit hāc penā: qz videt̄ de nouo ḡbere: s̄ h̄ videt̄ rigorosū: ideo Fran. p̄riū ei⁹ putat̄ esse veri⁹: et d̄ h̄ i q̄nto p̄cepto s̄mone. xxi. circa finē. Sc̄do cōmittit̄ incest⁹ i affinitate. Est aut̄ affinitas quedā p̄p̄nq̄tas ex carnali cōmixtiōe mediāte p̄sanguinitate p̄ueniēs: oī carēs parētela: et qz p̄ oēs carnalē cōmixtionē vir et mulier efficiunt̄ vna caro: ideo etiā in coitu fornicario p̄trahit̄ affinitas. Et h̄ antiquit̄ erāt tria genera affinitat̄ q̄ declarant̄ eē de p̄sag. et affi. c.

nō debet. in glo. tñ nūc solū pmanet p̄muꝝ gen⁹ affinitatē qđ causat ex carnali cōmitione mediāte cōsanguinitate: ⁊ h̄ ideo qđ alia duo genera frequēter inducebāt diffi cultatē ⁊ piculū aīar: vt dicit ibidē text⁹.

Preterea: eisdē gradib⁹ phibet m̄rimo nij ⁊ tract⁹ ⁊ cōmittit incest⁹ in cōsanguinitate ⁊ affinitate vt ptz. xxxv. q. liij. c. eāliter: cum duob⁹ sequētib⁹: ⁊ dicto. c. nō debet: nec pōt hec phibitio prescribi: vt dicto. c. nō debet. i. fi. Qđ si q̄ris vtz sit mai⁹ peccatū cognoscere cōsanguineā p̄riā vel cōsanguineā vxoris. Ad h̄ rñdet Rich. sup. liij. di. xxxiiij. q. cognoscere cōsanguineā p̄riā maius pctm̄ est: nō tñ tātū iniuriat vxori quātū si cognosceret cōsanguineā vxoris: nec ē tātū piculū m̄rimonij: qđ nō h̄bit p̄ h̄ affinitatē cū vxore: ⁊ ideo nō sic p̄uat iure petendi debitū ab vxore. Deniq; sic dictū est de cōsanguinitate sic etiā dicēdū ē de affinitate: qđ oēs sciēter ⁊ trahētes cū affini in gradu phibito sūt ip̄o facto excōcati: vt ptz in dicta cle. eos. Mirū cū ⁊ apl̄s grauitatē hui⁹ criminis ostēdere volēs: dicit. j. Cor. v. Ego qđē absens corpe p̄sens aut spū: iā iudicauī eū qđ sic opat⁹ ē scz accipiēdo vxorē p̄ris: in noīe dñi tradere b̄mōi sathane i iteritū carnis: glo. vt sathanas eū corporaliter vexet ⁊ sic a malo resipiscat.

Tertio mō cōmittit incest⁹ i publice honestatis iusticia. Est aut publice honestatis iusticia p̄p̄nitas ex spōsalib⁹ pueniēs robur trahens ab ecclie institutione ppter ei⁹ honestatē. Pro qđ nota: qđ affinitas nō solū ⁊ trahit p̄ m̄rimoniū cōsumatū: s̄ etiā p̄ m̄rimoniū nō cōsumatū p̄ copulā carnalē: imo etiā p̄ qđā sponsalia scz illa non solū qđ de iure tenēt: s̄ etiā qđ d̄ iure nō tenēt: saltē ppter impedimētū cōsanguinitatē affinitatis cōpaternitatē: qđ publice honestatis iusticia req̄rit qđ talia spōsalia m̄rimoniū impediāt: vt patz ex de spon. impu. c. cōtinebas. §. vl. de spon. ⁊ ma. c. iuuenis. c. ad audiētā. Et durat h̄ impedimētū vsq; ad q̄rtū gradū cōsanguineorū inclusiue: vt vt de spō. c. sponsa: ⁊ dicto. c. cōtinebas: in fi. Si tñ sponsalia fuerūt nulla p̄ defectū vsus rōnis: tñc nullā inducūt affinitatez: puta qđ ambo vel vn⁹ erat infans: vel p̄ defectū cōsensu: vel qđ spōsalia facta erāt sub cōditōe nō extāte: vel aīq; extaret cōditio ⁊ traxit cū alia: tñc nō orit publice honestatē iusticia m̄rimoniū impediēs: vt ptz li. vj. de spon. c. vnico: ⁊ de despon. im

pub. li. vj. c. vno: vbi plura de h̄. Quar-
tn cōmittit incestus in cognatione spūali: Pro qđ nota qđ fm̄ Richar. sup. liij. di. xliij. qđ sicut hō p̄ carnalē generatiōez accipit eē nature: sic p̄ generatiōez spūalē accipit eē grē: ⁊ ideo sicut p̄ generatiōez carnalē contrahit generat⁹ cū pentib⁹ quoddā vinculū qđ d̄ cognatio carnalis: sic p̄ regeneratiōē spūalē h̄bit quoddā vinculū cū dñi te sacrm̄ regeneratiōis qđ ē spūalis p̄ p̄sonā dei rēp̄sentās: ⁊ cū tenētib⁹ ip̄m dñi suscipit sacrm̄ qđ rēp̄sentat m̄rez spūalē scz ecclēsiā: ⁊ illō vinculū d̄ cognatio spūalis.

Et ē qđā p̄ximitas p̄sonarū pueniēs ex datione sacri vel tētione ad illud: ⁊ h̄ p̄ximitas si p̄cedit ⁊ tractū m̄rimonij: tñc ip̄edit h̄bēdū ⁊ dirimit h̄ctū: vt ptz i. c. veniens. ex de cognatiōe spūali: qđ si post h̄ctū m̄rimoniū ex certa scia talē cognatiōez cū vxore h̄xerit: sibi ip̄i p̄iudicat q̄tum ad exactionē debitū: altoq; incestū cōmitteret: vt eo. ti. c. si vir: i. fi. s̄ ignorātia p̄babilis excusat: vt ibi. Idē Tho. Hosti. ⁊ Jo. an. Et hui⁹ qđē cognatiōis tres sunt spēs: scz p̄ximitas qđ h̄bit iter regenerantē ⁊ regeneratū: regenerās aut ē baptismū p̄ferens qđ rēp̄sentat p̄sonaz p̄ris: scz dei: ⁊ tenētes p̄sonā m̄ris scz ecclie: ⁊ inē illos ⁊ regeneratū h̄bit p̄ximitas: si tñ ip̄i prius regenerati fuerūt p̄ baptismū: nā iude⁹ vel gētilis nō baptizat⁹ nō h̄bit p̄ximitatē cū puero leuato. Scda ē cōpaternitas qđ h̄bit inē regenerantē ⁊ generantē: qđ tā baptizās qđ etiam leuātes efficiūt cōpatres vl̄ cōmatres p̄ rētū carnaliū ip̄i regenerati. ⁊ q̄hos trāsit hec cognatio ad vnū cōiugū alio mediāte: q̄hos nō: nā qđ cōiuges iter se cōicant actiōnes nō passiōes: ideo si vn⁹ leuat p̄uex alter cōiugū efficiūt etiā de eadē cognatiōe spūrituali: eo qđ iā cōiuges effecti sūt vna caro: secus tñ eēt si leuaret aī cōsumatū m̄rimoniū. Ecōtra h̄o si vn⁹ cōiugū plē acquireret i adulterio tñc illā leuantes tñ h̄būt cognatiōez spūalē illi⁹ cōiugis cui⁹ ē p̄les: hec patent ex d̄ cogn. spū. c. martinus. xxx. q. liij. c. si qđ vn⁹: ⁊. c. qđ spūales: ⁊ ideo pōt alterā cōiugū cui nō ē cognatiōe spūali cōiugū ducere i cōiugū: vt dicit text⁹ dicti. c. qđ spūalem: qđ declarat ibidē glo. Et sile ē si vn⁹ cōiugū aī cōsumatum m̄rimoniū leuat p̄uex: tñc enī alter cōiugū nō ⁊ trahit cognatiōē p̄ hoc spūalem: qđ nec dū facti sūt vna caro: vt ibidē. c. post vxorū. Tertio h̄o ē p̄ximitas qđ ⁊ trahit iter

regeneratū & carnales filios regeneratū
& lenātis: vt ptz. xxx. q. iij. c. pitaciū .c. nō
oportet: eē de cogna. spiri. c. ex lris: & h̄ si
ue carnales filij nati sint añ h̄ctā cōpater/
ternitatē inf suos parentes carnales & pa
rentes regenerati siue post: vt eo. ti. c. tua
nos. Filij tñ p q̄z neutz puentū ē ad cōpa/
ternitatē: libere m̄rimonialiter copulari
p̄nt: nisi p̄suetudo illi⁹ ecclie h̄diceret: & h̄
siue dicti filij nati fuerint añ cōpaternita/
tē siue post: vt eo. ti. c. j. sup eo: sic p̄ spūa/
lis in vxorē licite ducere pōt sororē filij spi
ritualis: vt ptz. xxx. q. iij. c. nō oportet. h̄. fi
lij x̄o: & h̄. si. q̄s. Per fornicariā añt copu
lā fm quosdā lz efficiant vna caro non tñ
p̄pter h̄ trāsīt cōpaternitas: qz p̄ rem pure
carnalē nō p̄trahitur spūalis cognatio: et
h̄mōi opinionis ē Richar. & h̄ pōt itelligi
q̄ nō p̄trahit cognatio dirimēs matrimo
niū p̄tractū sed impediēs p̄trahēdū: & eo
modo sentiūt alij q̄ p̄trahit cognatio spi
ritualis cui⁹ opinionis ē Tho. p̄dictū añt
impedimentū multū ē p̄iculosū p̄ filiis sa
cerdotū parochialitū q̄ infinitos acq̄rūt
p̄fratres & p̄sorores spūales: imo fere oēs
iuniores illi⁹ parochie. Quinto cōmit
titur incestus ī spūali cognatiōe q̄ p̄trahi
tur in p̄firmatiōe: in q̄ siliter p̄trahit tam
forte vinculū cognatiōis spūalis: q̄ etiaz
dirimit matrimoniū p̄tractū eisdē modis
& gradib⁹ q̄b⁹ cognatio spūalis in baptis
mo p̄tracta: & sicut ibidē leuātes tenent &
rep̄sentāt matrē spūalē scz eccliam: sic h̄ te
nētes p̄firmādū: verūtñ qz in cathecismo
nō ē nisi q̄dā dispositio ad regeneratiōez:
ideo h̄bit ibidē cognatio spūalis tā debi
lis q̄ vix impedit m̄rimonniū h̄hendū: nec
dirimit h̄ctū: vt ptz. eē d̄ cog. spiri. c. h̄cto.

Sexto cōmittit incest⁹ cuz filia spūali p
pniaz regenerata & p̄fessionē: vt ptz. xxx.
q. j. c. oēs: cū duob⁹ se. vbi vtriqz grauissi
ma imponit p̄nā: nā l. ij. c. imponit h̄mōi
sacerdoti q̄ ab oī officio deponat: & p̄gri
nādo. xv. ānis peniteat: postea ī monaste
rio vsqz in finē vite deo seruiat: & filia quaz
corrūpit om̄ia relinquat & vsqz ad mortē
deo seruiat ī monasterio. Ex q̄ arguit glo.
q̄ plus peccat sacerdos cognoscēdo filiaz
spūalē q̄ alteri⁹ vxorē h̄ illa cognatio non
se extēdit vltēri⁹ q̄ inter patrē spūalē & ei⁹
filiā spūalē. Septimo cōmittit incestus
in cognatiōe legali q̄ fit p̄ adoptiōem. Est
añt adoptio volūtarius motus quo de nō
filio fit fili⁹ nō naturalis. Et ē triplex spe

cles legalis cognitiōis. Prima ē inter ad
optantē & adoptatū: & illa semp̄ impedit
& dirimit matrimoniū. Secunda est inter
liberos naturales & adoptantis & adopti
uos: & illa tādiu impedit & dirimit m̄rimo
nium: q̄diu durat adoptio. Tertia ē que
dam legalis affinitas que p̄sistit inter ad
optatū & vxorē adoptantis: & illa p̄petuo
impedit & dirimit matrimoniū sicut p̄ma:
& hoc p̄pter reuerentiā quā adoptat⁹ sem
per debet patri adoptati & eius vxori: sed
qz casus iste rarissime repit: d̄ ceteris gra
tia breuitatis supersedeo. Ad laudem dei.

De pctō h̄ naturā qd̄ p̄curat si
ne p̄cubito diuersimode & polluti
one nocturna q̄si est pctm̄ & impe
dit sacramentū: Sermo VIII

Non mechaberis:

n Exo. xx. Septima deniqz speci
es huius mechle est peccatū con
tra naturam: quod est peccatū grauissimū
inter omnes luxurie species sua detestabi
litate p̄prio carens nomie: vnde vocatur
peccatum mutum: eo q̄ ip̄m etiaz nomina
re turpissimuz esset: vnde. xxxij. q. iij. c. in
eo subditur de his nephandis criminib⁹
que in occulto fiunt: que nominare etiam
turpissimū est: ne etiam dicentis os et au
res audientium polluantur: vbi dicit glo.
nam dicit impator q̄ p̄pter ista crimina l̄
ducuntur fames & pestilētie et terremot⁹.
In auct. vt non luxuriant contra naturā.
h̄. si enī: collac. vj. vocatur etiā peccatum
clamās vindictaz scz h̄ opantem: qz ibidē
natura vim patit & interimit cū nō potest
inde seq̄ fruct⁹ nature: & de hoc postea: dicit
enī Augu. xxxij. q. vij. in. c. flagicia: q̄ per
istud peccatum violat ip̄a societas: q̄ cuz
deo nobis esse debet: cū eadē natura cui⁹
ip̄e auctor ē libidinis p̄uersitate polluit:
vñ p̄pter reos hul⁹ vitij etiā vicini cohabi
tantes plerūqz puniunt: sicut eē de excels.
p̄la. in. c. clerici. sup verbo q̄nqz ciuitates:
dicit glo: q̄ illaz ciuitatum due perierunt
ex vicinitate & tres ex p̄prio delicto. Idau
lus autem ad Roma. j. vocat peccatū illd̄
turpitudinē anthonomatice: qz lz oē pec
catū sit aīe deturpatio: tñ istud anthono
matice d̄ turpitudō: eo q̄ etiā ip̄i demōes
hoc peccatū erubescūt: vt dicit ibidēz glo.

Notandū autē q̄ peccatum cōtra naturā large loquendo est om̄ne illud ex cui⁹ actu nō potest sequi generatio licz fiat emissio feminis: quod vtiq̄ est p̄tra naturam que maxime multiplicationē intendit sue speciei: p̄pter quod peccatus istud vtpote ordinis nature contrariū grauissimū iudicā ē genere suo: et habet multos gradus. In finis autē gradus vocat mollicies vel imundicia et cōmittit cum absq̄ aliquo cōcubitu causa veneree delectatiōis ip̄a pollutio p̄curatur: vel p̄ solam morosam et libidinosam delectationē: vel etiaz p̄ libidinosam oblectationē visus: amplexus per oscula vel collucationes cōdormitiōes: impudicas palpationes manuales vel instrumentales pollutiones: et multis similibus alijsq̄ modis diuersis et gestib⁹ hec scelerata facinora p̄petrant: que cūcta specificare verecundia vetat: cum execranda coram deo et hominib⁹ reputant. Et hoc peccatū cur tam graue ponderat ostendit Tho. scda. 2. q. clxij. dicens: q̄ sicut i speculatiuis error circa ea quoz cognitio naturaliter est homini indita: est grauissim⁹ et turpissim⁹: sic in agēdis agere p̄tra ea que sunt p̄tra naturā determinata: est grauissimū et turpissimū: quia ergo vitijs que sunt p̄tra naturā homo transgredit id qd est fm naturā determinatū circa vsum venereum inde est q̄ in tali materia hoc peccatū est grauissimū et detestandissimū: vñ et demones hoc vitium maxime detestant ex ingenuitate nature: et etiaz maxime cooperant vt sequat detestanda degeneratio et p̄ditio anime. Nam q̄tum ad primū legis in lib. Ap̄u de quadā muliere i diocesti cameracen. assuefacta hoc scelere: que semel in lecto lasciuens hoc scelus extraordinarie pollutionis p̄petrabat: statimq̄ demone audiuit inter se et parietē cum cachino clamātē p̄sub. p̄sub. p̄sub: interfectionem significās indignantis et p̄fundētis: qua propter mulier turpissime p̄fusa cuz maximo merore et pudore p̄fessa: grauissime penituit. Et alia quedā dū se similiter pollueret et audiuit vocē demonis dicētē: age misera age: qd agis bene soluet tibi in proximo qd nunc facis: que post a peccato resiliēs ac p̄nāz assumēs: ex maximo timore mortē incurrit. Unde et vitium h̄ demonib⁹ est verecundū: qd glosa velle videt sup illum locū Ezech. xvj. vbi dicit: Dabo te i manibus odientū te filloz palestinorū. i.

demonū qui erubescunt de via tua scelerata: vitium contra naturā intelligens. Mirū cū dicit Aristoteles in li. de animalibus q̄ nullū animal eijcit semē extra feminā q̄ homo. Et in hoc plus ē p̄trarius ordinatiōi nature q̄ pecus. Dicūt etiā quidam q̄ tēpus mortalis vite christi excedēt et in hoc scelere adhuc p̄seuerātes: ab hoc vitio liberari non poterūt nisi specialī miraculo redemptoris: hinc sepius octogenarij et centenarij reptunt adhuc hoc vitio maledicto irretiti. Nichilomin⁹ et demones ad hoc vitium p̄petrandum industriose coopantur. In cuius argumentū antiquitus inducebant p̄ditos ad imolandū idolis semen illud detestandū et fetidissimū qd sperma vocant. Nam sicut aliqui sacrificabant idolis de sanguine suo incidentes se cultris et lāceolis donec sanguine p̄funderēt: vt ptz. iij. Reg. xvij. de p̄phis Baal: sic etiam aliqui idolatre de suo semine sacrificiū detestandum faciebant: quia est sanguis magis digestus. Sed hoc p̄hibet dñs suis seruitozib⁹ Leuit. xvij. dicens: De semine tuo nō dabis vt p̄secret idolo Moloch. Et penam apponit Leuit. xx. dicens: Si quis dederit de semine suo idolo Moloch: morte moriat: popul⁹ ēre lapidabit eū. Et infra q̄ si negligens popul⁹ terre et q̄si paruipendēs imperiū meuz: dimiserit hominē q̄ dederit de semine suo Moloch nec voluerit eum occidere: succidā ip̄m et oēs qui p̄senserūt ei vt fornicaret cū Moloch de medio populi sui: hec ibi. Hic ergo queri pōt: vtrū pollutio non voluntaria vtpote ex infirmitate nature causata vel i somno p̄tingens sit peccatus criminale: p̄sertim cum ip̄a reptatur punita i lege veteri: dicit enī Leuit. xv. Vir q̄ patit fluxū seminis immūdus erit: et tūc iudicabit huic vitio subiacere: cū p̄ momenta singla. i. frequēter adheserit carni illius atq̄ p̄creuerit fedus humor. Insuper imūdū reddebat lectū suū: vestē: sedē: sagmā. i. sellā vñ straturā asini: vas fictile qd tangebāt frangebāt: sed ligneū lauabāt: qui tangebāt ei⁹ lectū: vestē: sedē imundus erat: siliter sup quē ip̄e salinā faciebat: et talis lauabat vestimenta sua et erat imūd⁹ vsq̄ ad vesp̄rā. Porro fluxū seminis patiens postq̄ sanatus fuerat: numerabat septē dies et lot⁹ vestib⁹ et corpe mūd⁹ erat: et octauo die offererat par turturū aut duos pullos colūbaz et faciebat sacerdos occidi alterū p̄ peccato et

alterū in holocaustum. Similiter Deuter. xxij. dicit. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somno: egredietur extra castra scilicet deitatis et leuitarum que castra erant in medio exercitus. Sequitur. Et non reuertetur priusquam ad vespertinam lauet aqua: et post solis occasum regredietur in castra. Ex quibus punitionibus vel institutionibus videtur utrumque reputari in peccatum. Ad hoc videndum: quod ut dicit Augustinus in libro de duobus animalibus: et ponitur xxxij. q. v. §. Non nisi voluntate peccat. Et item Isidorus in synonymis: et ponitur ibidem. c. non potest corpus corrumpi nisi prius corruptus animus fuerit: munda namque a contagione anima caro non peccat: et hoc est quod ait beata Lucia. Non inquit inquit natur corpus nisi de consensu mentis. Ex quibus liquido patet: quod in dictis duobus articulis proprie loquendo nullum emergit peccatum: cum et in somno non habeat usus rationis et fluxum huiusmodi quis patitur intuitus: sed dicta institutio corporalis purificationis a deo ordinata est propter corporalem immundiciam ex dictis defectibus causatam. Verumtamen quis nocturna pollutio quantum in se est nullum sit peccatum: eo quod ad peccatum requiritur liberum arbitrium. id est iudicium rationis cum consensu voluntatis: quod quidem iudicium non potest esse in dormiente: eo quod tale iudicium dependet ab operationibus potentiarum animalium que tunc ligantur et desunt: sicut etiam in furiosis et amentibus quibus non reputatur ad culpam quod agunt. Prodest tamen illa pollutio esse signum vel effectus peccati precedentis. Ad cuius evidentiam sciendum quod ut Gregorius scribit Augustino anglorum episcopo: et habetur de libro. vj. c. testamentum: ubi subdit. Sed est in eadem illusionem nocturna necessaria valde discretio: que subtiliter perscrutari debet ex qua re accidat menti dormientis. Aliquam enim ex crapula: aliquam ex nature superfluitate vel infirmitate: aliquam ex cogitatione contingit pollutio: hec ibi. In quibus verbis patet tres esse principales illusionis nocturne. Prima causa est nature superfluitas vel debilitas: cum scilicet pollutio contingit vel ex fortitudine virtutis expellens superfluum: vel ex debilitate virtutis naturalis semper retinere non valens: et sic contingit ex sola dispositione nature et non ex precedenti cogitatione: vel superflua in gurgitatione: et tunc non est peccatum nec est talis pollutio timenda: unde in dicto. c. testamentum: subdit. Et quidem cum ex nature superfluitate vel infirmitate euenerit omnino

illusio non est timenda: quia hanc animus nesciens protulisse magis dolendus est quam fecisse. et dicit Iohannes de la. quod talis pollutio non prohibet sacramentum percipere vel perficere: quod secundum Thomam in. iij. Non est signum alicuius peccati potest tamen hebetudinem mentis inducere si simul cum imaginatione contingat: et tunc consulendum est quod aliquis abstineat tam a celebratione quam sumptione sacramenti: cum ad hoc eleuationis mentis requiratur. Quod si non causat depressionem mentis: tunc habet tamen immundiciam corporalem et ideo si necessitas imineat vel deuotio exoptat: non impedit celebrationem vel sacramenti sumptionem. Si tamen propter reuerentiam deus abstinere laudandus est: maxime quoniam talis nature dispositio non est perpetua vel nimis frequens. Et simile est secundum Thomam. scilicet. 2. q. clij. quoniam resolutio talis humoris fit propter nimiam corporis calefactionem vel aliam quamcumque commotionem seu causam non culpabilem. Secunda vero causa est superfluitas crapule: scilicet cibi vel potus: et tunc nocturna pollutio habet rationem culpe: non ex se sed ex sua causa: et est signum peccati precedentis. Si tamen precedentis crapula fuit tamen veniale peccatum: tunc illa pollutio non prohibet ab eucharistie percipiendi: sed prohibet ab eiusdem perficiendi nisi necessitas imineat: vnde in dicto. c. testamentum subdit. Cum vero ultra modum appetit gula in sumendis alimentis rapit: atque idcirco humorum receptacula grauantur: habet exinde animus aliquem reatum: non tamen usque ad prohibitionem mysterii percipiendi vel missarum solennium celebrandi: cum fortasse aut festus dies exigit aut exhibere ministerium pro eo quod sacerdos alius deest ipsa necessitas compellit: nam si assunt alij qui implere ministerium valent illusio propter crapulam a percipiendi sacri mysterii prohibere non debet: sed ab immolatione sacri mysterii ut arbitror abstinere debet humiliter. Si tamen dormientem turpi imaginatione non concusserit. id est illusio ita quod sequatur mentis depressio tunc enim tam percipiendi quam perficiendi abstinere debet. Quod si pollutio causata est ex nimia crapula vel ebrietate quod induceret mortale peccatum tunc omnino cessare debet illo die. Tertia denique causa est illusio somniosa: quod quoniam puenit ex sola operatione demonis mouentis fantasmatum dormientis in ordine ad tale effectum. id est pollutionis absque omni culpa hominis: et tunc nullum est peccatum nec impedit eucharistie confectionem. Quibus non contingit cum aliquo peccato veniali precedenti. id est ex negligentia se preparandi contra demonum illusiones. Vinc in pleatorio cantas.

Hostes nostrū p̄p̄ime ne polluāf corpa. Nec tñ tūc impedit eucharistie p̄fectionē: nisi seq̄retur depressio mentis. Aliqñ dō taz somniox q̄ pollutionū illusio cōtingit ex cogitationib⁹ p̄uenijs q̄ p̄cesserunt in vigilijs r̄ p̄sertim ex cogitationib⁹ carnalib⁹ q̄ sūt cū p̄cupiscētia animalīū delectationū: qz ex h̄ remanet quoddā vestigiū r̄ inclinatio in aīa: sic qz dormiēs facili⁹ inducitur in sua imaginatione ad assentiendū actibus ex quib⁹ sequitur pollutio: et s̄m h̄ dicit p̄bs j. ethi. qz inq̄tū p̄trāseunt paulatim q̄dam motus a vigilantib⁹ ad dormiētes: meliora sūt fantasmata studiosoz q̄ q̄rūlibet. et Aug⁹. xij. sup̄ Gen. ad litterā dicit: qz p̄pter bonā aīe affectionē q̄dam ei⁹ merita ī somnijs clarent. Subdit ḡ in dicto. c. testamētū qz si ex turpi cogitatione vigilantis orit̄ illusio in mente dormiētis: p̄ aīo reatus su⁹: videt em̄ a qua radice inq̄natio illa p̄cessit: qz qd̄ cogitauit sciēs: hoc p̄tulit nesciēs r̄ infra. S̄ p̄sanda ē ip̄a cogitatio vtrū in suggestione an delectatiōe vel qd̄ maius ē in peccati p̄sensu ceciderit. Trib⁹ em̄ modis implet om̄e pctm̄: videlicet suggestiōe: delectatione r̄ p̄sensu. Suggestio q̄ppe fit p̄ diabolu: delectatio p̄ carnē: consensus p̄ sp̄m: qz r̄ primo culpā serpēs suggestit: Eua delectata ē velut caro: Adā vero velut sp̄s p̄sensit: et necessaria est magna discretio inter suggestiōē atqz delectationē: r̄ inter delectationē atqz p̄sensū. et infra. In suggestiōe pcti semē ē: in delectatione fit nutrimentū: in p̄sensu p̄fectio: hoc ibi. Ex quib⁹ colligit qz tres sūt gradus malax cogitationū in vigilante: que causant illusionē hāc in dormiēte. Prim⁹ gradus ē qñ cogitatio p̄uēia vigilantis ē pure speculatiua: puta cū aliq̄s cā disputationis cogitat de peccat⁹ carnalib⁹: v̄ etiā cū colluctatiōibus occupat̄ in vigilia d̄ vitijs carnalib⁹ nō per affectionē sed p̄ horroz: quarū imaginationū species remanserūt in memoria: que in dormiēte mouentur ad locū iudicij: r̄ tunc sensus cōis iudicat de his ac si ab extra per sensus particulares veniēt: r̄ hec causa somniox. Unde r̄ vigilādo cogitatiōibus imundis nos impugnat diabolus cui r̄ si p̄fecte resistitur: nihilomin⁹ r̄ in somno nos impugnare conatur: r̄ hoc frequēter accidit in dieb⁹ peculiarib⁹ in quibus p̄cipue cōicare v̄ celebrare deberem⁹: s̄ tūc nullū ē peccatum nec signū peccati: nec impedit cōionē nec eucha-

ristie p̄fectionē. An. vj. dī. dicit Isidorus: c. Nō est pctm̄ qñ nolentes imaginib⁹ nocturnis illudimur: Et. j. Luxurie quippe imagines quas ī veritate gessim⁹ sepe dormientib⁹ in aīo apparēt: s̄ innoxie si nō cōcupiscēdo occurrūt. Secūd⁹ gradus ē qñ cogitatio p̄uēia turpiū imaginationū etiā procedit ad delectationē sensualem s̄ in sola delectatione finit̄ sine v̄llo deliberatiuo p̄sensu volūtatis: immo cū quadam repugnantiā voluntatis r̄ rationis: de qua dicitur in dicto. c. testamētū. Sepe p̄tingit vt hoc qd̄ malignus sp̄ritus semiat in cogitationē: caro trahat in delectationē: nō tamē anim⁹ eidem delectationi p̄sentiat: r̄ cū caro sine animo delectari nequeat: ipse tamē anim⁹ carnis voluptatib⁹ reluctans in delectatione carnali quoquo mō ligat̄ inuitus vt ei ex ratione cōtradicat r̄ tamē ea delectatione ligat⁹ sit s̄ ligatum se vehemēter ingemiscat. Hinc paul⁹ gemebat dicens: Aideo aliam legē in membris meis repugnātē legi mentis mee: r̄ captiuum me ducētē in lege peccati que est in membris meis. Et infra. Itaqz est homo captiu⁹ vt ita dixerim r̄ liber: liber ex iusticia: captiuus ex delectatione quā portat inuitus: r̄ tūc habet rationē venialis peccati: r̄ ex tali causa pollut⁹ nō impeditur a celebratiōe nisi ex reuerentia dimittere voluerit: v̄ nī si sequeretur depressio mētis. Terti⁹ gradus est cū ex p̄uēia cogitatiōe vigilantis nō solū delectatio sequitur carnis s̄ etiam p̄sensus volūtatis: r̄ tūc est mortale peccatum r̄ illusio exinde sequēs impedit patiētem tam a perceptione q̄ a confectiōe sacramenti: qz s̄m Grego. in dicto. c. testamētū propter tales pollutionem a sacro mysterio eo die abstinere oportet. Abi etiā vltorius querit glo. quid si cogitauit turpiter sed anteqz dormiui statim penitui: p̄ pollutio in somno: peccauit vel nō? Et videt qz sic: qz licet p̄tritus sim tamē vestigia remanēt r̄ reliquie: sicut in liberto reliquie seruitutis: vnde patron⁹ ei succedit: sicut ī furiosis manet m̄rimoniū: in reliquijs volūtatis. ff. de his qui sui vel alie. iur. sūt. l. p̄tre furioso: imputez̄ igit̄ mihi saltē si initialiter turpiter cogitauit: hec glo. Deniqz qz cogitationi carnali d̄ p̄p̄inquo adest delectatio r̄ delectationi p̄sensus: iō verti potest in dubiū vtrū sequēs pollutio accidat ex peccato vel nō: seu ex pctō mortali v̄ veniali. Cū ḡ de p̄cedenti p̄sensu sic dubitat̄

penitus abstinēdū est. Si vero nō dubitatur: s̄ expresse d̄s agnoscit nō p̄cessisse p̄sensum: et necessitas v̄get aut aliq̄ rōnabilis cā tūc potest accedere et etiā celebrare nisi p̄ depressionē mentis impediret. Quod si nec necessitas nec alia cā sp̄alis subest et tamē celebrat: ex hoc tamē nō est dicendū peccare mortaliter sed venialiter: melius tamen ē abstinere p̄pter reuerentiā sacramenti.

Præterea si querit̄ an pollutio que incipit in somnis et in vigilia terminat̄ sit peccatū. Ad hoc r̄ndet Tho. in. iij. q̄ pollutio q̄tū ad rationē meriti vel demeriti magis indicat̄ s̄m principiū q̄d ē in dormiēdo q̄ s̄m finē qui est in vigilādo: q̄ corporalis motus nō pertinet ad meritū vel demeritū: nisi in q̄tum a volūtate causatur. Ex quo em̄ excitatus ē mod⁹ in dormiēdo nō subiacet volūtati vigilantis v̄terius: nec reputatur euigilasse quousq̄ perfecte vsq̄ liberi arbitrij recuperauerit. Potest tamen p̄tingere q̄ in ip̄a euigilatione peccatū oriatur. s̄. s. pollutio p̄pter delectationē placeat: q̄d qui dē erit veniale peccatū si talis placētia fit ex surreptione: mortale vero si fit cū deliberatiuo p̄sensu precipue cū appetitu futuri. Ip̄a aut̄ post placentiā nō facit p̄teritā pollutionē pctm̄ q̄ si placeat solū p̄pter nature exonerationē v̄l alleviationē tūc pctm̄ nō credit̄. Deniq̄ generaliter notandū est q̄ s̄m medicos pollutio est euacuatio materie digestiue tertie et s̄m quosdā ieiuniū est remotiuū cause v̄l incitamenti ad luxuriā: semē em̄ in lumbis generatū et in vasis collectū est ad luxuriā incitatiuū q̄d natura p̄ naturale desiderii appetit foras p̄llere: quia sibi superfluum est nō necessarium: quia sibi ad aliquid ordinatū est sc̄z ad proles generādas. Et hec est ratio quare religiosi quātūcunq̄ sancti de nocte polluunt̄: eo q̄ natura que superfluis aggrauatur illa nititur expellere. Et propterea sepius hoc accidit sine motu: et tūc homo emisso illo quod erat causa grauedinis valde se sentit alleviatū et inuenit se ad omnia bona expeditiores. Plures sunt etiam cause pollutionis sc̄z acceptio crapulosa cibi et potus. Item longus somnus: quia sicut in longo somno multiplicatur sudor sic et pollutio. Item tacere super dorsum longo tempore et potissime sic dormire: quia calofaciunt renes. Item concupiscentia diurna circa inordinatū amorem mulierū. Item nimius calor tempore dor-

mitionis et similia. Sūt etiā quidā qui ex leui delectatiōis sensu sc̄z vidēdo mulieres v̄l eis colloquēdo v̄l earū p̄fessiones audiēdo se vigilādo sentiūt humectatos. S̄z tales credere nō debēt eē se vigiles pollutos q̄ s̄m Quicēnā: tres sūt meat⁹ i virga virili: quorum vn⁹ sub alio linialiter ordinat̄ s̄m longitudinē ip̄i. Anus meat⁹ ē p̄ quē v̄rina transit ex vesica. Secundus ē meat⁹ spermatis seu seminis. Tertius ē per quem transit q̄dam humiditas subtilis q̄ emittitur maxie cū d̄s tangit mulierē in cui⁹ corpora languescit. S̄m et h̄ puenire pōt p̄pter stercorea in longatiōe existētia. Insuper ex leui titillatiōe defluxus hui⁹ humiditatis p̄tingere pōt vt libros Quidij de arte amandē legēdo vel de materia carnali disputando: v̄l aliqua carnalia videndo seu p̄fessiones de materia carnali audiēdo et similia. nec reputari debz pollutio p̄prie dicta. Itē mulier mēstruata nō p̄hibet accedere ad sacramēta: si tamen ex reuerentia dimittit laudanda est: vt ptz expressum. v. d̄. c. ad eius p̄cubitū. Ad laudem dei omni.

De quattuor alijs gradib⁹ peccati contra naturā et de quadruplici vindicta qua domin⁹ hoc vitium vindicasse legi: Sermo IX

Non mechaberis.

n Exo. xx. Visio de infimo gradu peccati contra naturam: iam reliquos breui stilo percurramus.

Secūdu ergo gradus cōmittitur cū altera persona simili v̄l dissimili: cuz sc̄z sine aliquo concubitu se prouocāt mutuo: pergestus tact⁹ amplex⁹ v̄l similes actus libidinosos ad emissionē seminis: damnationē detestabilē sibi mutuo v̄dicātes. Et h̄ pctm̄ p̄mittit̄ in omni statu hui⁹ mūdi. Nulli nāq̄ parcit hec libidinosa bestia: nō v̄tule: nō senī: nō adolescētī: nō x̄gini: nec q̄ dē deo sacrat̄is pctit nec eccl̄asticis nec religiosis: oīm fines occupat etiā viduaz et orphanoz in singnl̄ stragē agēs incredibilē: vix aliquē relinq̄s īfestū. Nec q̄dē thorū p̄iugalē relinq̄s īmunē q̄si licētī illiē p̄sumēs suā posse exercere maliciā et exēcrādā frequētare libidīs ipudiciā: cū tūc Aug⁹. dicat de adulterinis cōiugijs et ponitur. xxxij. q. vij. c. adulterij malum: vbi

subdit. Iste scz vsus qui estra naturā ex-
 ecrabiliter fit in meretrice: s̄ execrabilius
 in vxore: cū. s̄. nō p̄tentus vsu rōnabili pro-
 prie vxoris detestandis pollutionib⁹ extra
 ordinarijs faciare querit carnalē imo bru-
 talē appetitum ī diuersis libidinosi gestu-
 bus ⁊ p̄treccationib⁹: alijsq; spurcissimis
 adinventionib⁹. Unde legis in libro Ap̄t̄
 q̄ in cinitate cameracensi vxoratus erat:
 cut nō suffecit coitus cum vxore q̄netiam
 contrectationib⁹ illicitis eam molestaret
 inuitā. Igitur vbi nocte quadā reclaman-
 te vxore ⁊ vindictā imp̄cante diuinā: mari-
 tus perpetrato violēter scelere ad ventris
 officiū surrexisset: mox soluto ventre p̄ se-
 creta nature in cloaca eius viscera descen-
 derunt nec mora clamās reportatur ad le-
 ctū ⁊ publica voce confessus cū durissimo
 manū cruciatu quas quasi ignib⁹ vzeren-
 tur abscidī petijt: ac miserabiliter in horaz
 diei tertiā expirauit dignā tali ope vindi-
 ctā recipiēs. Tertius p̄inde gradus hui⁹
 vitij cōmittit cū nō seruatur naturalis mo-
 dus p̄cubendi sed deuiant ad alios mon-
 struosos ac bestiales p̄cubendi modos ni-
 mio libidinis ardore excecati vase tamen
 debito. Modus aut̄ quē natura determi-
 nat ē: vt mulier in dorso faceat ⁊ vir in vē-
 tre incubat eidē: et hic modus ē naturalis
 hoīb⁹: vtpote quo meli⁹ ⁊ facili⁹ mulie-
 res p̄cipiunt a quo mō cā explende libidi-
 nis deuiantes enormiter peccāt etiā p̄sun-
 cti vinculo m̄rimonialt: ⁊ quantomagis a
 mō naturali deuiant: ac p̄ hoc p̄ceptionem
 fetus impediunt: tanto execrabili⁹ peccāt
 sicut cū mulieres suis viris sup̄grediūtur.
 Unde refert Methodi⁹ vnā fuisse inē cau-
 sas diluuij: q̄ mulieres in vesaniā verse su-
 pergressse viris abutebant: et tales inferi-
 ores sunt brutis q̄ nō puertunt moduz et
 a natura cōstitutū. Si ergo talis peruer-
 tas tam damnabilis iudicaf̄ in thoro con-
 fugali. Quid erit in alijs: p̄sertim cum in
 dicto. c. adulterij malū. subditur. Vsus em̄
 naturalis si vltra modū plabif̄ in vxorez
 quidē veniale ē: in meretrice damnabile.
 Nō sic intelligendū quā sit etiā mortale ī
 vxore: sed q̄ citius veniam meref̄ propter
 vinculū matrimonij in quo p̄cessus ē vsus
 mulieris licet nō abusus: extra autē matri-
 moniū nec vsus naturalis p̄cessus ē. Ta-
 les insuper libidinosse mulierib⁹ abutētes
 sepius insobolis puniunt: cū v̄ ignobiles
 morib⁹ v̄ debiles virib⁹ succrescūt: vnde

Bonifa. martyr scripsit de hoc regi anglo-
 rū: ⁊ ponif. lvi. dist. c. si gens angloz: sic p̄
 istas puincias diuulgatū ē ⁊ nobis ī fran-
 cia ⁊ italia improperaf̄ ⁊ ab istis paganis
 in improperiū nobis obijcitur: sp̄retis no-
 bilib⁹ ⁊ legalib⁹ p̄nubijs adulterādo ⁊ lu-
 xuriando adinstar sodomitice gētis fedā
 vitā duxerit: de tali cōmixtione meretricū
 estimandū ē degeneres p̄plos quo ad forti-
 tudinē ⁊ ignobiles ⁊ furētes libidine fore
 procreandos: ⁊ ad extremū vniuersā ple-
 bem ad deteriora ⁊ ignobiliora vergentes
 ⁊ nouissime nec bello seculari fortē nec in
 fide stabilem nec honorabilē esse hoīb⁹:
 nec deo esse amabilē v̄turā: sicut alijs gē-
 tibus hispanie puincie ⁊ burgundionum
 p̄plis cōtigit: q̄ sic a deo recedētes fornicat-
 te sunt donec iudex talū criminū vltrices
 penas p̄ ignorātiā legis dei ⁊ p̄ sarrace-
 nos venire ⁊ seuire pmiserit: s̄ ibi. Extre-
 mū autē malū huius gradus ē cū q̄s vxo-
 rē suā v̄ aliā mulierē agnoscit quidē ī vase
 debito s̄ in resolutione semē eijcit. Sicut
 fecisse legis Iher p̄mogenit⁹ inde ⁊ frat̄ ei⁹
 vt p̄z sup̄ius. Et dicūt q̄dā q̄ demones ple-
 rūq; seminis incremētū q̄d hoīes sic eijci-
 unt aut alio quocūq; modo vigilando vel
 dormiēdo diligēter colligūt ac sibijp̄is cor-
 pora formātes masculina v̄ feminina ī q̄-
 bus etiā videri ⁊ palpari p̄t̄ si voluerint:
 transformātes se ī incubū v̄ succubā: assu-
 mētes de masculo semē masculinū ⁊ d̄ feia
 femininū īgerūt se ad p̄stuprādū carnalē
 libidinis ardore laborātes. Et vt refert Jo.
 de ianua in suo catholicon sup̄ verbo suc-
 cubo. Angeli tenebray. corpib⁹ sic assum-
 ptis vitā nō influūt s̄ tm̄ motū. Unde ve-
 re ⁊ p̄prie loquēdo nō comedunt nec gene-
 rāt: ⁊ tamē p̄ eoz actū cōplef̄ generatio in-
 q̄tum semē humanū sic collectū apponere
 possūt in loco cōuenienti ad materiā p̄por-
 tionatū sicut ⁊ semina alia rerū colligere
 possunt ad cōplēdos aliquos effectus: vt
 attribuat̄ eis tm̄ id q̄d ē motus localis nō
 aut̄ ip̄a generatio cui⁹ p̄ncipiū nō ē virtus
 demonis aut corporis ab eo assumpti: sed
 ē virtus illi⁹ cui⁹ semē fuit: ⁊ iō genit⁹ non
 ē fili⁹ demonis s̄ alicui⁹ hoīs. Sic gēs hu-
 noz p̄creata legis in gestis Gothoz. Itaz
 cū gens gothoz migraret de Azia in euro-
 pā: mulieresq; deformes h̄ret ī suo cōitatu
 eiecit illas: timēs ne liberos nimis defor-
 mes generarēt: sicq; nobilitatē gothozum
 deformatēt: q̄ de castris exclude cū errarēt

B

In nemoꝝ: accesserūt ad illas incubi demones et ex illis genuerūt filios et filias: ex quibus processit fortissima gens hunoꝝ. Similiter legitur Merlinus propheta britanoꝝ ex incubo demone et sanctimoniali feia regis filia generat. Unde et reges qui usque hodie regnant in eadem britania que nunc anglia dicitur de fantastica matre descēdisse referuntur. Merlinus autem homo christianus fuit qui multa futura predictit que quotidie implentur. Verūtamen plura leguntur de incubis: de succubis vero pauca: unum tamen refert Celsus de quadam scholastico lubrico: cui nocte quadam feia iudea permisit venire ad lectum eius: qua non veniente specie eius diabolus assumpsit et lectum illius ascendit. Demons igitur tota nocte abusus concubitu quem feminam predictam esse credidit de mane impulsit qui respondit: Cum quo putas te iacuisse hac nocte. Respondit ille cum tali muliere. Qui ait: ne quare sed cum diabolo. Qui ut stultus diabolo irrisit et de ope nihil curauit. Legitur etiam de quadam incubo qui cuidam maritate in specie valde pulchri militis apparuit ac blandis sermonibus eius consensum acq̄rens sex annis incredibili libidine ab eodem vexata est. Nam et inuisibilis ea sepe abutebatur marito eius in eodem loco cubante. Septimo vero anno venit ad sanctum Bernardum: cui cum multis lachrymis singula per ordinem narrans in confessione petijt subsidium et ab eodem liberata fuit a demone. De his dicit Beda super lucam quod quadam demones dicuntur succubi qui supponunt se viris in specie mulierum: quadam incubi qui cognoscunt mulieres sub specie viri: forte non luxuria tracti sunt ut hominibus illud datur. Methodius autem tractare volens causas diluuii dicit inter alia quod filii Cayn primo abutebantur uxoribus fratrum suorum nimis fornicationibus: postea vero mulieres in vesania verberate supgresserunt viris abutebantur: post hoc exarserunt homines in alterutrum coeuntes. Seth autem preceptum accipiens ab Adama presuo ne se misceret posteris eius posteris cayn coniugio: sepauit cognationem suam a cognatione Cayn. Et secundum Iosephum filii Seth usque ad quartam generationem boni permanserunt postea vero ad mala pergressi sunt ac per hoc videtes filias Cayn esse pulchras seculares libidinosas concupierunt eas et acceperunt sibi uxores. Et ex hoc tempore vigebat ardor libidinis in homines quod demones in humana specie se transformantes se mulieribus miscuerunt: ac ille filios genuerunt iniuriosos: qui propter cum

fidetiam fortitudinis gigantes a grecis dicti sunt: ut refert magister in hystorijs. Quartus insuper gradus huius vitij est cum non suat in concubitu debitum vas vel membrum ad hoc ordinatum: quod dupliciter contingit. Primum cum vir concubens cum muliere non seruat debitum vas sed aliusde sibi danabiliter vendicat: unde corruptum appetitum satiat. Secundo cum vir vel vir vel mulier in muliere turpitudinem operantur ducti in reprobum sensum. Et hoc proprie vocatur vitium sodomiticum: quod vitium erat quasi principalis causa generalis diluuii licet alie cause concurrebant. In eiusdem quoque vitij detestationem addidit dominus secundo exterminare terribili morte gentem peccatricem. Nam ut dicitur glo. de pe. di. j. i. s. s. et continuo. Sex fuerunt ciuitates quas destruxit dominus cum suis regionibus iuxta iordanem. scilicet sodomam: gomorra adame: seboim: eleale: que est bale et segor: que tamen fuit ad tempus saluata ad preces Loth ut ibidem saluaretur: nec iterijt igne et sulphure sed terremoto. Pro quo nota quod ut dicitur Gen. xvij. Angeli in persona domini Abrae apparentes in recessu dixerunt ad abraam. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Gregorius. Primum cum clamore est culpa cum libertate: cum. scilicet. quis palam sine verecundia ad libitum suum peccat. Vnde Esaias. j. Primum suum quasi sodomam predicauerunt. sequitur. Et primum eorum aggranatum est nimis. Dicunt hebrei quod hoc aggranatum fuit: eo quod quadam puellam occiderunt in solita morte quod dederat alimenta pauperi. Cui deo resonat illud Ezech. xvj. Nec fuit iniquitas sodomae sororis tue: superbia: saturitas. panis: abundantia et otium: et manum egeno non porrigebat. Sequitur. Descendat et videbo utrum clamorem qui venit ad me ope pleuerunt. Hieronymus. Magna enormitas criminis que scienter omnia dubitare coegit. Receptus igitur angelis in hospitio Loth: vallauerunt domum eius omnes a puero usque ad senem dicentes: Educ viros ut cognoscamus eos. Erant enim angeli quasi iuvenes viri nimio decore predicti: quales potissime me requirebant ad operam nepharium. Hic legitur ij. Mach. iij. quod Jason ambigenus summum sacerdotium adito rege: permisit pecuniam multam: si preteritum eius concederet gymnasium. scilicet. scholam gentilitatis et effebiam. scilicet. prostibulum pulcherrimorum iuuenum. Et ait Loth. Nolite facere malum sed grāde habeo duas filias virginem et cetera. Dixit ergo Loth ex animi perturbatione: cum tamen nullo modo facere debet minimum primum ut in alio vitet maior: et licet Loth excusetur a tanto non tamen a toto: tamen ratione perturbationis mentis in qua tunc erat

Ita q̄ plenā deliberatiōz nō hēbat: tū etiā qm̄ in suis p̄ciuib⁹ vitio pessimo ⁊ suis ho spitib⁹ occurrere volebat violētie. Et āge li ad Loth. *Q̄s q̄ tui sūt educ de vrb̄e hac de lebum⁹ enī locū istū: eo q̄ increuerit cla mor eoz corā dño. Quo dissimulāte egredi p̄bensū Loth cū suis angeli posuerūt eē ciuitatē dicētes: Ne respicias retro. s. p̄ inordinatū affectū ad ea q̄ mox p̄tura sūt: nec stes in oī circa regiōe: qz venerunt ad subuertēdū cū zodomā q̄tuoꝝ alijs ciuitates ⁊ spaciū inter mediū. Tū dicit de pe. dl. j. s. ⁊ continuo: q̄ he due vrb̄es adama ⁊ seboym ex vicinia zodomoz parilis exci dij traxere p̄fortiū cetera patēt. Sequitur. Igit̄ pluit dñs ī vltionē hui⁹ vitij sup zo domā ⁊ alias ciuitates ignē ⁊ sulphur id ē ignē sulphureū q̄si sūptū de inferno. Dicit enī Greg⁹. q̄ gehēnalis flāma moras non sustinēs: zodomoz p̄uenit tollere nationē ⁊ ip̄am terrā tāte p̄fusiois p̄scia p̄sumpsit ignis sulphure⁹. Q̄d iō fecit de⁹: vt terra ī eternū aresceret sine spe itez germinandi: ⁊ sic graui⁹ puniuit istos q̄ p̄mos pctōzes generali diluuiō: qz licet illi mēsurā exce derēt: tñ q̄si naturalit̄ peccabāt plurimī eo rū: vñ miro dei iudicio tota regio illa scā ē lacus fetidus: qui fm̄ Isidoꝝ d̄z affalas ⁊ mare mortuū li. ethymol. c. xx. Dicit̄ enim lacus affalas. i. bituminis: nam aqua illa stringit̄ bitūmine: ita q̄ ventis moueri nō pōt: vñ aque ille nō quidē annuatī neq̄ sē per sed biēnio in biennū euomūt ingētos globos nigerrimī bitūnis ⁊ feditissimi ad littus: ⁊ tunc nullis ventis agitari potest: Dicit̄ enī mare mortuū fm̄ Isid⁹. qz nihil gignit viuū: nihil recipit ex genere viuētū um: nā neq̄ p̄sces h̄z neq̄ assuetas aquis beluas: nec letas mergēdi vsu patit̄ aues sed ⁊ quecūq̄ viuētia mergēda tēptaue ris q̄cūq̄ arte diuersa statim resiliūt ⁊ q̄ nis vehemēter elisa p̄festim excutiuntur. Refert enī Josephus q̄ vespasian⁹ q̄sdam iunctis post terga manib⁹ iussit in altū pro iji: ⁊ omnes tanq̄ vi spūs sursū repulsi de sup fluitabāt: vñ ⁊ lucerna ardēs supena tat q̄ tamē extincta sub mergitur. Admirū cū om̄e carēs vita submergit̄ nisi fuerit bituminatū. Excipit̄ tñ ferrū: qz sup dicto. s. sed ⁊ cōtinuo: dicit glo. q̄ aqua illa nec est natabilis nec ē potabil: qz ferrū ibi natat ⁊ pluma mergitur. Ibi sunt poma pulcher rima exterius: interi⁹ aut̄ plena fauilla et cinere: his verbis describit̄ luxuria: h̄ ibi*

Q̄d latius ibidē exponit Archid. dicens. Aqua luxurie gomozreoz nō ē natabilis: qz illa q̄at nō est potabilis: qz non recreat. Tñ Hiero. Libido trāfacta sp̄ relinqt̄ plenitudinē nūq̄ faciat: ⁊ extincta sp̄ reaccē dit̄. Ferrū ibi natat qz p̄stans ⁊ firm⁹ hoc vitū supat: pluma mergit̄: qz leuis ⁊ fragilis hoc vitū supat. Crescūt in rīpa lacī poma exteri⁹ pulcherrima: qz forma iuue nū esseboꝝ attrahit: potissime gomozreos intus vero cinere ⁊ fauilla pleni sūt: qz fauilla ē extincta scintilla: ⁊ in h̄mōi ignis di uini amoris totalit̄ ē extinctus: qz tales sūt aduersarij ignis diuini amoris. Vocat̄ de niq̄ lacus ille mare salinarū: qz vt q̄dā di cūt ex ill̄ aquis sal candidissimū efficit̄: vñ etiā qz lapides salis ibidē inueniūt̄. Vxor aut̄ Loth inordinato affectu p̄tra p̄ceptū angeli post se respiciēs: versa est in statu salis quā Josephus refert se vidisse. Abi dicunt hebrei: q̄ sero p̄cedente Loth sal petenti p̄ cōdimēto cibi angeloz quos ho mines credebat: vxor apportare rēnuīt: qz fm̄ modū zodomoz inter quos habitabat affectū ad hospites nō habebat: ⁊ sic pena respōdit pctō. Dicunt aut̄ expositores no stri q̄ factū est in figura. Sal enī p̄dimētū ē ciboꝝ: ⁊ ideo vxor Loth retrospectiēs ver sa est in statuam salis: qz punitio eius dat cōdimētū sapiētie penitētib⁹ ne reuertā tur ad pctā pristina. Propt̄ q̄d ⁊ ip̄e dñs ait Luc. xvij. Memores estote vxor̄ Loth Unde p̄ vindictā illam ostensū ē quātum deo displiceat h̄mōi peccati sola memoria. Admirū cū demones tātū abhorēt hoc vñ tñ q̄ pre fetore ip̄ius fugiūt ab homīe hoc p̄petrante: cū tñ prius hoc p̄suaserint. Vñ Ezech. xvj. Erubescēt supple demones in via tua scelerata. Verūtamē hoc fit nō pro pter desiderū humane innocētie: s̄ propt̄ nobilitatē eoz nature: pcurāt enī vitū illud ⁊ tñ detestant̄: sicut hi q̄ cloacā euacu ant p̄pter magnū lucrū: ⁊ tñ inde sentiunt fetore magnū. Tertio deniq̄ dñs addidit vindictā huius tpe sue necessitatis. Nam fm̄ Augl. videns deus vitū h̄ p̄tra natu rā fieri in hūana natura: fere desijt incar nari. Et Hiero. sup illud Esai. ix. Habitā tibis in regiōe vmbre mortis lux orta est eis. dicit q̄ lux illa oēs laborātes illo vitio zodomitico nocte illa extinxit: q̄ chris⁹ na tus ē: ne ī natura quā assūperat tātā imū diciā inueniret. Et hec pōt eē ratio cur chris tus nō legitur tantū scelus arguisse: eo q̄

tam recens memoria illius punitōis erat in mundo q̄ hoīes territi strictius abstinebant ab ip̄o crimine. Quarto p̄ter hoc flagitiū adhuc potissime tēporib⁹ hodiernis dominus inducit diuersas plagas in cetū christianitatis scz guerras: pestilētias: fames: tēpestates: terremot⁹: inundationes aquarū ⁊ similia. Sicut impator inflat⁹ spiritus sancto testat⁹ in auē. vt nō luxurientur p̄tra naturā. s̄. si enim. col. vj. ⁊ hoc recitat glo. xxxij. q. iij. in. c. in eo. dicens: **M**ā dicit impator q̄ p̄ter ista crimina inducuntur fames: pestilētia ⁊ terremot⁹. **A**h p̄ter eadē scelera plures puīcie punite legūf: vt ptz. lvi. di. in. c. si gens angloꝝ: vbi Bonifacius martyr eadē scribēs angloꝝ regi: timet anglic⁹ plagas affuturas p̄ter hoc scelus sicut alijs gentib⁹ hispanie ⁊ puīcie burgūdonū populis cōtigit: que sic a deo recedētes fornicati sunt: donec vindex taliū criminū vltices penas p̄ ignorātiā legis dei. i. saracenos venire ⁊ seuire pmiserit. **M**ā q̄ p̄ter delictū sepe pmittit de⁹ inferri penas: vt ptz. v. q. v. c. nō oīs. ⁊. xvj. q. j. reuertimini: vbi plane de hoc. **Q**uintus deniq; gradus est cū pctm luxurie aliquis vl̄ aliqua pficit cū bestijs: siue cōueniat cū eis in locis naturalib⁹ siue nō: ⁊ hoc vocat⁹ crimē bestialitatis vl̄ crimē pessimū q̄ Joseph accusauit fratres suos: vt patet Gen. xxxvij. fm aliquos. Alij vero p̄siderātes q̄ eēt turpe dicere de patriarchis talia: maxime cū in hebreo reptur: ⁊ retulit patri rixam eoꝝ pessimā: dicit q̄ p̄ crimen pessimū itelligit rixa q̄ fuit iter filios **L**eale ⁊ Zelphe quos despiciebāt tanq̄ ex ancillis natos. **V**erūtāmē q̄quid sit: dñs strictissime vitiū hoc maledictū phibuit: septus idip̄m in lege veteri repetēs. **D**icit em̄ Exo. xxij. **Q**ui coierit cū iumento morte moriet: debet insup iumētū interfici ad detestationē facti ⁊ ne alius cū aīali tēptet idē facere. **A**h **L**euic. xx. dicit. **Q**ui cum iumēto ⁊ pecore coierit morte moriat: peccus quoq; occidite: mulier q̄ succabuerit cuiuslibet iumēto simul interficiet cū eo. **E**t eiusdē li. xvij. hoc scelus etiā phibet. **E**t **D**eutero. xxvij. **M**aledict⁹ qui dormit cū omni iumēto ⁊ dicet omnis populus amē. **E**x quibus patet q̄ sollicitē deus hanc abominationem prohibuit: cum tamen quidam reperiuntur tanta libidine excecatis: q̄ fere cum omni genere animantiū hanc fetidā stulticiā exercent cooperātibus de-

monijs que al̄s esset impossibile p̄petrare. **A**nde relatione veridica didici q̄ vn⁹ vagam querens libidinē tam in auib⁹ q̄ in animalibus: tandē maximā delectationē inuenit cognoscēdo eritium: diabolo non dubiū id actitante. **S**imiliter reperte sunt mulieres nō solū de vris seu canib⁹ s̄ etiā de equis aut similibus p̄cepisse: ecce quid excogitat ⁊ adinuenit maledicta libido. **M**irum est q̄ huiusmodi viros terra non absorbeat. **N**escio quid alij sentiant: mihi tamē saluo sanioris iudicio videtur: q̄ adhuc magis delinquunt cum demonib⁹ familiaritatem contrahentes ⁊ cum eisdem carnaliter ex consensu cōmiscētes: quod in vitio carnis extremum videtur esse maiorū. **D**e quo tamen vitio plures doctores miranda scripserunt: vt nobis fidem faciat etiam asserentiū multitudo que scripsit tam de succubis q̄ de incubis id est taz de demonib⁹ qui formam assumūt femineam q̄ masculinam. **M**imirū cum ⁊ nostris temporibus inuenim⁹ eas quas demones nō solum decipere vel ad consensum allicere: sed etiam per violentiam stuprari conati sunt. **S**cimus inquā quasdā consentiētes ⁊ carnaliter cōmiscētes cum demonibus tandem ad penitētie viam misericorditer reuocatas. **S**cimus deniq; alias carnali cōmixtione sic demonibus confederatas: q̄ in eodem libidinis furore perseuerant. **Q**uanta est diuina pietas quantaq; humana cecitas. **Q**̄ execrandis se imiscet humana nobilitas: vt merito cum p̄pheta diceret: **H**omo cū in honore esset nō intellexit id est aduertit nobilitatem cōditionis: sed cōparatus est iumentis insipientib⁹ ⁊ similis imo inferior factus est illis. **Q**uod a nobis auertat iesus christus.

De mechia spirituali que perficitur libidine cordis ⁊ exteriorum sensuum: Sermo X

Non mechaberis.

N Exo. xx. Tercio modo p̄ceptus istud exponit. **N**ō mechaberis: id est nō adhibebis p̄ morosam delectationē ⁊ consensum libidinosū illecebris sensualib⁹ vel imundis reuolutionibus cordialibus: tēpo quātum ad hominē inferi orē in sceno luxurie cordialis vel sensualis damnabiliter abutendo: ⁊ hec dicitur sp̄t

ritualis fornicatio v'l mechia: vñ. xxxij. q. vij. c. nō solum: ibi subditur. Est autē spiri-
tualis fornicatio de q̄ dñs ait. Qui vide-
rit mulierē ad concupiscendū eā: iā mechat⁹
est eam in corde suo. Ideo omnis imunda
pollutio fornicatio dicit^r: quīs quisq̄ di-
versa turpitudinis voluptate p̄stituat^r.
Et hoc intelligit nō solū de pollutiōe cor-
porali sed etiā cordiali: i. abusu imūda^r co-
gitationū v'l etiā exteriorū sensū. Sequit^r
ibidē. Ex delectatione em̄ fornicādi. s. cor-
poraliter v'l cordialiter varia gignunt fla-
gitia q̄bus regnū dei claudit^r vt hō a deo
sepetur: hoc ibi. Ex q̄bus satis liquet: q̄ lu-
xurie vitii plerūq̄ mēbro sibi appropriato
cū additamēto leniathā minime p̄tentum
oēs fines cordis r̄ humano^r sensū suo ve-
neno fraudulēter occupare nitit^r: vt verus
inueniat^r: qui dicit^r Hierē. ix. Ascēdit mors
per fenestras n̄ras. i. sensus exteriores: in-
gressa ē domos nostras. i. domiciliū cordis
per criminōsū affectū accidente consensu.
Hinc fm̄ p̄bī h̄siliuz qui deponere vult in-
ordinata desideria omniū rerū quarū cu-
piditate flagrauit auertat oculos r̄ aures
aliosq̄ sensus ab his que relinquit aut re-
linquere querit: nihil em̄ facilius q̄ amor
recrudescit: nam affect⁹ quocūq̄ se vertit
p̄ciū aliq̄d p̄sens occupationis sue repe-
rit: ergo facilius excludit^r q̄ expellit^r. Qd̄
Job subtiliter innuens ait. Depigi fedus
cū oculis meis ne q̄dem cogitarē de virgi-
ne. Hic queri pōt: vtrū in tactib⁹ osculis
amplexib⁹ r̄ similib⁹ mortale pctm̄ consi-
stat: p̄sertim cū fornicatio mortale pctm̄ eē
dicat^r ex eo q̄ p̄ eā impedit^r bonum prolis
generāde r̄ educande: s̄ ad hoc nihil ope-
rant^r oscula: tactus: amplex⁹ r̄ silia. Ad h̄
r̄ndet Tho. sc̄da 2^a. q. cl̄ij. q̄ aliq̄d dicit^r
esse pctm̄ mortale duplici^r. Uno modo fm̄
speciē suā: r̄ hoc modo tact⁹: amplexus v'l
oscula fm̄ suā rōnē nō nominant mortale
pctm̄: quia talia possunt absq̄ libidine fie-
ri: v'l p̄pter patrie p̄suetudinē: v'l p̄pter ali-
quē amorē ordinatū seu aliā rōnabilē cau-
sam. Alio mō d̄r aliq̄d esse pctm̄ mortale
ex sua causa: sicut ille q̄ dat elemosynas vt
aliquē inducat ad heresim mortalit̄ peccat
q̄uis opus in se bonū sit: r̄ hoc p̄pter intē-
tionē corruptā. Et q̄: nō solū p̄sens i actū
peccati mortalis: ē mortale pctm̄: sed etiā
p̄sens in delectationē pcti mortalis: i. do-
cū fornicatio sit mortale pctm̄ r̄ multoma-
gis alle spēs luxurie: p̄sequēs est q̄ p̄sens

sus in delectationem talis pcti sit mortale
pctm̄ r̄ nō solū p̄sens in actū. Cū igitur
amplexus: oscula: tactus r̄ silia p̄pter dele-
ctationē fiant ex aīo deliberato: p̄sequens
ē q̄ sint pctā mortalia: r̄ sic solū dicunt^r li-
bidinosa: vnde fm̄ q̄ talia libidine fiūt
mortalia pctā iudicant^r. Nec mirū cum di-
cat Aug⁹. d̄ fide christiana: r̄ ponif. xxxij.
q. v. c. Nec solū affectu r̄ tactu sed aspectu
quocūq̄ appetit^r r̄ appetit^r concupiscētia femi-
narū: nec dicatis vos habere aīmos pudē-
cos si habeatis oculos impudicos: q̄ im-
pudic⁹ ocul⁹ ipudici cordis est nūcius. Et
cū seinuicē sibi etiā tacēte lingua p̄spectu
mutuo corda nūciant ipudica r̄ fm̄ concupi-
scētia carnis alterutro delectant^r ardore:
etiā in tactis ab imunda violatiōe corpori-
bus fugit castitas ip̄a de morib⁹. Qd̄ pō-
test solus nut⁹ ex libidine fact⁹ eē mortale
pctm̄: q̄ pctm̄ illud cōmittit^r in voluntate
que voluntas exteriorib⁹ sensib⁹ quasi qui-
busdā instrumētis vtit^r: cū tamē studiosa
volūtas plenā habet rationē peccati: vt p̄
ibidē. c. q̄ viderit: r̄ de pe. di. j. c. sic. Quin-
q̄ sūt igit^r vie veniendī ad voraginē cordi-
alis luxurie. Nā p̄ q̄nq̄ sensus recipiunt^r
imp̄ssiones carnaliū cogitationū: quas se-
quūt^r delectatio pariter r̄ p̄sens: vñ sen-
sus exteriores sūt q̄si laquei cordis r̄ hoīs
interioris quib⁹ incautus capti⁹ ducitur
in seruitutē pcti. Primus igit^r laqueus ē
oculus nequā. Hic Hierē. Treno. iij. lamē-
tabat^r dicens. Ocul⁹ me⁹ dep̄dat^r ē animā
meā i cūctis filiab⁹ vrbis mee: venatione
ceperūt me q̄si auē inimici mei. s. demones
r̄ hoc p̄ mediū filiarū hoīm. Qd̄ prudēter
Job aduertēs r̄ndit. Depigi fedus cū ocu-
lis meis r̄. Nimirū cum dicit^r. Ecc̄. xxxj.
Memēto qm̄ malus ocul⁹ nequā: nequ⁹
oculo qd̄ creatū est: q̄si diceret: nihil. Qd̄
vtiq̄ claruit i David q̄ bethabeā se lauātē
incaute respiciens capt⁹ ē oculis: r̄ capti-
uus duct⁹ i affectū adulterij: p̄pter qd̄ tam
turpiter cecidit: q̄ cū adulterio crimē pro-
ditiois r̄ homicidij p̄petrauit. Hic postmo-
dum sollicitē dñm exorauit dicens. Auerte
oculos meos ne videāt vanitatē. An̄ peri-
culosissimū obiectū visus ē mulier ornata:
nā a planta pedis vsq̄ ad verticē capitis ē
plena laqueis ad capiendas aīas p̄ mediū
visus. Hinc merito dicit Ecc̄. c. vij. Inue-
ni amariorē morte mulierem q̄ laqueus ve-
natorū est. i. demonū r̄ lagena cor eius: vī-
cula sūt man⁹. illi⁹. Et hoc exemplariter p̄

tult in Judith eiusdē. xvj. que non ex libidine sed ex Xtute se ornauit ad decipiendū & deiciendū hostē iudeorū. Dicit enī ibidez q̄ colligauit cincinos suos mitra. i. i vna serie cōgregauit ad decipiendū eum: ecce laqueus in vertice: vnxit faciem suam vngento: ecce laqueus in facie: sandalia eius rapuerūt oculos eius: ecce laqueus in pedibus: pulchritudo eius captiuā fecit animā illius: ecce totum corpus ei⁹ ē laqueis plenum. Nec hec solū: sed vt dicit eiusdez p. c. Assūpsit dextrariola & lilia & in aures & anulos & omnib⁹ ornamēt⁹ suis ornauit se. Pro quo nota: q̄ lz Judith ornauit se ad decipiendū Holofernem: tamē nō intēdebat eum ducere ad peccatū mortale: sed ad hoc vt desideraret eā habere vxorē: & p hoc haberet ad eum familiarē accessum p quem eū occidere posset: ppter hoc caput ornauit & faciē vnxit lachryma arborū aromaticē q̄ facit ad decorē vultus & suauem odorē & nihil omisit de ptingentib⁹ ad decentē ornatū: decept⁹ eū & deiecit turpic amputans caput illius. Sic hodie mulier ornata diaboli sagena infinitos dānabillī cōcupiscentia capit & aiām eius interficit. Dicit enī Hiero. q̄ gladius igne⁹ est species mulieris velut ex omī pte sagittas emittens: quali putamus aiāz periculo sibi cōueniunt lasciu⁹ ornatu⁹ & neq̄ ocul⁹. Sed audiat p̄cupiscentia videns. Qui viderit mulierē ad p̄cupiscendū eam rē. vñ. xxxij. q. v. c. nec solo. c. qui viderit. Studiosa cōcupiscentia fornicatiōis adequat opi. Q̄t igit adulteria ppetrant etiā in ecclia dei: quot fornicationes: quot deniq̄ libidinosi aspectus cū circūeunt officinas templi: quoꝝ oculi luxuria pleni velut ad libidinis venationē edocti. Similiter audiant ex lasciuia se ornātes illud Ecclī. xxvij. Qui foueam fodit incidet in illā: & qui p̄stituit lapidem pximo offendet in eo: & qui laqueū alio ponit pibit in illo. Abi tria tangūtur quoꝝ vnū qd̄q̄ mortale p̄stituit. Nā p foueam intelligit intentio libidinosa incitādi alios p ornatū ad carnis cōcupiscentiā qd̄ est mortale: quīs etiāz incitās peccatū illud ppetrare non intēderet: p lapidē vero scandalū actiuū intelligit quod ē etiāz mortale s̄m Tho. scda. 2. q. xliij. p laqueū autez intelligit ornatu⁹ in se cum excedit modum & p̄tendit lasciuiaz: tunc etiam est mortale licz nō intendat alios trahere ad lasciuā: cuz manifestā pretendat supbiā:

imo sentina multoꝝ vitioꝝ est cum sic spectacula petit vt stultis placeat: tunc enim quot mortales excitat concupiscentias: tot mortaliū peccatoꝝ particeps efficit & causa. Unde dicit de tali Prover. vij. q̄ multos vulneratos deiecit & fortissimi q̄cunq̄ interfecti sūt ab ea. Mirū est q̄ christiana religio talē ornatū admittit ad christi despectuꝝ & christianoꝝ periculū. Nō sic egit adolescēs quidā mire pulchritudinis: qui cernens in sua specie plures illustriū feminarum scandalizari: fodit vultum suum vulneribus: malens deformitatez habere feditatis q̄ formā irritamētū p̄bentē alienelibidinis. Secundus aut laqueus est auris p̄uriens verboꝝ lasciuiaz. Lingua nanq̄ s̄m Jacobū in canonica inquietum maluz est & plena veneno mortifero. Insuper maculat totum corpus & inflāmat rotam natiuitatis inflāmata a gebēna. Et p̄sertim lingua cordis libidinosi inflāmat aures audientium. Dicit enī Prover. v. Fauus distillans labia meretricis & nitidius oleo guttur ei⁹: nouissima aut illius amara q̄si absinthiū et acuta q̄si gladi⁹ biceps: & ifra. Nūc q̄ fili mi audi me & ne recedas a verbis oris mei: lōge fac ab ea viā tuam: & ne appropinques forib⁹ dom⁹ ei⁹. Et si linguā maledicam declinare nō p̄uales audi tunc p̄siliū sapientis Ecclī. xxvij. vbi postq̄ plurima dixit d̄ lingua tertia seminantē discordias et deiciente mulieres viratas vel vericas: tandē subinfert. Beatus qui tectus est a lingua neq̄: q̄ in iracūdiam illi⁹ nō trāsiliuit & q̄ non attraxit iugum eius & in vinculis illi⁹ nō ē ligat⁹. Deinde p̄siliuz tribuens euadenti subinfert. Sepi aures tuas spinis scilz timoris det̄ mortis incerte: futuri iudicij: penaꝝ inferni: & noli audire linguam neq̄: & ori tuo facito ostia: nihil scz loquēdo ad votū petulans alloquētis: et seras auribus tuis: ne verbis libidinosi pateat introitus. Dicit enī Aristoteles li. d̄ aiālibus: q̄ sus q̄diu mare sollicitate rigidas tenuerit aures nō p̄sentit in costum: vbi vero laxare ceperit aures stimulat ad luxuriā. Et ibidē dicit q̄ omne animal aures habet mobiles p̄terq̄ homies. Rigidas igit & immobiles aures teneas: nec auditu recipias qd̄ receptum cor ificiat & p̄sensum eliceat: nec cui⁹ q̄ credas etiāz sub specie sanctitatis v̄l bonestatis blande loquentē: quia sub palliō spūalis amoris vel etiam religionis sepi⁹

latet ardor libidinis pluresq; magis temptatur ab his personis que specie sanctitatis in habitu et religione prestantur. Sicut simile quoddam in libro de naturis rerum refert Plinius dicens: quod sus quando luxurie furis agitatur in virum irruit candida maxime veste indutum. Maxime vero cauende sunt societates lubricae quae variis lasciuie canticis ac musicis instrumentis aures oblectari queunt: quibus tandem corda marmorea paulatim emolliunt et dissolunt ad lasciuia corporum. Hinc dicitur Eccl. ix. Cum saltatrice ne sis assiduus nec audias illam: ne forte pereas in efficacia illius. Tertius autem laqueus est tactus inflammans. Lasciuus enim tactus potissimum inflammat ad luxuriam: diuersimode tamen. Maxime tactus inmundus in se vel in alijs membrorum illorum que generationi deseruiunt ardorem excitat libidinis: quapropter quis grauius peccat communiter impudica tangendo quam videndo vel audiendo. Unde quidam pro solo tactu plus peccat quam si decem proles propter matrem commiscendo genuissent. Neque quod flagitiosis actibus se immiscet humana nobilitas cum hac irrationabilitatis noxa solus homo rationabilitatis capax turpissime sedatur. Nullum enim animal irrationale fecit homo legem maculatum: vnde merito dicitur psalm. lxxxiij. Disperierunt in endor facti sunt ut sterco terre. Endor interpretatur fons generationis in quo isti per tactum abominabiles perierunt: eo quod infinita flagitia enormia pegerunt. Quid autem vilius stercore: et quid abominabilius tam sordido peccatore: qui sua libidine violat iura nature. Secundo post hoc ad libidinem puocant oscula libidinosa: amplexus nudorum corporum: contrectationes vberum et similia. Maxime luxuria per osculum libidinosum irritatur: eo quod in osculantibus fit conuentio primum et animales spiritus coniungunt. Hinc dicitur perus quod equi ante coitum spirant anhelitu et per hoc ad luxuriam puocantur. Propter quod o virgo christi: que sponso tuo pudicum affectum seruare desideras: si quis te ad osculum suum inuitauerit: per osculum sputum reddas: et te mere contrectanti pugnus ingeras: nec huiusmodi credas esse seruum christi sed sathane: non amatorem sed corruptorem: non pudicie delatorem: sed propter libidinis vilissimum confortem. Si enim solus aspectus libidinosus constituit aliquem esse iudicandum adulterij reum: iuxta sermonem euangelicum: o quid erit mutua contrectatio corporum in tactibus: osculis: am-

plexibus et similibus? Que tanto grauiora iudicantur quam tota delectationi carnali pleniorum administratur concitatio libidinis: vnde cum inter sensus corporales in tactu carnali maior dulcedo reperitur: et ex delectatione eius maior corruptio sequatur: ac per consequens auersio maior a deo: propter hoc intantum redit detestabilis quod exerceri non potest sine peccato saltim veniali etiam in facto coniugali. De quo tamen excipitur vnus casus scilicet necessarius tactus causa precreande plis: hinc Gregorius contra rium dicitur. xiiij. dist. c. nerui testiculoz. Non deo tante delectationis inuenitur: quod puenit a natura cupiente precreare ex similibus filia per conseruationem speciei humane: in qua corporalis sensualitas intantum quicquid vincit aciem rationis in homine: quod ex nimia eius frequentia quicquid ceus efficitur: et ex cerebri vacuatione quicquid freneticus. Et quod talis delectatio incautum efficacissime trahit in consensum: ideo iudicatur causa detestabilis totum hominem in peccatoz trahens voragine. Hic quod potest: vnde consensus in delectationem peccati mortalis. scilicet simpliciter fornicationis iudicari debet mortale peccatum prefertim cum peccatum homicidij grauius est quam simplicis fornicationis: sed consentire in delectationem que consequitur cogitationem de homicidio non est peccatum: ergo multo minus consentire in delectationem que consequitur cogitationem de fornicatione iudicari debet mortale: ergo etc. Ad hoc inquit alia refertur Thoma. scda. 2. q. lxxiiij. quod aliquis de fornicatione cogitans de duobus delectari potest: vno modo de ipsa cogitatione: alio modo de fornicatione cogitata. Delectatio autem de ipsa cogitatione: sequitur inclinationem affectus in ipsam cogitationem: ipsa vero cogitatio secundum se non est peccatum mortale sed quicquid veniale tamen: vt cum aliquis inutiliter cogitat de ea: quandoque etiam sine omni peccato puta cum quis inutiliter de ea cogitat: sicut cum vult de ea predicare: disputare vel studere ad informandum ignaros: et ideo per consequens affectio et delectatio que sic est de cogitatione fornicationis non est de genere peccati mortalis: sed quicquid est veniale peccatum et quicquid nullum: vnde nec consensus in tale delectationem est mortale peccatum. Sed quod aliquis cogitans de fornicatione delectetur in ipso actu cogitato hoc contingit ex eo quod eius affectio in hunc actum est inclinata: vnde quod aliquis in tale delectationem consentiat hoc nihil aliud est: quam quod ipse consentiat hoc quod affectus suus inclinatur sit in fornicationem. Nullus enim delectatur nisi in eo quod est forme ap-